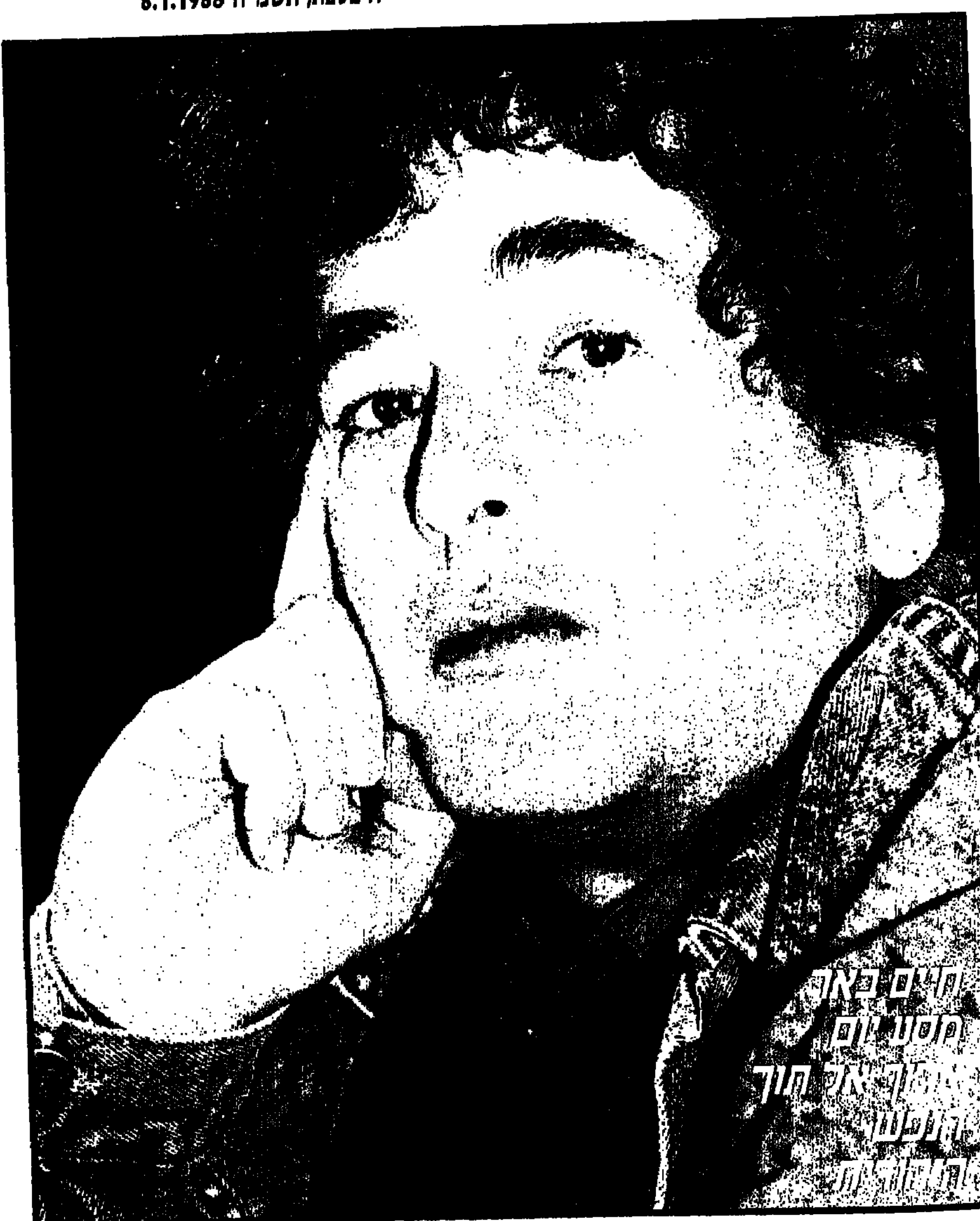
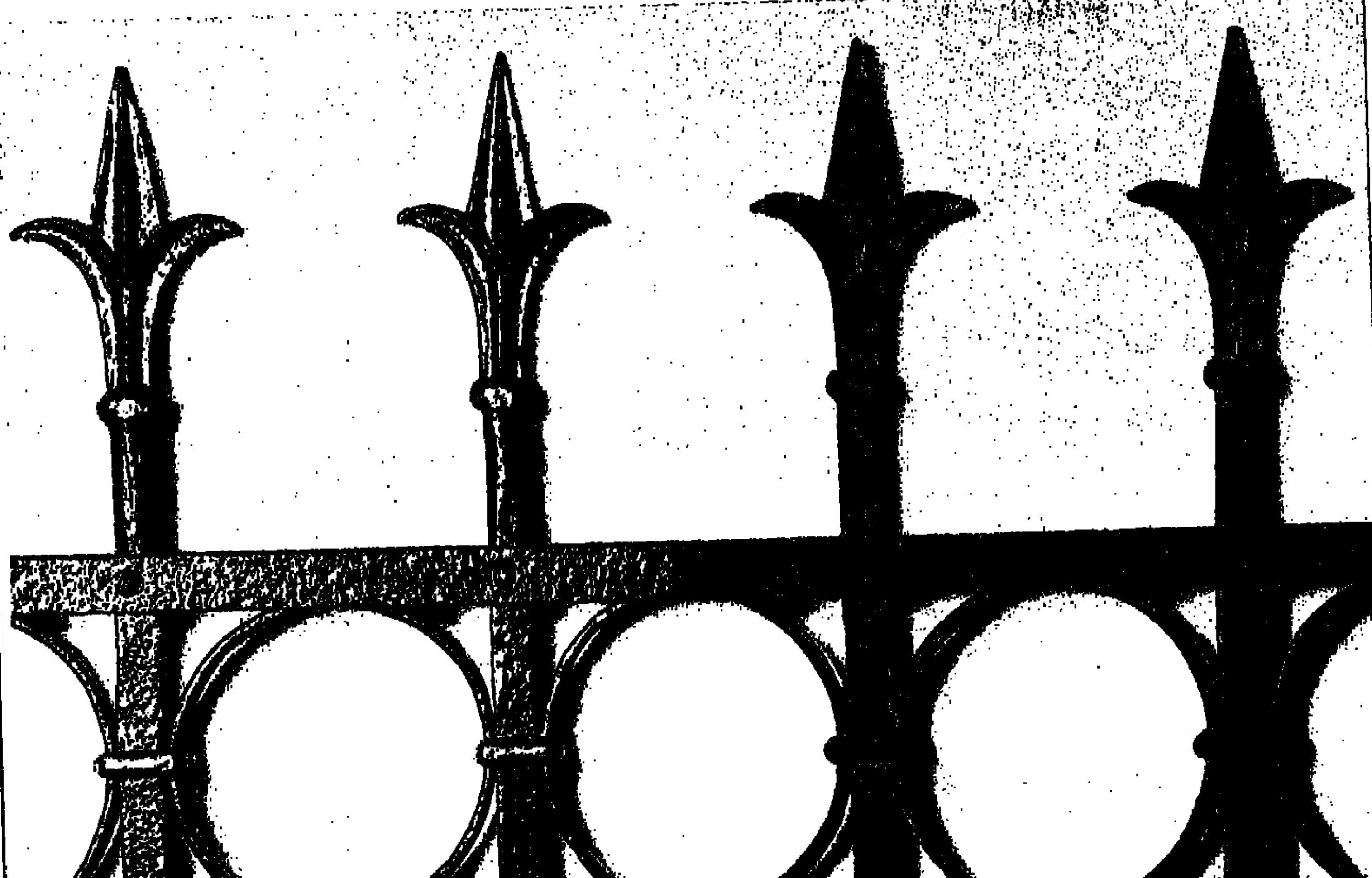
מעריב
סופשבוע
י"ח בטבת, תשמ"ח 8.1.1988

ד"ר מרים מרעי. פלשתינאית פמיניסטית ■ יחזקאל סהר. האיש שלא רצה להיות שוטר ■ יהונתן גפן על ישעיהו ליבוביץ ■ ירדנה ארזי. פופ ופק"מ ■ סוף העולם בלחיצת כפתור ■ דלק בעזרת השמש ■

בפעם הראשונה בהסטוריה

הַמֶרַייט. צובעים ישר על החלודה.

מהיום צובעים ב-הַמֶרַייט ו... שוכחים מהחלודה.

לראשונה ניתן בפעולה אחת, לבלום את החלודה ולכסות אותה בגוון מתכתי מרהיב, ללא צורך בהסרת החלודה או בשימוש בצבעי-יסוד או מגן.

הצביעה ב-הַמֶרַייט בשיטת "עשה זאת בעצמך", קלה, מהירה וגם חסכונית. שכבה אחת מספיקה לקבלת גימור חלק, יפהפה ועמיד לשנים רבות.

וגם זמן הייבוש מדהים: 15 דקות והצבע יבש.

הַמֶרַייט על בסיס סיליקון – דוחה ליכלוך, לחות, ומים ואידאלי לציפוי גדרות, סורגים, רהיטי-גן, מתקני משחק, עמודי-תאורה, כלי-שיט ועוד.

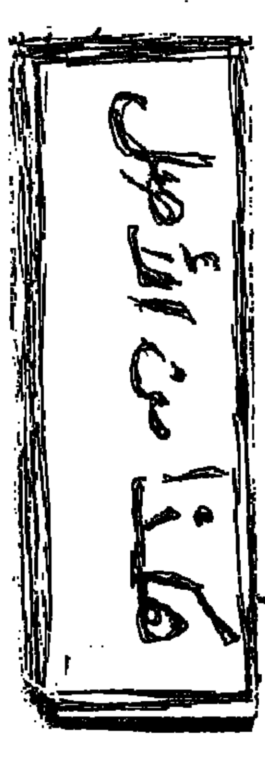
להשיג בחנויות חומרי-בנין ובמחלקות "עשה בעצמך" בבתי הכל-בו.

יבואנים: יעקב יעקבי ובניו בע"מ רח' החשמל 1 ח"א טל. 621565

הַמֶרַייט. סוף יפה לחלודה.

סופשבוע

י"ח בטבת, תשמ"ח 8.1.1988

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: יעל תורן
שרי אנסקי
נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

בילי מוסקונה־לרמן, בכתבה הפותחת, גם השבוע עם הפנים למזרח. הפעם היא כותבת על ד"ר מרים מרעי. ערביה פמיניסטית. יש דבר כזה, לא מהיום. היא שייכת למחנה של ערביי ישראל שמצהיר בגלוי על קשרי אחווה עם הפלשתינאים בשטחים, הבעיה שתחריף ושנצטרך להתמודד איתה בעתיד הלא־רחוק. יעל פז־מלמד, שומעת את חיים באר, שספרו החדש יצא לאור בימים אלה במקביל להמחזת "נוצות", ספר קודם שלו. באר, נפש יהודי, היה פעם במחנה הדתי וחצה את הקווים, לא לגמרי בנשמתו ובחלק מאורחות חייו. יצחק בן־חורין פוגש בכפר־שמריהו את הגיבור הפאתטי של השבוע – יחזקאל סהר, מי שהקים את משטרת ישראל והיה המפכ"ל הראשון במשך עשר שנים. כמה מחולאיה של המשטרה היום נובעים מימי כהונתו. לא צריך הרבה אלא לשמוע אותו איך כפו עליו את המשימה ואיך הבריחו אותו להשאר בתפקיד כדי להתחיל להאמין שיש לו אליבי. יהונתן גפן כותב על ישעיהו השני. הוא ישעיהו ליבוביץ, ואורית הראל מספרת על ירדנה ארזי, זמרת הפופ והפק"מ. זו שעושה עכשיו כסף מפרסומת איך ומה לעשות בכסף. יוסף ולטר, שחזר לא מכבר מסיור בארה"ב, מספר על בסיס טילים בליסטיים ועל האנשים שמאחוריהם, שסוף העולם נמצא אצלם בהישג אצבע. שרית פרקול מספרת על מכונית חדישה שנוסעת בעזרת השמש. וחוץ מזה נילי פרידלנדר מדריכה בטיול השבועי, ומאו"ל כותב על מסעדה, ויש הקטע של האופנה של יהודית חנוך, ותמר אבידר ויגאל לב חיים ואוהבים על הפנטהאוז, וגבריאל שטרסמן מצטט את הארועים מלפני 35 שנה שלרוב נדמה שקראנו אותם בעתון משלשום. המדור לילדים חוזר, וזהו סוף החדשות.

וזהו גם הרגע להגיד תודה ושלום לקוראות ולקוראים היקרים שהיו אתנו בשבע השנים האחרונות (בדיוק) שבהן ערכתי את המוסף, ולהתראות בעמודי העתון האחרים. רגע פרידה כמו מבן טיפוחים או ממשפחה חמימה שגדלת איתה, לטובת תפקיד חדש. שינוי מרצון לרענון מחזור הדם ואפיקי המחשבה. שבע שנים טובות ופוריות שבהן שינה המוסף צבע, צורה ותוכן, אך תמיד כפוף לרוח הזמן, עם היד על הדופק ולפעמים צעד אחד לפני. עבודת־צוות מקצועי מעולה, מסור ומשוגע לדבר. האנשים שלהם ההוקרה ולהם הברכה. ואיחולי הצלחה לעמי דור־און שיהיה עמכם מחשבוע הבא. יוצא מהאלמוניות של ראש דסק החדשות, אך לא זר בשטח הזה. קבלו אותו.

צ. לביא

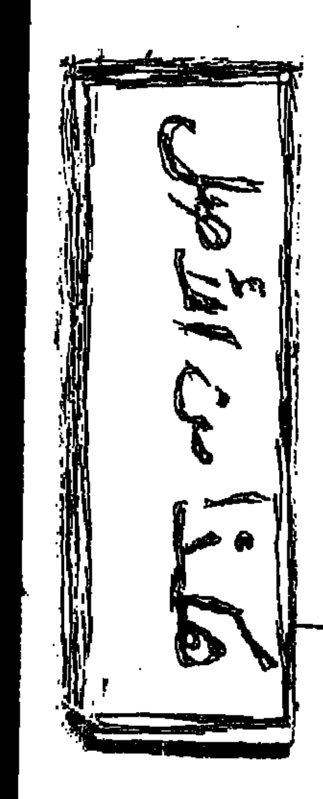
בשער: חיים באר. כתבה בעמ' 10-13. צילום: שמואל רחמני

רענן לוריא

אולימפיאדה מזרח־תיכונית

עושים אהבה

שאלוהים ישמור על הגבר שלה

ד"ר מרים מרעי. 40. ערביה, מוסלמית, פלשתינאית. פמיניסטית. מנהלת מכון פדגוגי, פעילה ב"ארגון נשי עכו", מרצה באוניברסיטת חיפה. באה ממסורת, מסתכלת לכיוונים אחרים. מהכיוונים האלה היא אומרת על בנה: הוא כל־כך שיוויוני, אני מקנאה באשתו. באותו עניין: מאחלת רחמי שמיים לבן־זוגה העתידי של בתה. את הדוקטורט שלה כתבה על האשה הערביה בישראל. לפני כחודש נסעה ליוגוסלאוויה כנציגה במשלחת של הרשימה המתקדמת לשלום. אז גילתה את השמאל הישראלי, "הקבוצה היחידה בארץ שאפשר לדבר איתה". דיוקן.

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילומים: דינה עזוני

ד"ר מרים דרעי וקרובת משפחה: "כולנו חיינו לפי הסדר־יום של אבא, מתנהלים על קצות אצבעות בין התפילה לארוחה שלו".

ומה יהיה אם השייך לא יתן לי להיכנס? אני שואלת אותה בטלפון; אז תסתכני, היא מחזירה לי בתוקפנות קלה. את חייבת להסתכן, זה המקצוע שלך; לאז שעה וחצי אחריכן, בחדר צר וקמור שצמוד למסגד כיפת הזהב בירושלים, אני עוקבת אחריה מקרוב; כמו בתמונות סלואו־מושן עם פוקוס חד במיוחד, רואה איך היא מהפנטת אותו, את הגבר הזקן, אחד מנכבדי הערבים במדינה, השייך סעד אל דין אלעלמי, בטון רך ומתנגן, בתנועות מעורסלות של קצות האצבעות, במימיקה עדינה של הפנים. הוא לא מוריד עיניים מהפנים הגלויים שלה, בתסרוקת קצרה; איפור קל, חליפה סולידית מצמר משובץ, מהרגליים הארוכות שמתוחות בגרבי ניילון שקוף, משוכלות בצניעות.

למחרת אנחנו בבית של האמא שלה בעכו. היא מוליכה אותי בטבעיות לתוך הרכב משפחתי צפוף. אם זקנה בכיסא־גלגלים, אח שהגיע לביקור מלבנון, יושב על הספה בפיג'מה, מפצח אגוזים. היא מולם, בסריג שחור, נעליים דקות־עקב. הבת הקטנה. כל־כך אחרת מהם, כל־כך מרגישה בבית.

ד"ר מרים מרעי. ערביה, מוסלמית, פלשתינאית. אם מתעקשים להמשיך בקיטלוג – אפשר להוסיף גם פמיניסטית. אבל לא מוכרחים, וממילא הכל יחסי. סבתא שלי, למשל, היתה מסתכלת עליה שלוש דקות בתשומת לב מדוקדקת ופוסקת: "ח'יינדלך. ערינים, מרומזים אמנם, אבל יש לה".

הביוגרפיה שלה גוררת הרמת גבה שמקפלת פליאה והערכה על אורך הדרך שעברה וגובה הגשרים שחצתה. לא היתה קלה הדרך, והאשה מולי שורדת. ואיך שורדת? בלי להיות פרובוקטיווית, בלי אקסטרווגנטיות־יתר, הטונים שלה שקטים, עדינים, חזקים במידה הנכונה.

מרים נולדה בעכו בשנת 1948, בבית הערבי שבנה אבא שלה בשנות הארבעים. בסביבות שנת החמישים, בת שמונה־עשר חודשים, על הידיים של אמא, עם עוד שישה ילדים, ברחו ללבנון. האבא נשאר בבית בעכו. עברו ארבעים שנה, והיום היא יושבת בבית בו נולדה מול אשה זקנה בת שמונים שלא מבינה בכלל בשביל מה הבת שלה נוסעת לוואקף

"תמונה משנות ה־50': אנחנו בבורג' אל ברג'נה, עם כל הדודים והסבתא בבית גדול. אף אחד לא שם אלי לב. אני הכי קטנה, בין הרגליים של כולם"

המוסלמי, מה בדיוק עושה הצלמת בחדר, מה זה נתן, הנסיעה של מרים ליוגוסלוויה, ומי זו בכלל רליה רביקוביץ?

מרים חוזרת שלושים שנה אחורה. שולפת מהראש תמונות – פאזל של זכרונות, ריחות, צבעים, תחושות – שמסבירות את המעברים, הגבולות, החומרים וההרכבים שבונים אשה ערבייה, משכילה, בת ארבעים בשנת 1988. תעודת־זהות תרבותית, לאומית, נשית, אימהית, בן־ארמית של אשה שמצאה את שיווי המשקל הנכון בין המסורת לתרבות המערבית, שיש לה דעות פוליטיות חריפות משלה, שלא מסוכסכת עם חלקים של עצמאות ליד נשיות – מה שאנשים אוהבים לכנות אשה בשלה.

שנות החמישים. תמונה: "אנחנו בבורג' אל ברג'נה, עם כל הדודים והסבתא בבית גדול. אף אחד לא שם אלי לב. אני הכי קטנה, בין הרגליים של כולם. רק אח שלי הגדול מסתכל עלי, כל בוקר כשהוא מתגלח אני עומדת אחריו בתור, מחויקה לו את המגבת ליד הקערה, אחר כך הוא נותן לי יד כמו גדולה. זה הרגע של הפרטיות שלי, וככה אנחנו יוצאים לרחוב והוא קונה לי בננה. הבננה היה הייחוד שלי מול כל הילדים האחרים."

תקופת המתנה של ארבע שנים בלבנון. האב נשאר מעבר לגבול, בעכו. המלה אבא, בשביל ילדת בת שנתיים, היתה מושג מופשט. היא מדקלמת את המלה אחרי "אמא" באופן אוטומטי. את הבית הגדול עם אדמה, עצים וירקות שעזבו בעכו היא מדמיינת לפי הסיפורים של האחיות. האם והילדים חוזרים לארץ בשנת '54. זיכרון אחד חד של נפנוף יד לאח הגדול מהעבר השני של הגבול. אחר־כך ריסוס בד"ד"ט, טי' ושקית סוכריות מבחורה עם מרים. בסוף איש זקן עם כפייה לבנה שכולם מנשקים לו את היד. אבא.

החוק הישראלי של "איחוד משפחות" הגביל את החזרה לארץ רק לאשה פלוס בנות לא נשואות פלוס בנים זכרים מתחת לגיל שש־עשרה. בלבנון, מאחורי הגבול, נשארו האח הגדול ואחות שבינתיים התחתנה. האמא לא הבינה בחוקים ישראלים. "בוסטה", היא אמרה בטון רגוע לילדה הקטנה שרצתה לתת יד לאח שגידל אותה. פירוש: עלייה. אנחנו בבוסטה הראשונה, הוא יבוא בבוסטה השנייה. מרים היום: "שאלוהים ישמור, לא ידענו שלא נתראה חמש־עשרה שנה".

מגיל תשע עד שמונה־עשרה בבית־ספר נוצרי לנזירות בעכו. הלימודים היו הדרך היחידה לצאת מהבית. המנזר סימל את החופש מאבא. מהדיקדקנות המסורתית. היא שולפת מהזיכרון תמונה עם צליל: "אני זוכרת אולם גדול, מוסיקה מודרנית, אנחנו עומדות כזוגות, בת מול בת, הנזירות מלמדות אותנו לרקוד וואלס, צ'ה־צ'ה־צ'ה, טנגו. מלמדות אותנו להיות נשים. לשבת זקוף, לשלב רגליים, לנהל שיחה בצרפתית ובאנגלית. אהבתי להיות שם, להישאר

"הנזירות לימדו אותנו להיות נשים. לשבת זקוף, לשלב רגליים, לנהל שיחה בצרפתית ובאנגלית. אהבתי להיות שם, ואהבתי לנסוע לכנסייה הסקוטית בטבריה לשלושה ימים של שתיקה".

לישון שם, כשהיה אפשר. לנסוע לכנסייה הסקוטית בטבריה לשלושה ימים של שתיקה. לדמיין איך אח שלי הגדול שולח לי גלויות עם מלאכים וציפורים מזהב. היה לי המון זמן להיות בשקט, להתעסק במחשבות."

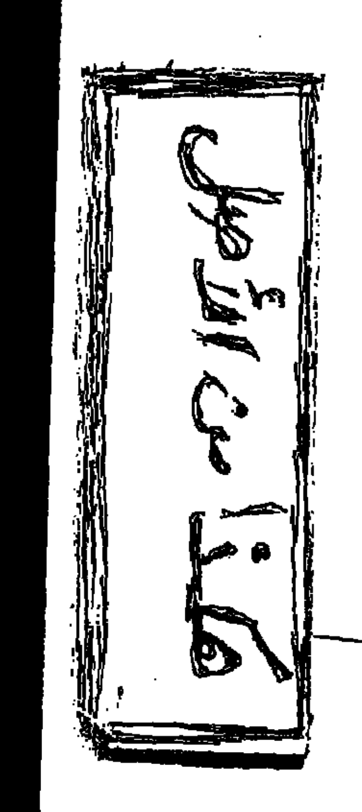
המחשבות על אחיה, שבילדות הראשונה היה בשבילה האבא, הדמות הגברית הראשונה, ליוו אותה כל זמן לימודיה בבית־הספר כשהיא מוקפת בנות. אסור לו לעבור את הגבול, ענו לה כששאלה ושאלה ושאלה. "גבול", היא ענתה לעצמה, מנסה להבין את המלה, לתת לה מוחשיות. "הוא לא יכול לעבור את הגבול" היה משפט שהלכה איתו לישון והתעוררה איתו בבוקר.

"'גבול' היתה בשבילי מלה אחרת לסיוט. התקשרו אליה סיוטי לילה. לא הבנתי את המלה המופשטת הזאת, והיה לי קשה לתרגם אותה לצורה. ואני זוכרת שכשהייתי בכנסייה הסקוטית בטבריה בתקופות שתיקה חשבתי לי איך זה שמלה שאפילו אין לה צורה מביאה לי כל־כך הרבה געגועים וסבל. הסבל הזה גם עירער בבית את היחסים בין אבא ואמא. 'רימית אותי!', צעקה האמא לאבא, שוברת בצעקה כואבת אחת הירארכיה שלמה של מסורת, 'רק בגללך לא הייתי חוזרת לכאן, אתה היית יכול להצטרף אלינו שם, ללבנון. אני מתגעגעת לילדים.'"

הגעגועים לכל חלקי המשפחה היו תחנות שבנו לאט־לאט את הזהות הלאומית שלה. מרים: "אני מרגישה את הפליטות של האחים שלי". בזמן מלחמת לבנון ברח חלק מהמשפחה לארצות־הברית, אחרים ברחו לגרמניה. כדי שהאח הגדול שלה יוכל לבוא לבקר את האמא הזקנה הם המציאו כל מיני טריקים. הטריק החדש הוא לעבור דרך קפריסין. הוא את הגשרים לא עובר יותר. לא מתאימה לו ההשפלה הזאת. והבנים שלו לומדים באוניברסיטה האמריקנית באנקרה. כל המשפחה מפוזרת, והם הרי גדלו כל־כך צמוד אחד לשני. חלק מהבנים של האחים מרים אפילו לא מכירה. גבולות – מלה שסוחבת מהילדות. "בשבילכם הגבולות האלה הם שיחרור", היא אומרת, "בשבילנו הם כיבוש, אסון."

ב־1965, כשהורשו לערבים לגור מחוץ לעיר העתיקה בעכו, הם רצו מהר לראות את הבית שלהם. בבית התגוררו שתי משפחות "אשכנזיות". אבא שלה

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הלך למשררים, ניפנף בניירות. התעקש. קנה מחדש את הבית. שילם הרבה כסף. "אדמה שלו", הוא אמר. אחרי־כן התפנה לענייני המשפחה. הסתכל על הבת הקטנה, מרים, וחשב לעצמו שהיא כבר לומדת יותר מדי. היא יודעת לקרוא ולכתוב. מספיק. עכשיו איזה קורס תפירה – וזהו. היא הריחה את הסכנה. הפעילה התנגדות פאסיבית. דיברה עם אח שלה. הביאה ציונים מעולים. בחושים של ילדה ידעה לא לשבור קודים מסורתיים, לא לערער יסודות. אבא שלה, איש חכם, אמר לאח הצעיר שנשאר בבית: "אני מעביר את האחריות אליך. היא גדלה בעולם שאני לא מבין ואני לא רוצה לעשות לה עוול, לא לה – לא לי".

"אבא רצה שאלך עם שרוול ארוך. אני התעקשתי על חצי שרוול כמו כולן, ובכיתי לאח שלי שהסוף יהיה שהם יכריחו אותי להתעטף בצעיף. אח שלי – במקום לענות לי – אמר שהוא רוצה להראות לי משהו. הרי במודרניות שלך, הוא אמר, את מחקה את האשה היהודיה, היא הסמל שלך. הוא לקח אותי לשדה של קיבוץ. תראי – אמר לי – את מחקה את החופש של הנשים היהודיות. כואי נראה מה באמת כדאי לך לחקות. ראינו אשה עובדת בשדה, ברפת, בכבשים, נוהגת בטרקטורים. חקי את החופש של העשיה שלהן, הוא אמר לי, לא את החופש החיצוני. חקי את החופש הפנימי. לא הבנתי בדיוק מה הוא רוצה לומר, אבל נשארה לי התמונה."

את הכסיס לשוויון קלטה בסופו של דבר מאבא שלה: "ישבנו ליד השולחן, את שלי הצעיר, 'מייל שוביניסט', אמר: חסר כד מים! מיד רצנו כל הנשים משני הצדדים של השולחן להביא לו מים. אבא לא אמר מלה. למחרת, ארוחת צהרים, אבא פתאום קם מהשולחן, אמא נכנסה ללחץ – מה חסר. הוא בשקט ניגש למדף והביא לשולחן מלח, התיישב, אמר לאח שלי: אחרי שיושבים על יד השולחן, כולנו אחד."

היא לא זוכרת אינטימיות. גדלה כאילו אין בין אנשים מגע פיזי. לאבא מנשקים את היד, לא מתקרבים לפנים, אמא ישנה עם הבנות באותו חדר. זיכרון אחד מכיך:

"כולנו חיינו לפי הסדר־יום של אבא, מתנהלים על קצות אצבעות בין התפילה לרחיצה למנוחה שלו.

"בעלי היה בשבילי מורה מפורסם, ולא הבנתי שבעצם גם הוא גבר עם רגשי נחיתות כמו לכל בן־אדם."

יום אחד שכתתי מחברת, רצתי מבית־הספר הביתה. ידעתי שאמא שוכבת חולה במיטה. פרצתי את הדלת וניכנסתי בפראות, אבא עמד ליד המיטה שלה, הכין לה תה. מיד התחלתי לגמגם. אסור היה לרוץ לידו, רק ללכת בשקט, ופחדתי שיצעק עלי וחשבתי מה פתאום הוא מכין לאמא תה ויושב ליד המיטה שלה. ואמא היתה כל־כך נבוכה מזה שאני רואה איך הוא מפנק אותה. הסמיקה מאוד, לא ידעה איפה לשים את עצמה, ואבא בכלל לא צעק, רק חייך.

"שנים אחרי־כן נתתי לבחורה יהודיה שעורים פרטיים בערבית. בביתה ראיתי בפעם ראשונה איך אבא מביא לבת שלו שתיה וכיבוד, ואיך היא מחבקת אותו בטבעיות ומנשקת גם. שיפשפתי את העיניים, הבנתי שאפשר גם כך, והחלטתי שיבוא יום ואני אכניס את זה הביתה. הייתי כבר אשה נשואה כשנסעתי ללמוד עם סמי בארצות־הברית, וכשנפרדנו נתתי לאבא נשיקה על הלחי. אמרתי לעצמי, לעזאזל, גם את הגבול הזה אני שוברת. הייתי הראשונה בבית שהעזתי. הוא החזיר לי נשיקה וחיבוק."

מסורת, היא אומרת היום, אפשר לשבור רק כששני הצדדים מוכנים.

גמרה לימודים בתיכון, תואר ראשון באוניברסיטת חיפה, נישואים לבחור מהמשולש – סמי מרעי, שני ילדים, תואר שני ודוקטורט מאוניברסיטאות בארה"ב. הנישואים לסמי מרעי, בתור מבריק, ד"ר לפסיכולוגיה חינוכית, היו המיפגש החריף ביותר של השכלה עם מסורת. התבונה ניצחה, והתבונה הביאה את הבשלות. כשהכירו, סמי היה סטודנט בולט בירושלים. הקשר הראשוני ביניהם היה מורכב יותר מהתאמה מאשר מהתאהבות ספונטנית. היא נמשכה לסטטוס של השכל, לאינטליגנטיות שלו. הוא ראה בה סטודנטית שקטנית שמתייעצת ונעזרת בו לאורך כל הדרך. המשבר ביניהם היה צומת לא רק בין גבר ואשה אלא גם בין תרבויות.

מרים: "כשמעמדי בחברה התחזק והרגשתי שאני יכולה לתת, יצאתי לדרך".

"הוא דיבר הרבה על שיוויוניות, אבל המלה האחרונה היתה צריכה להיות שלו. כשהמעמד שלי בחברה התחזק והרגשתי שאני יכולה לתת מתוכי, יצאתי לדרך. אני זוכרת את הפעם הראשונה שצילצלו מאיזה כפר וביקשו שאבוא להרצות אצלם. רעדתי משימחה. זו היתה הפעם הראשונה שהוזמנתי להרצות בלי התיווך שלו. רצתי לספר לו, וראיתי שהוא לא שמח. לחצתי אותו. רציתי להבין למה. הוא לא אהב שנתתי 'או. קיי.' בלי להתייעץ בו. שאלתי אותו מה בדיוק הוא רוצה, שאני אגיד להם לחכות רגע בטלפון 'ארוץ לשאול את בעלי? לא, הוא אמר, תגידי שאת צריכה לברר עם המשפחה, ותצלצלי אחרי־כן. אבל זה לא אמת, צעקתי עליו."

העצמאות שלה איימה עליו. הוא העדיף להקפיד על ריסטנס מחייב של סטודנטית מבריקה שנעזרת בפרופסור. היא – מתוך תחושת אגואיזם צרוף – החליטה לקחת צעד הצידה. אמרה שהיא לא מרגישה לידו שוות־ערך, כארם. לקחה את הבת ויצאה מהבית.

התחילו להגיע מכתבים מאנשים זרים וקרובים. אנשים צעירים רבים ראו בהם זוג מושלם. התגלמות המודל המשכיל, החדשני. "מה אתם עושים לנו?", כתבו לה אנשים זרים, בעיקר זוגות צעירים. ואחרים, מסורתיים, הצביעו עליהם – לפעמים בשמחה – כעל דוגמה לכישלון הדרך החדשה.

מרים נשארה נאמנה לעצמה. במשך תקופה מסויימת גרה לבד. היו געגועים. אחרי־כן הם החליטו: או לשבור לגמרי – או לנסות לבנות. נסעו לייעוץ אצל פסיכולוג ידוע בפלורידה. חודש שלם פרקו מרירות ותסכולים. שמו הכל על השולחן, התבוננו בכל בעייה תחת זכוכית מגדלת.

הוא: "בבית שרתו אותי חמש נשים, איתך הגעתי לשרת את עצמי."

היא: "אתה בנית אותי כמו פסל שיצרת, כמו ב'קנדידה' של ג'ורג' ברנרד שו. לא אתן לך להרוס אותי."

היא: "הוא היה בשבילי מורה מפורסם, ולא הבנתי שבעצם גם הוא גבר עם רגשי נחיתות כמו־לכל בן־אדם."

מרים משחזרת חלקי משפטים עם טונים של כעס ישן ומיד צוחקת. מתקפלת עם כל הגוף אחורה על הספה. היום היא אלמנה. בעלה, סמי, מת לפני שלוש שנים ממחלה. אלמנה עם זכרונות צפופים של אהבה. "מרים", אמר לה, "כל־כך קשה לך להבין שעם כל ההשכלה שלי אני סוחב על הגב מסורת שלמה, אני רוצה להיות גבר. אני רוצה אותך אשה."

מרים וסמי גרו בחיפה, הרצו באוניברסיטה, גידלו שני ילדים. משפחה. הנורמליות לא נמשכה הרבה זמן, יום אחד, בלילה, דפקו בדלת, לקחו את סמי מרעי לחקירה. החשד: פגישה עם גורם עויין בחו"ל. תוך כמה שעות תגיעו אל מרים הביתה קבוצת יהודים מתל־אביב, בתוכם אריה סימון, ובהתערבות שולמית אלוני שיחררו את סמי תוך יום. פעם חשבו אותו לקיצוני ביותר. מרים: "אני, כמוהו, חושבת שרק מדינה פלשתינאית תפתור את הבעיה, שצריך להגיע למשא־ומתן עם אש"ף. הוא הנציג הרשמי. כמו שאנחנו הסתכלנו על הציונות פעם, ככה אתם מסתכלים על אש"ף היום."

"אש"ף הוא הנציג הרשמי שלנו. כמו שאנחנו הסתכלנו על הציונות פעם, ככה אתם מסתכלים על אש"ף היום."

הזהות הפוליטית שלה, כמו הנשיות שלה, כמו העצמאות שלה, צמחה תוך־כדי חיים והתנסות, הסתכלות לצדדים, היסוס – מה שהיא מכנה זמן של הבשלה. מזהות פוליטית ערבית רומנטית דרך צעירה בתוך החברה הישראלית, יניקה מההשכלה, התלבטות של שייכות, עד לתחושה של זהות עצמית פלשתינאית. הרעיון של מדינה פלשתינאית גם מפחיד אותה, גם מרגיע אותה. יש קבוצה בשלה, היא אומרת, שיכולה לתרום לכך, ויחד עם זה היא מפחדת מהמסורת, מהדת, מהקיצוניות. מחומיניזם ומכהניזם. על ההתפרעויות האחרונות בשטחים היא אומרת בטון השקט והרגוע שלה משפט אחד דווקא: "הרגשתי גם גאווה. לא חשבתי שיש לנו כל־כך הרבה כוח. אני חושבת שאנחנו במצב הטוב. לא אתם."

לפני חודש נסעה ליוגוסלוויה כנציגה במשלחת של הרשימה המתקדמת לשלום. בנסיעה הזו, היא אומרת, גילתה את השמאל הישראלי. הקבוצה היחידה בארץ שאפשר לדבר איתה. דליה רביקוביץ, ח"כ מרדכי וירשובסקי, מתי פלד ואחרים. תגלית מרגיעה, היא אומרת. עם דליה רביקוביץ היתה אינטימיות. "בהתחלה היא נראתה לי סגורה כזאת, חסרת ביטחון, מרפרפת. עשיתי עליה תצפיות, הקשבתי. גילית איזה כוח פנימי אדיר יש לה. מאוד נשית ומאוד חזקה. מצאתי אצלה את ה'בלאנס' שחיפשתי אצלי. אמרתי לה: את עונה על הדמיון שלי ויש לי מה להגיד לך".

ד"ר מרים מרעי. אשה ערביה בת ארבעים. באה ממקום של מסורת, מסתכלת לכיוונים אחרים, רחוקה עם מי נוח לה בשיחות סלון של יום שישי?

במישור החיצוני, היא אומרת, מנצחת המסורת. במישור הפנימי היא משתדלת להשאר נאמנה לבן־אדם שבה. חברה משכילה יהודית מעניינת אותה, אבל בכל הקשור בנאמנות לעצמה – חברה טובה היא בן־אדם מהבית שעבר איתה חתיכת חיים, שמכיר את הכאבים מבפנים, ששייך לאותה משבצת.

את הדוקטורט שלה כתבה על האשה הערביה בישראל. כיום היא מנהלת מכון פרגוגי בעכו, חברה פעילה ב"ארגון נשי עכו" ומרצה באוניברסיטת חיפה. הבן שלה, חליל, לומד באוניברסיטה פסיכולוגיה ואנגלית. בטון פחות רך משלה הוא אומר: "אני פלשתינאי שגר במדינת ישראל, ושואף למדינה פלשתינאית."

וישנה גם הבת, רשא, נערה בת שלוש־עשרה. לפעמים, אומרת מרים, אנחנו לא יודעים לאיזה פח אנחנו נופלים עם החינוך הליברלי הזה. הנערה הזו, הבת שלה, מפחידה אותה. כל־כך רגישה לפמיניזם שלה. שרק יבקש ממנה אח שלה, חליל, שתעשה בשבילו משהו. מיד היא מתנפלת עליו עם כל־כך הרבה התרגזויות. כל הזמן בודקת מה היא מפסידה ומה הוא מרוויח. חבל למרים שרשא תאבד את הנשיות שלה. והוא, חליל, היא קצת נאנחת בשבילו, הוא כל־כך שיוויוני: אני מקנאה באשתו. והיא, רשא, שאלוהים ישמור על הגבר שלה.

נפש יהודי

בערב ראש השנה תשמ"ח תם מסע בן שנתיים שערך הסופר חיים באר לנבכי נפשה ועולמה של היהדות הדתית־חרדית. יותר מכך – מסע לנבכי נפשו הוא, שנקרע מאותו עולם בו נולד וגדל על־מנת שלא לשוב אליו. אחרי מלחמת ששת הימים עדיין היה מא[illegible]רץ־ישראל השלמה. אלמלא השבר שארע בנפשו, הוא אומר, היה יכול היום להיות אחד מה[illegible]לוגים של גוש אמונים אבל השבר ארע, והפצע שנגרם המשיך לדמם, לחבוש חרופה. "עת ה[illegible]", ספרו החדש הוא בתמורות שחלו ביהדות הדתית, הוא "תרנגול הכפרות" שלו. אחריו ב[illegible]ההיסטוריה האמ[illegible].

מאת יעל בן־מלמד צילומים: שמואל רחמני

ערב ראש־השנה, סמוך לצהרים, קם חיים באר מן השולחן שבבית אמו המנוחה ברמת־גן, הניח מידו את העט, נעל בטריקה את דלת הדירה והחל לשוטט ברחובות. שעות התהלך לבדו, צופה בהמולה המלווה את כניסת החג ואינו יודע את נפשו. הוא לא זוכר על מה חשב, אם בכלל חשב על משהו. הוא לא זוכר מה הרגיש. הוא רק ידע שתם ונשלם אחד הפרקים החשובים בחייו – כתיבת ספרו "עת הזמיר" (הוצאת "עם עובד"). יכול להיות שחש מה שכל אשה חשה אחרי לידה: הקלה, אושר, ריקנות.

שנתיים קודם־לכן נכנס לאותה דירה שאמו ידעה בה הרבה אושר כשהיתה בריאה והרבה סבל כשחלתה, והחל את המסע הארוך לנבכי נפשה של היהדות הדתית, ואולי יותר מכך – לנבכי נפשו הוא, שנקרעה מאותו עולם על־מנת שלא לשוב אליו. שנתיים ימים ישב באותו חדר, ליד אותו שולחן עץ כבד, קירות עמוסי ספרים מבודדים אותו מן העולם. בלי שעון, בלי רדיו, בלי טלפון. ישב וכתב את הרומן בן שש־מאות העמודים שכבר 15 שנה מתרוצץ בו ואינו נותן מנוח. היה בא כבוקר מוקדם ועוזב עם חשכה, חוזר אל ביתו שלו שנמצא מעבר לגינה המקיפה את בית אמו, אל אשתו נתיה ואל שלושת ילדיו.

בערב ראש השנה תם המסע, ועימו באה לקיצה

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הכתיבה המתורשת של חייו. שנים שוטט באר ברחבי הארץ, נפגש עם עשרות אנשים לצורך המחקר המכין שקדם לכתיבת הספר, נטל חופשה של שנתיים מעתונו, "דבר", הכין עצמו לימים קשים מבחינה כלכלית וישב לכתוב את הספר שיותר מכל היה מחייב בו לעצמו. אשתו, לה הוא מקדיש את הספר, ידעה בדיוק כמה דברים אמורים ודחפה אותו לגשת למלאכה בלי היסוס. גם היא ידעה שיהיה צורך להצטמצם מבחינה כלכלית, ידעה שמדובר בניתוק מוחלט של בעלה מעולמה ועולם הילדים, ולמרות הכל אמרה לו: עשה מה שאתה חייב לעשות. אנחנו נסתדר. היא ידעה שהספר הוא כאש בוערת בעצמותיו.

לפני כתשע שנים פרץ חיים באר לתודעת רבים בזכות ספרו "נוצות" – ספר מרגש על ילדותו בשכונה דתית בירושלים. לישראלים שלא הכירו את העולם המיוחד ההוא, היה זה כמו לקרוא ספר על סין. עולם זר ומוזר, רחוק כל־כך מהאווירה הצברית שליוותה ילדות ובחרות של תנועות הנוער, של הליכה יחפה על מדרכות לוהטות בקיץ. אבל הספר ההוא לא הביא לבאר את הגאולה שביקש לעצמו, לא חילץ אותו מן העולם ההוא, לא עזר לו להימלט מהעיסוק הכמעט אובססיבי בעשרים ושלוש השנים הראשונות של חייו. מבחינתו, עדיין לא הגיעה העת לעסוק בדברים אחרים, לכתוב על נושאים אחרים. הפצע שעוד לא נרפא המשיך לדמם, לתבוע תרופה. "עת הזמיר", אומר באר, הוא "תרנגול הכפרות" שלו. אחריו באה ההיטהרות האמיתית.

> **"הרבנות הצבאית היא המקום שבו קיים החיבור בין כוח ודת, ושם גם אפשר להראות איך החיבור הזה קרס".**

"עת הזמיר" מספר את סיפורה של יחידת רבנות צבאית באחד הפיקודים בארץ באמצע שנות השישים, ומתאר בווירטואוזיות מדהימה ובאמינות שנוגעת בדקיות ובמאניירות העדינות – והשוליות – ביותר את עולמו של הנוער הדתי באותם ימים, הסערות שעוברות עליהם, חיבוטי הנפש וההיסחפות האיטית לעבר מה שגובש מאוחר יותר כגוש־אמונים. בספר דמויות דבות, אולם שלושת גיבוריו המרכזיים מייצגים, כל אחד בדרכו, פן אחר בעולם השסוע של מה שמוגדר באופן גס וכולל "היהדות הדתית".

נוסקה הוא בנם־יחידם של זוג נכסים קשיישים מירושלים, שמתנגדים להליכתו לצבא. הוא מורד בהם ומגיע עד כדי שירות בצנחנים, ואחרי־כן לרבנות הצבאית. נוסקה זה, שלימים ייהפך לאחד המנהיגים של מה שבאר מגדיר "היהדות החרדו־לאומנית" – להבדיל מהיהדות הדתית־לאומית – הוא בחור גס־רוח וגס־לב, שאינו בוחל בשום אמצעי כדי לקדם את מטרותיו. בתרגיל מזוהם, בו הוא נעזר בגיבור השני של הספר, נחום גבירץ, הוא מצליח להדיח מתפקידו את הרב הפיקודי, רס"ן שובין, ולהתמנות תחתיו, למרות שאין אלוהים לא בליבו ולא במעשיו.

מנהיג עתידי זה של "גוש־אמונים", נותן באר לקורא להבין, סוחב עמו כמו גיבנת את הרוע והרשע וההסתלקות מתורת ישראל ומהמצוות האמיתיות של היהדות. עולמו, דעותיו וגישותיו מעוצבים לגמרי. אין לו ספקות. הוא אינו מתלבט. יודע בדיוק מה הוא רוצה ולאן הוא הולך, והוא רוצה להוליך בכיוון שלו את הרבים.

נחום גבירץ, לעומתו, הוא הטיפוס הנגרף, הפוסח על שתי הסעיפים, שאינו יכול להחליט. הוא נסחף אחרי כוחות הרשע של נוסקה בעוד שבתוכו פנימה הוא נקרע, חוזר מדי פעם לעולמו שמלפני נוסקה – אל השירים והספרות והעדינות. גבירץ הוא מי שבסופו של דבר מעלה את נוסקה לשלטון, וגם כשהוא מבין את הסכנה הטמונה באישיות אדונו, אינו מסוגל לבחור וממשיך ללכת איתו הלאה, אל מותו.

המוטו של הספר הוא פסוק מן הברית החדשה שאומר: "לא יוכל איש לעבוד שני אדונים". כלומר: אדם חייב לבחור לעצמו את הדרך בה הוא רוצה ללכת. גבירץ אינו בוחר.

וישנו גם זיסר הקצין, יהודי מבוגר יותר ופיקח, האלטרנטיבה לנוסקה. הוא ההומאניסט, הלא־קיצוני, השריד הכמעט־אחרון ליהודים דתיים שאלוהים עמם, מאיר להם את דרכם. הוא רואה את אשר מתרחש בחלחלה עצומה, אבל אינו יכול לעשות דבר. זיסר אינו נגרף אחרי המפקד החדש, אינו מנסה לשאת־חן, שומר על דעותיו ואישיותו בתוך ים הרשע והרוע המקיף אותו. אלא שהוא גם מי שבסופו של דבר לא תהיה לו שום השפעה על המאורעות. הוא אפשרות הבחירה האחרת של גבירץ, שאילו היה מממש אותה אולי לא היו חייו מסתיימים.

באר אומר שהוא כועס על גבירץ. אינו יכול לסלוח לו על שלא מימש את חובת הבחירה. על־כך שהיה עיוור ולא ראה לאן הדברים מוליכים. יש בו, בגבירץ, הרבה מבאר עצמו, שהיה מיד אחרי מלחמת ששת־הימים מהמאמינים בדרך של גוש־אמונים ואף נטל על עצמו להיות אחד המסבירים והמשכנעים הראשיים בצידקתה. אלא שהוא, שלא כמו גבירץ, החליט בשלב מסויים לבחור בדרך האחרת, והספר הזה הוא בשבילו מעין תרופה לפצע הנורא שהותיר בו תהליך הבחירה. החומרים שמהם בנוי הספר סוגרים עליו עד היום. הסיפור של גבירץ אינו נותן מנוח. למה הוא לא החליט. מדוע לא נחלץ מצפורני נוסקה. למה היה חייב ללכת אל מותו.

הכאב הזה הוא כאב חייו של חיים באר, שגדל בבית דתי, התחנך ב"מעלה", מן המדרגות היותר חשובות של גוש אמונים, ועד היום הוא תוהה מה קרה ליהדות הדתית בארץ שהגיעה לאן שהגיעה. מדוע לא זיסר הוביל את המחנה. כיצד קרה שדווקא נוסקה, גס הרוח, השטחי והברוטאלי, השואט קדימה תוך שהוא דורך על גוויות ומשפיל אנשים, הצליח להיות המנהיג והמוביל.

בעיסוק בחומרים הללו יש, מבחינתו של באר, גם בחינת חייו שלו. מה היה קורה לו אלמלא נחלץ בזמן. אלמלא עמד לו כוחו לראות לפני עשרים שנה לאן הדברים הולכים. לאן מוליכים אותם אנשים כמו נוסקה. אלמלא כך קרה, אנה היה בא היום, מי היה היום חיים באר, כיצד היו נראים חייו.

"עת הזמיר" הוא הרומן החשוב והמקיף ביותר שנכתב עד היום על התמורות שחלו ביהדות הדתית שהצמיחה מתוכה את גוש אמונים, שנהפכה משיחית יותר ויותר ולאומנית יותר ויותר. הוא בודק את השורשים. למה כל זה קרה, איך צמחו מנהיגים כמו נוסקה, כיצד הלכו אחריהם אנשים כמו גבירץ, מה אירע שכוחו של זיסר נחלש עד שנעלם.

חיים באר, מונולוג:

"עולם היהדות הדתית מסקרן אותי עד כדי אובססיביות. נורא מעניין אותי מה האנשים שם באמת חושבים, איך הם מדברים, כיצד מתנהלות השיחות. התחלתי לחקור. בהתחלה באופן לא כל־כך שיטתי, ולאט לאט פרשתי רשת רחבה יותר ועמוקה יותר, לחדור לתוך־תוכו של העולם הזה. היו לי המון מפגשים עם אנשים משם, לאו־דווקא עם מנהיגים. רציתי להבין מאיפה צומחות הרגליים, לחוש את הדברים באמת, להפנים אותם. שהכל יהיה אותנטי, שהדיאלוגים יתנהלו כמו שהאנשים מדברים באמת, כמו שהם חושבים באמת, בלי לייפות את הדברים.

"זה עניין אותי במיוחד משום שיכולתי – בקלות רבה – להימצא בעצמי בכל אחד מן המקומות שהאנשים הללו נמצאים בו. אמי ואני היינו בחיינו בכל מיני צמתים, ונאלצנו לבחור כיוון. כתוצאה מבחירה בכיוון אחר של הדרך, נקבעו החיים שלנו. סיקרן אותי מה היה קורה לחיי אילו בחרנו – תחילה אמא שלי ואחרי־כן אני – ללכת בכיוון אחר.

"אמי באה ממשפחה שחיה בארץ מאז המאה ה־19, משפחה מתלמידי הגר"א שבקרב חסידיו היה תמיד אלמנט משיחי. באיזשהו מקום בדרך זה נהפך לשנאה גדולה לכל מה שהוא משיחי. עוד כשהיתה מאוד צעירה מרדה אמי בעולם החרדי של הישוב הישן, והתפקרה. אחרי שהיא עשתה את הסיבוב הגדול של ההתפקרות, היא התמתנה, והבית שאני גדלתי ב היה בית דתי, אבל לא חרדי. כל השנים נורא עניין אותי מה היה קורה לי אלמלא עשתה אמי את הצעד הזה, והייתי נולד בעולם החרדי, לתוכו.

"למדתי בבית־ספר 'מעלה'. הכיתה שלנו היתה אחת המדרגות הרציניות של גוש־אמונים, כמו שהיתה מדרגה לטיפוסים אחרים לגמרי – כמו אמנון דנקנר וכמוני. כשסיימתי את השרות בצבא, מיד אחרי מלחמת ששת הימים, הייתי מאנשי ארץ־ישראל השלמה, והייתי אמור להיות העורך בפועל של העתון שלהם. אם לא היה משתבש משהו בתוכי, הייתי יכול היום להיות האידאולוג של כל העסק הזה. אולי בכלל הייתי יושב בבית־סוהר כאחד מחברי המחתרת. כל חיי מרתקת אותי השאלה מה היה קורה אילו נשארתי בגוש אמונים. לאן היתה מוליכה אותי הדרך.

חיים באר: "הרב קוק ואנשי גוש אמונים האמינו ומאמינו[?] אומר: להמליך מלך, לבנות את בית המקדש ולהשמיד א[?] הגאולת המשיחית איטי בתחילתו, ומהיר יותר לקראת הסוף. עכשיו, לדעתם, הגיעה העת לממש את מה שהתלמוד

"השבר שבסופו־של־דבר הביא אותי לבחור בדרך המנוגדת לזו של גוש־אמונים, החל זמן קצר אחרי הקמת התנועה לא"י השלמה. אחד מאנשי הקבוצה שלנו נסע לעזה, וכשחזר סיפר כיצד נער צעיר ציחצח למשעי את נעליו. 'כמה הוא ביקש תמורת הציחצוח' שאלתי את חברי. 'לא משנה כמה הוא ביקש. חשוב כמה אני הייתי מוכן לתת לו', היתה התשובה. כלומר אני אדוני הארץ הזאת, אני אדוניו, ואני אקבע כמה לתת לו. זה היה השבר הראשון. יש רגעים כאלה בחיים, בהם אדם עדיין לא מוכן להודות אפילו בפני עצמו ששבר מתחולל בליבו, אבל הדברים מתחילים להתרחש.

"אחרי־כן קרו עוד דברים, ביניהם אירעו בעת ביקור יארינג בארץ, כשחברים רצו לעשות הפגנה ולזרוק על מכוניתו לפיד בוער, ואני חששתי שאנו הולכים לעשות דברים נגד החוק, אבל ההארה שהיתה לי מן השיחה עם חברי על מצחצח הנעליים בעזה היא שפתחה בפני את הדלת, איפשרה לי להציל את עצמי ולבחור בדרך שבעיני הרבה יותר נכונה. פתאום הבנתי מה זה כיבוש, מה משמעותו, מה הוא עושה לאנשים.

"יום אחד, אחרי תקופה של התלבטות עצומה, החלטתי לעזוב הכל. הם ניסו לשכנע אותי להישאר, רצו לדבר, אבל סרבתי להיפגש אתם. לא עניתי על טלפונים, התחמקתי, פשוט ברחתי. ולמרות הכל, זרעי גוש אמונים עדיין נטועים עמוק בתוכי. הכמיהה לשכם ותברון, התחושה שזה שייך לנו. אבל היום, כמו לפני עשרים שנה, אני יודע שלמרות הכמיהה אסור לנו לוותר. אנחנו לא צריכים את כל המקומות הללו. הם רק מזיקים לנו. כמו האיש החולה שיודע שאת הממתק שהוא הכי אוהב אסור לו לאכול. יהודה ושומרון הם חלק מעולמי הרוחני, אבל אינם שייכים לעולמי הפוליטי.

"הרומן שכתבתי מנסה לבחון דרך הסיפור וגיבוריו את השבר שעבר על היהדות הדתית. הוא מסתיים במלחמת ששת־הימים, שלב מאוד חשוב בהבנת הדברים. מלחמת ששת הימים, לפי התפישה של הרב קוק שאומצה אחרי־כן על־ידי גוש אמונים, מסמלת שלב בתהליך הגאולה. פה חל המפנה. אבל הדברים כבר היו מבושלים, התסיסה בין בני הנוער הדתי היתה קיימת הרבה לפני המלחמה. אני מנסה מוליך את הכוח. הוא איש שטראומת השואה מהרהרת

> **"ההארה שהיתה לי משיחה עם חבר על מצחצח נעליים בעזה היא שאיפשרה לי לבחור בדרך האחרת. פתאום הבנתי מה זה כיבוש, מה הוא עושה לאנשים".**

לתאר אותה. עמוס עוז הגדיר פעם את הדברים בצורה מאוד מרוייקת. הוא אמר שעד מלחמת ששת הימים הנוער הדתי היה משגיח הכשרות של הרכבת. אחרי ששת הימים החל הנוער הזה לשאוט ולשאוף לעבר הקטר. אני רציתי לעמוד על השורשים שהביאו לאותה שאיפה לשאוט לעבר הקטר.

"בחרתי ברמות של גיבור כמו נוסקה במכוון. לא רציתי לבחור דמות דתית כמו חנן פורת. מה שעניין אותי היו דווקא השוליים. מה קורה בשולי הגאולה. ונוסקה הוא כהחלט השוליים, כך גם זיסר ואפילו גבירץ. האפשרות של אותנטיות קיימת בשוליים. נוסקה יכול להיות הכל. הוא יכול באותה מידה להיות איש של גוש אמונים ואיש של כהנא. הוא איש הכוח. הוא מאחוריו ומפרנסת את הצורך שלו בכוח, בעצמה.

"הגיבור השני, גבירץ, הוא במידה רבה אני כאיש צעיר, אם כי, כמובן, משום שאני בחרתי והוא לא – הדמיון בינינו נפסק בשלב הבחירה. חלק מתהליך ההתבגרות של אדם היא היכולת לקבוע איפה אתה עומד. גבירץ לא עמד בזה, ולכן נשחק בין הכוחות הרבים שפעלו עליו. אני טוען שהוא מספיק רגיש כדי להיות מושחת, וזו מבחינתי ומבחינת הספר אמירת־מפתח. גבירץ יותר מסוכן מנוסקה, מפני שהוא משרת את הרוע, והוא שמאפשר בסופו של דבר לרוע להשתלט. הוא לא גלתם. הוא אפילו לא בחר להיות בצד של נוסקה. הוא פשוט הלך עם הזרם, ועל כך יש לי עליו כעס גדול.

"אני שרתתי את א"י השלמה במשך כמעט שלוש שנים. ערכתי חוברות, כתבתי חומר, הייתי פעיל. זה מבחינתי היה הצד הלא־טוב שבי, הצד שהייתי צריך להיאבק בו, ואכן נאבקתי. זה לא היה מאבק קל. גבירץ החליט לוותר, מראש. בכל אחת מהדמויות המרכזיות שבספר ניסיתי לבחון את עצמי. אילו הייתי הולך על הצד המפלצתי שבי – הייתי נוסקה. אילו לא נאבקתי – הייתי גבירץ. דרך גיבורי הספר פינטזתי על מה שהיה יכול לקרות לי בחיים, והנסיון הזה, מבחינתי, היה מרתק. המשחק הזה היה הכיף שלי בתהליך הכתיבה.

"הדמויות שפיתחתי, בעיקר זו של נוסקה, אינן מייצגות את האליטה של גוש אמונים, ובתנועה הזו יש בהחלט שכבה אליטיסטית ורצינית. זה לא אומר שהם פחות נחרצים בדעותיהם, אבל יש בהם איזה עידון תרבותי שחסר אצל נוסקה. מבחינה זו הוא הרבה יותר דומה לאנשי כהנא. אין בו, בנוסקה, הבלמים התרבותיים שיש לתלמידי הרב קוק. בהם קיים סוג מרהיס של עידון אישי. יום אחד ירדה חבורה כזו מקרית־ארבע לחברון לקנות אבטיח. כשהגיעו לסוכה, מצאו את הערבי שמוכר אבטיחים – ישן. שעתיים הם ישבו לידו בשקט, הקלאצ'ניקובים בידיהם, וחיכו שיתעורר. באדם הבודד אצלם יש מידה גדולה של חסד, וגם תופעה זו סיקרנה אותי מאוד. בעיקר השאלה מדוע אין החסד הזה משוך עליהם כל הזמן.

"הספר לא נכתב מהצד העתונאי של הדברים. הוא בפירוש בתחום הספרות היפה. רציתי לומר בו שיש הרבה כוחות, הרבה אופציות, ששוכנות בנפש כל אדם יהודי. השאלה היא, כמובן, באיזו אופציה בוחרים – אם בכלל בוחרים. יש המון 'גבירצים' גם בעולם החרדי וגם בקרב אנשי גוש־אמונים. הם מתלבטים, קשה להם, הם מחפשים דרך לפרוץ החוצה. לא כולם מצליחים. אבל יש הרבה כאלה.

> **"הפנטזיה המשיחית עדיין לא אמרה את המלה האחרונה שלה, וגם גסות הנפש היהודית שנאחזת בשואה ומקבלת ממנה הצדקה לכל מעשיה — גם ממנה עוד נאכל מרורים".**

"למרות שנדמה כאילו גוש־אמונים כבר ירד קצת מהשפעתו, שהתנועה די מתפרקת, יש גם היום מקום לכתוב עליהם. הם עדיין גורם מאוד משפיע, ואני מאמין שהם עוד לא אמרו את המלה האחרונה שלהם. איני יודע אם זה יבוא לביטוי דווקא בהתנחלויות, אבל גם הפנטזיה המשיחית עדיין לא אמרה את המלה האחרונה שלה. היא עוד תצא לאור. וגם גסות הנפש היהודית שנאחזת בשואה ומקבלת את ההצדקה לכל מעשיה מאותה שואה – גם ממנה עוד נאכל מספיק מרורים.

"למה בחרתי דווקא ברבנות הצבאית כמקום ההתרחשות של עלילת הספר? כי זה המקום שבו קיים החיבור בין כוח ודת. זה המקום הכי טבעי בשבילו. ושם גם אפשר להראות איך החיבור הזה קרס. זה לא שהספר השתלט על הערב, או להיפך. אין בכלל חיבור יותר. כל החלום הציוני הדתי שאמר שאפשר לשלב בין הדברים, כבר לא קיים יותר. הוא נהפך לנלעג, ודרך הרבנות הצבאית אפשר להראות את הנלעגות שבו.

"בעת השרות בצבא הייתי חבר עתון 'מחניים' של הרבנות הצבאית. אני מכיר היטב את העולם הזה. כבר בתור חייל ששרת במקום ההוא, ידעתי שיש פה עולם ששווה סיפור. התפישה שבאה לידי ביטוי בספר התגבשה בראשי במשך שנים. הדמויות חיו אצלי. אבל גם משלב מאוד מוקדם ידעתי שאני לא הולך לספר סיפור של זכרונות. הדמויות שהיו קיימות במציאות לא מעניינות אותי. אין לי עניין לעשות איתן חשבון מאוחר. מה שעשיתי היה לקחת את כל ההתנהגויות של האנשים ההם, הג'סטות, החוצפות, המאניירות – ולבנות סביבן דמויות אמינות.

"בין מבנה הספר לבין הרעיון המרכזי שלו יש זהות. הספר מתחיל איטי מאוד, כמעט דורך במקום,

(המשך בעמוד 32)

הולך לישון עם אקדח

יחזקאל סהר, המפכ"ל הראשון. השוטר מס' 1 שלא רצה להיות שוטר. ראשי הסוכנות ביקשו ממנו להקים משטרה למדינה היהודית, מפני שלא היה מישהו אחר בסביבה. לא הפריע להם שהאיש חסר ידע וניסיון בשיטור ובפלילים. אולי משום־כך ניגש לבנות את משטרת ישראל בעזרת קצין חשולוגים וקצין בולשת שעבדו אצל הבריטים. מהשרות הציבורי נאלץ לפרוש בבושת פנים בגלל עדות שקר אומללה. היום חי לבדו בחברת כלבה ואקדח, חושש משודדים אלימים, מר נפש ומאמין שהיה קרבן למעשה עוולה.

מאת יצחק בן־חורין
צילומים: שמואל רחמני

יחזקאל סהר בגינת ביתו היום ובמדי המפכ"ל לפני יותר מ־30 שנה: "לא הייתי משקר אפילו לטובת המדינה".

הוא בעל גינונים של ג'נטלמן אנגלי, זקוף קומה, שפם לבן. מקרין הדרת כבוד, כשהוא פוסע לאיטו עם כלבתו ננה לסיור של בוקר. הפעילות הגופנית היומית נמשכת בטיפוח כפייתי של הגינה הגדולה בחזית ביתו שבכפר־שמריהו. את מרבית שעות היום הוא מבלה בחדר עבודתו, מוקף ספרים, אוסף ציורים משגע, מימצאים ארכיאולוגים שליקט במשך חמישים שנה, וצילומים עם הקדשה אישית של חיים וייצמן, יצחק בן־צבי, דוד בן־גוריון, משה שרת, חנה רובינא ומאנה כ"ץ.

כמה מהציורים של מאנה כ"ץ הוא קנה פעם בכסף קטן, כשהאמן היה רעב ללחם. זה היה הבסיס לאוסף האמנות המפואר והיקר שלו. היום יש בו פיקאסו, ושאגאל ושמות אחרים. כ"ץ, שהיה חברו, גם צייר אותו בדיוקן שמן גדול. בכניסה לחדר תלוי הצילום המפורסם של דוד בן־גוריון המוקף באלופי צה"ל הראשונים מיד לאחר טקס ההשבעה ב־1948, כשהוקם הצבא החדש של המדינה היהודית. הוא יושב שם למטה במרכז, מתחת לדוד ופולה בן־גוריון, למרות שהיה "רק" המפקח הכללי הראשון של משטרת ישראל.

מחוגי הזמן כמו נעצרו אצל יחזקאל סהר, לפני כחצי יובל, אי שם בתחילת שנות ה־60'. זה משתקף היטב בחדר העבודה. האיש שהקים את המשטרה, עמד בראשה במשך עשר שנים, והיה שגריר באוסטריה במשך שנתיים, נאלץ ללכת הביתה בגלל עדות אומללה במשפט דיבה סנסציוני שנתן לטובת סגנו, עמוס בן־גוריון, בנו של "הזקן". בן־גוריון תבע לדין על הוצאת דיבה אגודה של צעירים – "שורת המתנדבים" – שמטרתה לטהר את השחיתות מהמדינה (ראה מסגרת). ה"שורה" הורשעה ועירערה, ובית המשפט העליון, בפסק דינו שניתן ב־12 במרס 1961, התייחס לעדות שנתן סהר. הוא קבע שהמפכ"ל שיקר.

מי ששימש מזכירו של חיים וייצמן, האיש שתפס מקום חשוב במימסר הבטחוני והפוליטי של הישוב לפני הקמת המדינה, נאלץ לפרוש לביתו בכאב לב ובבושת־פנים.

את הבית הרב־מפלסי בנה יחזקאל סהר כשהמשפחה היתה מאוחדת. לפני שש שנים החל הבית להתרוקן. אשתו נפטרה לאחר מחלה ממושכת, ואחר־כך החלו הבנים לעקור לתל־אביב בגלל בעיות התחבורה. אלחנן סהר הוא מרצה וחוקר בביוטכנולוגיה באוניברסיטת תל־אביב, גדעון סהר הוא מומחה למחשבים בחברה פרטית, ומיקי סהר עוסק כמהנדס אווירונאוטיקה. וכך, בגיל 81, מוצא היום יחזקאל סהר את עצמו בודד ומסוגר רוב הזמן בבית־מבצרו, מנותק לחלוטין מאנשי ציבור וממוקדי הכוח. הוא מתראה עם ידידה מהכפר ולעתים רחוקות יוצא להאזין לקונצרט, אבל רק נפש יחידה אחת חיה לצידו מעת לעת – הכלבה ננה. לישון הוא הולך עם אקדח פראבלום.

"זה ידוע שמתנפלים אצלנו על גימלאים", אומר האיש שלפני ארבעים שנה ובמשך עשור שלהם היה השוטר מספר 1 של ישראל. הוא יודע שברגע של מצוקה, היום יותר מבכל שנה קודמת, יוכל לסמוך רק על עצמו. "אנשים שהיו אתי בידידות, התרחקו ממני לאט לאט. כשהייתי אדם חשוב הם באו, והזמינו אותי אליהם. כשחדלתי להיות אדם חשוב, הם נעלמו. ביניהם אנשים מתוך המשטרה, שאני לקחתי מאחרי הצאן והפכתי לבני־אדם. פתאום הפסיקו לבוא. אני ראיתי בבית מין מנזר, וטוב לי כך. אלמלא הנטיה שלי ללימודים, יתכן שהייתי יוצא מדעתי מחוסר עניין בחיים. אלא שבמשך השנים רכשתי ספריה גדולה שלא היה לי זמן לקרוא את רובה בשנות פעילותי הציבורית. אחרי פרישתי התמסרתי לקריאה וללימוד: היסטוריה של עם ישראל, יהדות, מדעי המזרח – אלה התחומים שאני שקוע בהם 5־10 שעות ביום. זה נעשה סגנון החיים שלי".

"האם חשבתי על התאבדות? אלמלא הייתי בעל משפחה, זה היה קורה. כל עולמי נהרס עלי".

הוא מקדיש זמן לשימור אוסף הציורים שלו ("כמו שאתה רואה אין בסלון שלי שמאטעס") ואוסף הארכיאולוגיה העשיר ("הכד הזה הוא מתקופת אברהם אבינו") שהוא מלקט כבר חמישים שנה, ולמד לבצע בהם תיקוני פגמים שכירסמו שיני הזמן. הוא אוסף גם ספרי יודאיקה עתיקים מיוחדים במינם. אפילו רהיטי הסלון שלו נחשבים לעתיקים.

"נשארתי המום מהמשפט", הוא אומר. "לקח לי 3־4 שנים להתאושש מהמכה ובערך בסוף שנות השישים סגרתי את עצמי. הייתי שקוע במצב רוח קודר".

חשבת על התאבדות?

"אלמלא הייתי בעל משפחה, זה היה קורה. כל עולמי נהרס עלי ואני הרגשתי מהרגע הראשון שנעשה לי עוול. תאר לך שנשיא בית המשפט העליון – במשפט שהייתי בו רק עד – אומר שהמפקח הכללי שיקר בעדותו. הוא סתם לי את הדרך להוכיח את חפותי. בדרך כלל מטילים על היועץ המשפטי לממשלה לבדוק את העניין באופן יסודי. באתי לבן־גוריון והוא היה במבוכה, כי זה היה קשור בבנו עמוס. הוא אמר לי ששר המשפטים פנחס רוזן יטפל בזה. בסוף הועמדתי לדין על מתן עדות שקר והורשעתי. השופט היה מקס קנת. הוא נפטר באחרונה ואיני רוצה להכנס לזה, רק אציין ששום שופט מחוזי לא יעיז לפסוק אחרת מנשיא בית המשפט העליון. נפסקו לי שלושה חודשי מאסר או 15 אלף לירות קנס. העורך־דין עלה לי 35 אלף לירות. סך הכל 50 אלף לירות. מכרתי את ביתי בהרצליה־פיתוח למימון ההוצאות. מכרתי גם שני שאגאל ואוסף תשמישי קדושה. אחר־כך לקחתי הלוואה מהמשפחה ובניתי את ביתי בכפר־שמריהו. במשך השנים כשהייתי זקוק לכסף, קיבלתי הלוואה מתאחים שלי. לא יכולתי לפרנס את האשה והילדים".

אתה לא פנסיונר של המשטרה?

"גם בעניין הזה נעשה לי עוול נורא. עשר שנים הייתי המפקח הכללי של המשטרה, יותר מכל מפכ"ל אחרי. הנה תקרא את מכתב התודה של בן־גוריון לרגל פרישתי. עברתי להיות שגריר ישראל באוסטריה. הייתי בווינה כשטדי קולק מנהל משרד ראש הממשלה הודיע לי שהשופט פסק ששיקרתי במשפט. הוציאו אותי לפנסיה של משרד החוץ ולא שמתי לב שקיבלתי מהמדינה פנסיה רק עבור השנתיים שעבדתי כשגריר. לא היה לי מצב־רוח להתעסק בזה. אחרי כמה שנים התעוררתי והחלטתי להיאבק. קיבלתי תשובה שאי

(המשך בעמוד 20)

יהונתן גפן

ישעיהו ב'

"היום אני דורש מכל אדם הגון, שיחד איתי יכריז שהוא בוגד". (י. ליבוביץ', "על עולם ומלואו", שיחות עם מיכאל ששר, הוצאת "כתר").

בלך כורכם הסלולה של המדיחים בתשובה למיניהם, ונשאל את השאלה הפרובוקטיבית הזאת: אם לפני 20 שנה קראת מישהו שברוב חוצפתו העז לנחש לך מה יקרה ב־20 השנים הבאות, וכל מה שאמר התקיים בדיוק, האם תאמין בוז בוראי שתאמין. וכל התחזיות השחורות, המרגיזות, המקוממות, הבוטות, המשפילות, המוגזמות של פרופסור ישעיהו ליבוביץ' עד היום, התגלו כנכונות עד לפרטים הפעוטים ביותר.

בגלל העובדה הזאת, אין לי ברירה אלא להאמין בישעיהו. אני מאמין בישעיהו. וישעיהו מאמין באלוהים, ככה שבאיזה מקום אולי גם אני יהודי מאמין ובבוא היום יסלח לי האל לא פחות מאשר לפופיק ולשאר הצדיקים המחממים את הגיזרה בירושלים הגזורה.

ישעיהו אמר שהשטחים הם סרטן בגוף המדינה, והיום כולנו מרגישים את המחלה הממארת, ששום רופא עם יד חזקה לא יוכל לרפא אותה עם כל כדורי הגומי שבעולם. ישעיהו כתב, לפני עשרים שנה, שיבוא יום בו כל מירצנו, שיכלנו וכספנו יוקדשו רק למטרה אחת, והיא: שליטה על עם אחר, והיום זה אמנם העיסוק היחידי שלנו – לקום בבוקר, להגיד שהם לא עם, ולהמשיך לעצור אותם. ואיש כבר אינו שואל כיצד יחיו היהודים במולדתם החדשה, אלא מה לעזאזל נעשה לערבים היום שלא עשינו להם אתמול. ישעיהו אמר שבנישואין בין רת ומדינה אין מנוס אלא ללדת ממזרים, והיום יש לנו, בלי עזרת השם, את גוש אמונים, ואת שאר אוכלי הארמה שמתפללים לאבנים ולקרשים ומשתמשים בתנ"ך לרעה עד שהוא מסמיק ונראה כמו הספר הארום של מאו.

ישעיהו קרא לכותל המערבי "דיסקותל" עשרים שנה לפני הטנגו האחרון של לילי ושרון. ישעיהו כתב ביום השביעי, יום אחד אחרי מלחמת ששה הימים:

"שרות הריגול, הש.ב. והמשטרה החשאית, יהפכו למוסדות הם ר כ ז י י ם של מדינת ישראל. אם אתה רוצה לקיים את המנגנון השלטוני האלים של עם אחר, אתה חייב להפוך את הש.ב. למרכז המציאות הפוליטית".

ואכן היום אנחנו מדינת המוסר, שב"כלאנד, החוגגת את חג הארבעים שלה במשואות של צמיגים בוערים, בחנוכת בתי מעצר חדשים, ובהשפלות שעוברות כשמועות מסמרות־שיער מפה לאוזן לכל רוחבו של ראשנו הקטן, ומי יודע עוד איזה אירועים מתכננים לנו עד שוך חגיגות הארבעים.

ישעיהו אינו רק פילוסוף, הוא גם מוסמך מטעם האקדמיה כרופא וככימאי. כמו כן – הוא יהודי דתי במובן העמוק ביותר של המלים "יהודי" ו"דתי". כרופא, הוא היה הראשון שאיבחן אצלנו את המחלה, עוד כשהנער היה חסון, פולש וכובש, הוא ראה שהשרירים הולכים ומכסים לו את השכל. ככימאי מרופלם, הוא מכיר היטב את החומרים הרעילים שהצטברו אצלנו, ונמסו לתרכובת חסרת תוכן וצורה, אבל עשירה בריח רע. כפילוסוף מומחה לבעיה הפסיכופיזית, הוא רואה עם שגופו הולך וגדל, אבל נשמתו מתה. כיהודי דתי אמיתי הוא חושף כל שימוש רע בדת היהודית, ומוחה ללא לאות נגד שיווק הדת כאריזות הרגל, ומוקיע את המתפללים למדינה כעובדי אלילים וכפאשיסטים. פעם היתה לי בעיה עם זה שישעיהו הוא דתי, עד שהבנתי שאין דבר כזה נביא חילוני. המעסיק תמיד דורש מהנביאים שלו להאמין בו.

הנה, גבירותי ורבותי, אתם שכל־כך אוהבים שיקראו לכם ביד או בקפה ויגידו לכם מה יהיה אתכם הסוף, הנה מצאתי לכם סוף־סוף מגיד עתידות שהוא לא אסטרולוג ולא אסטרונאוט, נביא נטו, שכל מה שהוא אמר וכתב, אבל ה כ ל, התגשם כרוח הדברים שנאמרו ונכתבו, ואם הוא לא נביא, אני לא יודע מי נביא. הנביאים, כידוע, מעולם לא היטיבו עם העם, הם השאירו את זה לשרי הליכוד. הנביאים תמיד זעמו, ולזעם שלהם היה צליל רועם ורוטט מקצה הארץ ועד קציה. קול שמאוד מזכיר את קולו של ישעיהו ליבוביץ'.

לאור העובדות הללו, ההגיון צועק שאם עד כה התגשמו כל התחזיות של האיש המוזר והמופלא הזה, חנוך סמית של נצח ישראל, כמרגמים שלא טעו מעולם, אולי כדאי לקרוא אותו הלאה ולדעת מה יקרה מחר? למשל, הוא טוען שהשלב הבא, אחרי שריכאנו את העם שכבשנו, ואחרי שהעם שכבשנו יקום נגרנו, ייערכו מעצרים של כל מי שלא מסכים עם הממסד השב"כי, ואנשים שלא יסכימו עם המתרחש ויתקוממו נגד מה שלדעתם מעוות, יוקעו כבוגרים, ויעצרו בעוון תתירה נגד המדינה:

"החוליגניות הלאומית יוצרת אווירה של אלימות המכוונת גם כלפי פנים. אני חושב שבמדינת־ישראל יקומו מחנות־ריכוז לבוגדים יהודיים".

שלב זה כבר מתרחש. הוא עדיין בחיתוליו, אבל כל מי שיש לו אוזניים ועיניים יכול לשמוע ולראות אותו. למשל, המנהיגים המוקיעים את התקשורת ווזוממים למנוע את כניסתה לאיזורי הצרות. או – למשל אחר לגמרי – המכתבים שאני מקבל בזמן האחרון, כתגובה לרשימותי נגד הדיכוי בשטחים. כבר לא מדובר במכתבים של קראחים־כהניסטים שמקללים בשגיאות דפוס. יש לי מכתבים מהתיישבות העובדת, מקיבוצניקים שהם עצמם שגיאת דפוס. הם כותבים בכתב רהוט: "בוגד" ו"בקרוב יבוא יומך". מכתב כזה קיבלתי מעין־חרוד מאוחד, לא מקרית־ארבע או מברוקלין שליד חברון.

ישעיהו אמר שכל מי שלא יסכים עם השב"כ, יעצר ויורחק, ואחר כך תהיה מלחמת אחים, שבה לא ברור מי יפסיד, ומלחמה נוספת נגד הערבים. כמו שנכנסנו ללבנון ניכנס גם לסוריה, ולעולם לא נדע מי ינצח. ישעיהו כתב שבמלחמות אי־אפשר לדעת כראש מי ישאר לספר את הסיפור.

ישעיהו אמר שיום אחד נאלץ לפתוח סוף־סוף את הפה השרירי שלנו ולומר שאנו מכירים בזכותו של העם הפלשתיני לעצמאות מדינית ובמובן שזה מחייב גם אותם להכיר בנו. ישעיהו הציע לחלק את הארץ בין שני העמים, ואנחנו יודעים שאין פיתרון אחר, אבל מחכים, כרגיל, שהאמריקנים יכריחו אותנו לעשות את זה, ובינתיים ילדים מתים במלחמות שאינן מכריעות ואינן נגמרות. ישעיהו אמר: "מדינת ישראל לא רוצה בשלום, רק בכיבושים". ואתם לא הקשבתם לו. האם אתם מקשיבים כעת?

לכן, אל תגיד "לא ידעתי", ואל תצעק "הופתעתי", אלא הקשב לאיש הזה, שהיטיב מכולנו לראות את רעל הכות המשחית כשהיה רק תמיסה חסרת צבע וריח, וכעת היא צובעת את כל הקירות בארום נותב. היום רבים חושבים כמוהו, אבל הוא היה הראשון; נביא האמת היחידי בארץ מוכת נביאי שקר התוקעים כשופרי־חאקי מול גנראלים סומים ומסוממים.

אדוני, התכרבל לך כאחד מערבי האורף הזה עם הספר של ישעיהו, ופקח עיניים. כל־כך הרבה סובבו אותך בכחש שלא יזיק לך לפרוץ את מעגל המירמה ולהאמין לחוזי אחד שלא הכזיב. הוא צדק בקשר לאסונות העבר וההווה, לכן אין כל סיבה שגם בעתיד לא יתאמתו תחזיותיו הבלתי־נעימות, ורק בהווה אפשר למנוע את האסונות שצפון העתיד:

"בחור בן 18 המגוייס כיום לצה"ל אינו מגוייס להגנת מדינת ישראל אלא כדי ללכת לערים ולכפרים ערביים, ולהטיל אימה על האוכלוסיה שם. הטובים שבהם מרגישים בכך. אני מוצף בביקורים של חיילים וקצינים האומרים שאינם יכולים לשאת זאת".

אולי הוא לא נביא, אולי הוא סתם איש חכם הרואה את הנולד, והנולד נראה רע. אני מאמין בו, משום שעד היום הוא צדק, ואם ישעיהו יגיד שמחר בבוקר יהיה גשם, אני אדיוס אם מחר בבוקר אני יוצא החוצה בלי מטריה.

"השתמשתי בתכשיר ההוא שמבטיח צמיחה ולא צמחה לי אף שערה."

אל תאמין להבטחות כאלו, גם לי הבטיחו. רואים, לא?

דורי בן זאב
שחקן

כמה עובדות על התכשיר ההוא שמבטיח צמיחה:

- התכשיר אינו מוכר בעולם.
- אף משרד בריאות בעולם לא אישר את מכירתו כתכשיר להצמחת שיער.
- בפירסומי התכשיר טוענים מפיציו להצלחה של 95%. רופאי העור אשר יודעים שעדיין אין תכשיר להצמחת שיער, מתלבטים אם הנתון הזה שיקרי או מצחיק.
- בבדיקות שנערכו לתכשיר במעבדות חברת התרופות האיטלקית "קרינטס", הוכח מעבר לכל ספק שהתכשיר אינו יכול לקיים את ההבטחה שהוא נותן.
- רופאי העור באירופה מעולם לא שמעו על התכשיר הנ"ל.

לסיכום, ביום שלדורי בן-זאב יצמחו שערות הוא ישמח להוריד את המגבע בפני תכשיר זה.

"אני לעומת זאת, השתמשתי בפולטן ונעצרה לי נשירת השיער."

עוד מצרפת אני יודע שפולטן הוא עוצר הנשירה מס' 1 בעולם.

הנרי ברטר
מוסיקאי

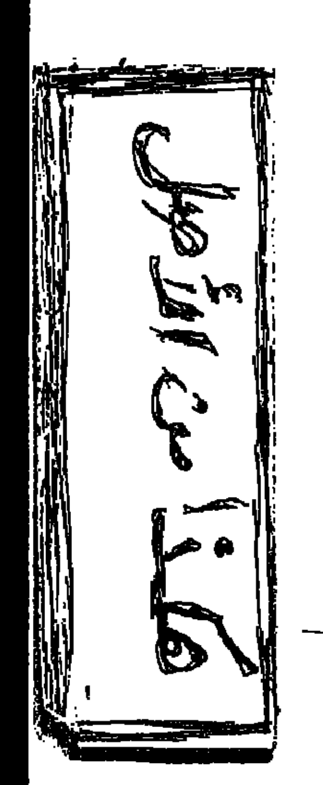
כמה עובדות על פולטן:

- פולטן נמכר בהצלחה למיליוני לקוחות מרוצים בלמעלה מ-20 מדינות בעולם כולו.
- בצרפת, בה מצויים לא פחות מ-28 מוצרים מסוג זה מהווה פולטן 70% מהשוק מזה 6 שנים רצופות.
- פולטן הוא התכשיר הנמכר ביותר בעולם לעצירת נשירת השיער.
- פולטן עשוי מחומר ביולוגי טבעי בשם טריכוסכריד.
- משרדי בריאות בעולם אישרו במפורש שפולטן עוצר את נשירת השיער.
- במחקרים שנערכו באוניברסיטאות בעולם (ד"ר M. HINCKY מפריז, פרופ' A. FINZI ממילנו, פרופ' L. ANDREASSI מסיינה) הוכח שאצל 80% מהמשתמשים בפולטן נעצרה נשירת השיער.
- בישראל נמכרו תוך שנה למעלה מ-200,000 אריזות.
- פולטן יעיל גם בטיפול בקשקשים ובגירויים בקרקפת והוא מתאים גם לנשים.

לסיכום, 3 דקות פעם ביומיים והתמדה בטיפול יוכיחו לך את מה שהנרי ברטר כבר יודע מזמן - פולטן עוצר את נשירת השיער.

אביק

הולך לישון עם אקדח

(המשך מעמוד 15)

אפשר לתקן את הדבר. הלכתי לבית־הדין לעבודה והגשתי תביעה. יכול להיות שזה היה ילדותי – והיום אני מודה שזו היתה טעות מצידי להיות רגשני – אבל כשראיתי על הלוח את כתב התביעה 'יחזקאל סהר נגד מדינת ישראל' זה עשה לי משהו בלב. נציב שירות המדינה היה מעוניין להגיע להסדר והסכמתי. היום אני פנסיונר שמקבל 860 שקל בחודש – שליש מהפנסיה של המפכ"לים שפרשו אחרי".

בטון הדיבור לא שומעים את המרירות. פנים אינם מתעוותים מכעס. הוא מרצה את טענותיו כאילו מדובר במישהו זר. גם יריביו יאמרו שיחזקאל סהר הוא אדם רגוע ונוח לבריות. "אני לא מר נפש נגד המדינה, אבל אני מר נפש נגד אנשים ידועים שהביאו לי את זה. יש בי מרירות עד היום, לא שנאה".

מי האנשים?

"איסר הראל [הממונה על שירותי הבטחון דאז] הכשיל אותי. היתה לו מגמה. יש לי תיאוריה, אבל אני לא יכול לפרסם אותה".

היום אתה יכול להודות ששיקרת לטובת המדינה?

"לא הייתי משקר אפילו לטובת המדינה".

העדות שלך היתה ענין של נאמנות לדוד בן־גוריון?

"ראיתי בפעולה של שורת המתנדבים התקפה על בן־גוריון ונילחמתי בהם כי הם היו אגודה חשאית שעסקה בגניבת מסמכים ואינפורמציה ממשרדי הממשלה ופירסומם. אני ראיתי בהם סכנה לדמוקרטיה".

זו לא סיבה לשקר?

"לא שיקרתי. היה משהו מוזר בהופעה שלי. נקראתי להעיד בבית־המשפט המחוזי לפני שהספקתי להחלים משפעת שריתקה אותי ששה שבועות למיטה. הייתי תשוש, ואמרתי לאיסר הראל שאני במצב קשה. איסר נתן לי שתי כמוסות. אני לא מבין במריצינה. בלעתי את הכמוסות והייתי מטושטש לגמרי. אחר־כך נודע לי שזה היה ואליום. אחרי הצהרים קראתי את הפרוטוקול של עדותי ונדהמתי. כיון שזו היתה הפעם הראשונה בחיי שעליתי על דוכן העדים, ולא היתה לי עזרה משפטית, לא ידעתי כיצד עלי לנהוג כמפכ"ל.

הסניגור שמואל תמיר, עורך־דין רציני, הצליח לסבך אותי. לא ידעתי שזכותי לקום למחרת ולבקש מבית־המשפט לתקן דברים שאמרתי ביום הקודם מבלי ששלטתי על עצמי".

איסר הראל מתפלא היום על הטענות שיחזקאל סהר משמיע נגדו: "אני חושב שהוא מטעה בתום לב. אני נתתי לו גלולות שגרמו לטישטושו? איזה קשר היה לי למשפט? לא הייתי איתו בקשר לפני המשפט ולא היה לי מגע איתו. באותה תקופה לא ידעתי על קיום הוואליום. תרופות הרגעה זה היה רחוק מתפיסתי. לא נתתי כמוסות לאנשי שסעלו בתנאי לחץ קשים פי כמה. סהר היה מוקף במנגנון מטה המשטרה. מה פתאם אני? הוא אדם טוב אבל טועה".

בסוף חנן אותו נשיא המדינה זלמן שז"ר והודיע לו על מחיקת העוון. יחזקאל סהר שולף תיק מכתבים שנשלחו אליו לאחר החנינה. ברכות מפרופסור ארנסט ברגמן (ראש הוועדה לאנרגיה אטומית), מעורכי־הדין ומבקרי המדינה בעבר ובהווה, יצחק טוניק ויעקב מלץ. ממאיר וייסגל, מנחום גולדמן, מדוד הכהן, גיורא יוספטל, יעקב צור ורבים אחרים. את המכתבים האלה הוא לא פירסם מעולם לאחר שפרש איתם לביתו.

משה שרת כתב לו: "יחזקאל יקירי ואהובי, אני מאמין ביושר לבך בטוהר כוונותיך ובהגינות כפיך". גולדה מאיר כתבה: "יחזקאל היקר, ברגע חמור זה ברצוני שתדע כי בהערכתי אותך לא השתנה דבר. לבי כואב על מה שקרה". ומשה דיין בכתב ידו המרושל: "נדהמתי מפסק הדין. אין צורך לומר כי ככל מי שמכיר אותך במשך שנות עבודה רבות, הכרוכות במבחנים קשים, יודע להעריך לא רק את כושרך אלא גם כי יושרך והגינותך הינם ללא סייג וללא רבב".

"הייתי בצבא הבריטי ואני יודע איך מקימים כוח משטרתי. הייתי בקי בבעיות הבטחון".

יחזקאל סהר משחזר היום: "המכתבים עודדו אותי, אבל אבד לי החשק לשרת את המדינה. שרתתי את עם ישראל מגיל 16 כשנכנסתי ל'הגנה'. אחד מחברי מקהלת הגימנסיה 'הרצליה' גייס אותי. כל החברים שלי הלכו ללמוד משפטים. האחים שלי עשו עסקים והרוויחו הרבה כסף. רק אני נשארתי קבצן. יכולתי להצטרף לעסק שהוריש אבי, י.מ. סחרוב, שהיה סוחר עצים מוכשר ויבואן העצים הראשון בארץ. האחים שלי ישראל, אליהו, ואהרון, עסקו בתעשיה, יבוא וביטוח. אבא הוריש לי עשרה אחוז מהחברה שלו, אבל אני כמפכ"ל לא רציתי חלק בעסק ומכרתי את חלקי לאחים שלי בפרוטות. הם עשו חייל בעסקי ביטוח, ותעשיה. הייתי מוכה וכואב על העוול ועל הצורה שעשו את זה, שסגרתי את עצמי בבית".

גם כותבי המכתבים לא שמרו על קשר אתך?

"הם כולם היו אנשים עסוקים. לשמור על קשר זה היה תלוי בי. אני החלטתי לנתק קשר והלכתי הביתה. הייתי כמו במנזר. לא הופעתי בציבור, דחיתי הזמנות להרצאות, לכנסים מפלגתיים. רק לכנסים משטרתיים אני מוזמן ונענה בהתלהבות. אל 'הזקן' [דוד בן־גוריון] נסעתי מדי פעם. הייתי יוצא לנגב, יושב אתו עשר דקות רבע שעה בשדה־בוקר, וחוזר הביתה".

במכתב התודה לאחר פרישתו כתב לו בן־גוריון: "אני יודע כי בזמן שירותך לא קיבלת חופש. ובזאת ניתן לך חופש של שלושה חודשים על חשבון שירותך במשטרה". החופש הזה נמשך כבר כמעט 30 שנה. לאחר מלחמת ששת הימים יצא סהר לעשות עסקים. בגרה, "אשכול ודיין פנו אלי לעסוק ברכישת קרקעות.

ראיתי בזה גם מוצא פיננסי. מצלצלים אלי ממשרד ראש־הממשלה ואומרים שלוי אשכול מבקש שארכוש נכסים במזרח ירושלים. ידעתי ערבית והיה לי רקע מתאים. אני עצמי יליד ירושלים. רכשתי שני בניינים, אחד שהוא היום בית הדין לעבודה ובית מלון בשלמי הקמה". לאחר מכן רכש 600 דונם בנבי סמואל, 1,000 דונם בלטרון ועוד כמה מאות דונם בטול־כרם. עד שהגיעה הוראה מראש מינהל מקרקעי ישראל יעקב עקנין לא לקיים איתו קשרי מסחר. יחזקאל סהר אומר שלאחר עליית הליכוד לשלטון צצו בשטח סוחרים חדשים, יהודים וערבים, שדחקו את רגליו ברמיה, ומהעיסקה האחרונה הוא יצא בשן ועין.

היו פרסומים על שותפות שלך עם אנשי העולם התחתון.

"אני אישית לא יכולתי להתרוצץ בין הכפרים הערבים. שני קציני חקירות בכירים המליצו על בחור אחד שירותץ במקומי. הם אמרו שהאיש נכשל פעם בפלילים אבל לא נשפט וצריך לשקמו. לקחתי אותו והטלתי עליו לסייר בכפרים. הוא קיבל ממני משכורת ושיתפתי אותו ברווחים".

הוא לא היה שותף שלך?

"הוא היה מסכן. לא היה לו מה לאכול".

איזה ניגוד משווע בהשוואה לפעילותו בשירות המדינה שבדרך. יחזקאל סחרוב היה פקיד בבנק אפ"ק (לימים בנק לאומי) של תל־אביב הקטנה, ופעיל ב"הגנה" שהגיע לדרגת סגן מפקד העיר. ב־1933 יצא ללמוד כלכלה באנגליה, אבל אליהו גולומב הורה לו לנסוע בסופי־שבוע לבלגיה ולפקוח עין על דוד שאלתיאל, יוצא ליגיון הזרים, שעסק ברכש של אקדחים ותחמושת מקונגו הבלגית. בין השנים 1936־1940 הוא היה מזכירו האישי ושומר ראשו של נשיא ההסתדרות הציונית חיים וייצמן. ארבע שנים גר לצידו בביתו שברחובות, וקיבל מוייצמן יחס של אב לבן. העבודה נמשכה 24 שעות ביממה, היא כללה ליווי צמוד בשני קונגרסים ציוניים, עם אחריות של מאבטח אישי נושא אקדח בכל המפגשים בארץ ובחו"ל.

הוא זוכר מפגש סודי שהתקיים בשנת 1938 בקהיר בין וייצמן לבין שר החוץ העירקי. "וייצמן לא הבין בשאלה הערבית. הוא היה תמים והאמין שהכסף יענה על הכל. הוא לא ידע שאפשר לקבל כסף ולא לקיים הבטחה. יום אחד הורה לי וייצמן לפנות לגזבר הסוכנות דב יוסף ולבקש עשרת אלפים לירות לפגישה עם מנהיג ערבי. באתי ליוסף וביקשתי. הוא הסתכל עלי בתמהון, אבל נתן. הכנסתי את הכסף לכיס וטסנו לקהיר. הפגישה התקיימה בביתו של יהודי עשיר. כל המשפחה הסתלקה מהבית. מסרתי לוייצמן את הכסף ויותר לא שאלתי. הוא הסתגר עם העירקי בחדר ואני נשארתי בחדר הסמוך. כל הזמן הצצתי דרך חור המנעול כי חששתי לשלומו של נשיא הסוכנות היהודית. הם בילו שעה וחצי וכשוייצמן יצא הוא לא סיפר לי על תוכן השיחה".

כשפרצה מלחמת העולם הפליג עם וייצמן לארה"ב, שם הורה לו אליהו גולומב להתחיל לעסוק ברכישת נשק. "רובים ותחמושת קנינו עוד לפני פרוץ המלחמה – לא תאמין – מגרמניה הנאצית. באחד הימים יצרנו קשר עם סוחר נשק יהודי בגרמניה, שהנאצים הרשו לו לפעול בגלל שעזר להם לפני שעלו לשלטון. התנאי שלו לסחור אתנו היה שגרמניה לא תהיה מעורבת במשלוח. זה התאים גם לנו. קבענו שאת הסחורה הוא ישלח למחסן של ה'הגנה' באיזור הבינלאומי באנטוורפן ואת התמורה שילמנו לו בו במקום. רכשנו דודי קיטור ישנים, אנשינו הכניסו לתוכם את הרובים, ואחרי שצבעו וצחצחו את הדוודים שלחו אותם ארצה לפי הכתובת של 'סולל בונה'".

כיצד הגעת להקמת המשטרה?

"האמת שאני לא חלמתי להיות מפקד משטרת ישראל. דווקא קיוויתי להיות בצבא או בשירות החוץ. את רוב שנות המלחמה עשיתי במחנה השמיני בצפון אפריקה כתור קצין קשר מטעם הסוכנות היהודית מייגזר בצבא הבריטי. המשכתי לאירופה עד אוסטריה

"אנשים שהיו אתי בידידות, התרחקו ממני. כשהייתי אדם חשוב הם באו והזמינו אותי. כשחדלתי להיות אדם חשוב, הם נעלמו".

סהר עם חיים וורה ויצמן. שוחד לשר החוץ העיראקי.

שורה משפט ושקר

הארגון שלמעשה שם קץ לקריירה הציבורית של יחזקאל סהר – "שורת המתנדבים" – החל את דרכו כחבורה של אידאליסטים שנרתמה לסייע בהתנדבות לקליטת גלי העליה גדולים בראשית שנות ה־50'. הם יצאו למעברות ולימדו את העולים עברית. מאוחר יותר החלה החבורה להתריע על ליקויים במינהל הציבורי. בדצמבר 1955 פרסמה "שורת המתנדבים" חוברת בשם "סכנה אורבת מבפנים". בחוברת נטען כי סגן המפכ"ל עמוס בן־גוריון (בנו של ראש הממשלה דאז דוד בן־גוריון) מחפה על ידידו שייקה ירקוני (איש עסקים ובעלה של הזמרת יפה ירקוני), החשוד בנטילת חלק במעשה הונאה. עמוס בן־גוריון תבע לדין על הוצאת דיבה את מפרסמי המסמך, ד"ר שמעון אפלבוים, אליקים העצני חנן רפפורט וד"ר ש. סימונסון.

במרכז הדיון המשפטי עמדה פרשה בה היתה מעורבת "החברה לפיתוח מלונות", שלפי טענת "שורת המתנדבים" עסקה בקניית ציוד לבתי מלון בארץ מכספי קרן אירס"ו (ארגון שריכז בידו את הפיצויים שהוענקו ליהודים שניספו בשואה ולא השאירו אחריהם יורשים, אשר העמיד אותם לרשות הסוכנות היהודית). ה"שורה" טענה כי ירקוני היה אחד משלושה פעילים שעשו קניה עם חברה גרמנית, שניפחה מחיר של עיסקה ב־25 אחוז – כ־37 אלף מרקים – ואחר כך העבירה אותם לחלוקה בין שלושת הישראלים. הפרשה נודעה ומשטרת ישראל נקראה לחקור אותה.

עמוס בן־גוריון הכחיש את האשמות ה"שורה" כאילו חיפה על ידידו ירקוני. הוא אמר כי באחד הימים נודע לו מפי המפכ"ל יחזקאל סהר ששמו של ירקוני "השתרבב" לתיק החקירה המשטרתי, וכעבור זמן הודיע סהר לבן־גוריון שאין להטיל דופי בירקוני. על הקטע הזה נקרא המפכ"ל להעיד במשפט הדיבה.

עמוס בן־גוריון זכה במשפט למרות הופעתו העלובה של סהר על דוכן העדים. בית המשפט המחוזי חייב את "שורת המתנדבים" לשלם לבן־גוריון פיצויים על הוצאת דיבה בסך 5,300 ל"י, סכום לא מבוטל באותם ימים, אבל קבע ש"בהופעתו של המפקח הכללי היתה משום טרמיה".

"שורת המתנדבים" ערערה, ובית המשפט העליון הפחית את הקנס ל־1,100 ל"י. אולם השופטים משה לנדוי, שמעון אגרנט ואלפרד ויתקון, פסקו כי "מר סהר שיקר בעדותו במתכוון כנסותו להסתיר את העובדה שהיתה ידועה לו כי ירקוני חשוד". השופטים קבעו כי כל עוד תיק אירס"ו היה חסוי כראיה בבית המשפט, הציג עצמו סהר כמי שבקי היטב בתיק ויודע בבטחות שירקוני אינו חשוד. אחרי גילוי חלק מהתיק, כשנתברר לכל שירקוני חשוד, סהר הסתבך בעדותו בהעמידו פנים שתוכן התיק אינו נהיר לו.

ועוד קבעו השופטים: "קצינים מסויימים במשטרה ומר סהר בראשם, ראו את הסכסוך בין שורת המתנדבים ובין עמוס בן־גוריון מתחילתו באספקלריה של התקפה כללית מצד 'שורת המתנדבים' על המשטרה, ולפיכך פתחו בהתקפה נגדית על־ידי פרסומים בעיתונות. במסע הסברה זה השתתף מר סהר עצמו".

סהר עם אוסף כלי נשק עתיקים ודיוקן שצייר אותו ב"ץ כאילו מדובר

עם הכוח של גנראל מונטגומרי [מפקד המחנה ה־8 הבריטי שהביס את הכוח הנאצי בפיקודו של רומל בצפון אפריקה ובשערי מצריים]. כשחזרתי ארצה החלטתי שמספיק עם עבודת הציבור והצטרפתי לעסקי המשפחה. קיבלתי שולחן והתחלתי לעבוד עד השבת השחורה [ביוני 1946] כשהבריטים עצרו את משה שרת [ראש המחלקה המדינית של הסוכנות]. גולדה שנכנסה במקומו שלחה אלי את זאב שרף ודרשה שאבוא לעבוד בסוכנות. הייתי מנהל מחלקת הבטחון של הסוכנות, אחראי על משטרת הישובים, הנוטרים, ובעיקר שומר על קשר עם הצבא והמשטרה הבריטים. פעלתי לשחרור יהודים שנאסרו. כשהתחילו לדבר על המדינה הוטל על 'ועדת המצב' בראשות דוד בן־גוריון לתכנן את המדינה. כשהגיעו לנושא המשטרה שאלו, 'על מי אפשר להטיל את זה?' ואחד הנוכחים אמר: 'יחזקאל סחרוב מסתובב כל הזמן במסדרונות של המשטרה הבריטית – או לפחות הוא יודע מה זה משטרה'. זאב שרף [מזכיר הסוכנות ולימים מזכיר הממשלה ושר] צלצל אלי ואמר שהוטל עלי לתכנן את משטרת ישראל".

"אני לא מר נפש נגד המדינה, אבל אני מר נפש נגד אנשים ידועים שהביאו לי את זה".

כיצד הגבת?

"אמרתי 'בסדר'. אני חייל כל חיי וידעתי שאעשה את זה יותר טוב מהאחרים. הייתי בצבא הבריטי ואני יודע איך מקימים כוח משטרתי. הייתי בקי בבעיות הבטחון".

לא הפריע לך שהיית טירון בעסקי משטרה כמו חקירות פליליות, סיור, מודיעין?

"לכן הזמנתי אלי שני קצינים יהודים מהמשטרה הבריטית, את קון שהיה השלם הראשי של משטרת המנדט מיום הצהרת בלפור, ואני הפכתי אותו לשלם הראשון של משטרת ישראל, ואת הקצין לוסטיג שהיה במחלקה המדינית של המשטרה הבריטית. ככה התחלתי לתכנן משטרה".

ובאמת, איך מתכננים להקים משטרה של מדינה חדשה?

"המשטרה הבריטית היתה בנויה ממחוזות ונפות, וזה היה הבסיס. עשיתי חשבון כמה שוטרים אצטרך והגעתי ל־3,000 שוטרים. זה מה שהיה דרוש אז. הגשתי את התכנית לוועדת המצב'. התעוררה השאלה מי יפקד על זה. אחד החברים, אני חושב שפרינצק [לימים יו"ר הכנסת], אמר: 'יחזקאל סחרוב ידע להכין את התכניות אז וודאי יידע לבצע אותן'. הודיעו לי: 'הוטל עליך להיות המפקד'. לא שאלו אותי אם אני רוצה או לא".

זה היה החלום שלך?

"לא ראיתי את עצמי במשטרה. חשבתי שאלך לצה"ל לתפקיד ארגוני, כראש אכ"א או ראש אג"א, או למשרד החוץ. לא הבנתי במשטרה. חשבתי מכסימום על שנתיים שלוש ואז לעזוב. אחרי ארבע שנים פניתי לבן־גוריון, ביקשתי לעזוב את המשטרה, והוא לא רצה לתת לי ללכת. שלוש פעמים פניתי אליו והוא סרב".

היית מפכ"ל בכמה?

"24 שעות ביממה 365 יום בשנה. עובדה שהיום קדנציה של מפכ"ל היא לא יותר מארבע שנים. שרת מאד רצה אותי במשרד החוץ. בכל פעם שהתפנתה מישרה, הוא הודיע לי ואני פניתי לבן־גוריון שישחרר אותי. פעם אחת, אחרי שבן־גוריון סרב, הוא צלצל לשרת לנזוף בו. ככה זה נמשך עשר שנים".

עשר שנים מפכ"ל, בלי להבין במשטרה?

"תראה, זה לא תורה מסיני. אתה מקים משטרה ובוחר את המקצוענים, את האנשים הטובים בכל התחומים. כשקמה המדינה קיבלתי 700 שוטרים יהודים ממשטרת המנדט. הם היו הבסיס. בשנתיים הראשונות היתה המשטרה חלק מהצבא, ונקבע שאנייס למשטרה רק בני 35 ומעלה ומפקדים רק באישור צה"ל".

הסחות טובים כמובן?

"וראי, אבל זה לא השפיע על העבודה, כי לקחתי מפקדי הגנה וצבא בריטי לשעבר".

בעצם מת זה כל כך חשוב בתקופה שבה השאירו את דלתות הבתים לא נעולות ויחלו לגנב העברי הראשון?

"נכון שמבחינה פלילית הארץ היתה רגועה יחסית. אבל ככר בראשית שנות המדינה היו ארועים קשים. הארוע הכי־קשה היה לי עם מנחם בגין כשניסה לכבוש את הכנסת [במהלך הפגנה מוערת של 'חרות' שנועדה לסכל את אישור הסכם השילומים עם גרמניה]".

לכבוש?

"בגין עמד על מרפסת אחד הבתים ושילהב את אנשיו. הם באו עם מקלות ואבנים וניסו להתפרץ לכנסת. ריכזתי אז את כל המשטרה בירושלים. כוח של מאות שוטרים. היו לנו פצועים. שוטר אחד איבד עין. ארוע קשה נוסף היה מרד הימאים בחיפה, שהשתלטו על האניות. המשטרה היתה צריכה לכבוש בחזרה את האניות. זה היה מאבק אלים שנמשך כמה ימים".

והיה גם הטבח בכפר קאסם, בפרוץ מבצע קדש, ב־29 באוקטובר 1956. הוטל שם עוצר. אנשי משמר הגבול, כוח חדש שהוקם במסגרת המשטרה, נצטווה לירות במפירי העוצר. והם ירו בפועלים שיצאו בבוקר לעבודה וחזרו עם ערב בלי לדעת על הפקודה החדשה. 43 נהרגו, 13 נפצעו. שערוריה חסרת תקדים, כתם שחור בהיסטוריה של מדינת ישראל. בית המשפט אמר אחר־כך שהפקודה היתה בלתי חוקית.

אתה היית המפכ"ל, מדוע לא התפטרת?

"נכון שהיורים היו חיילי מג"ב, אבל אני לא הייתי אשם. זו היתה חכמה גאונית במרכאות של אל"מ ישכה שדמי. הוא הכריז עוצר בכפרים הערבים משש בערב ומפקד הפלוגה של מג"ב, ששאל מה בנוגע לפועלים שיחזרו מהקטיף אחרי כניסת העוצר, קיבל את התשובה 'אללה ירחמו'. כשהפועלים חזרו לכפר, סגן מפקד הפלוגה התחנן לא לבצע את הפקודה והמפקד נתן הוראת פתיחה באש".

באיזה סוג של פשעים אחרים התמודדת?

"היה עולם תחתון פרימיטיבי, לא מתוחכם. פושעים קטנים. ואם היה רצח זה היה על רקע רומנטי של אהבה נכזבת".

אתה מתגעגע לתקופה ההיא?

"לא יכול להגיד. אלה היו עשר שנים של מאמץ גדול. ונחתי את המשפחה, לא קראתי לא למדתי. ישנתי עם הטלפון ליד המיטה".

היום הוא ישן עם אקדח.

יצחק בן־חורין

טיול

קנה, צפצפה וערבות על שפת הבריכה בנאות קדומים

מאת נילי פרידלנדר
צילום: נגה הראובני
בשיתוף רשות שמורות הטבע

51. מארזי הלבנון לאזובי הקיר

אנחנו מניחים שהתנ"ך הוא לא בדיוק הספר שנמצא ליד מיטתכם בלילות חורף סוערים, אבל האם לא התחשק לכם לפעמים לרדת אל גינת אגוז, לראות את איבי הנחלז

"נאות קדומים", גן של צמחי הארץ שעושה את הקשר בין מה שכתוב בתנ"ך בתלמוד ובמשנה לבין תמונת הטבע והחקלאות המסורתית של הארץ. להכיר את תמונת העולם של הישראלים הראשונים, שידעו מקרוב מהו הדס ומהי ערבה .אנשים שחיו בטבע והשאירו לנו את החוכמה הנהדרת ש"לעולם יהיה אדם רך כקנה ולא קשה כארז". גן ענקי שכלו פירושים לפסוקים עתיקים, ושמחזיר אותם מבית המדרש והישיבה אל תופעות הטבע המקומי שלנו.

מפעל חיים של נגה הראובני, חוקר ואיש שדה, מהמומחים הגדולים לצומח הארצישראלי. נגה ממשיך ב"נאות קדומים" את המפעל של הוריו, אפרים וחנה הראובני, שעלו לארץ בראשית המאה ושילבו את הכרת צמחי הארץ ותנאי חייהם בהבנת התנ"ך והתורה שבעל פה.

כאן, בגבעות מודיעים שבמרכז הארץ, מתפתחת מערכת לימודית של נופי הצומח שאופייניים לאיזורים שונים בארץ. 2500 דונם של "נאות קדומים". מי שבא לכאן יכול ליהנות מסיור מודרך, או לטייל לבדו – לפי השלטים שבשטח ועם דפי הסבר. ההתמצאות קלה ונוחה ואפשר לסייר כאן לבד משעה עד שלוש שעות. בכל עונה יש הפתעות חדשות, ואחרי הגשמים הרבים שירדו כאן תהיה ודאי פריחה עשירה במיוחד.

"נאות קדומים" שונה משמורות טבע רגילות, ודומה יותר לגן גדול שבו שתלו צמחים נוספים לאלה שמופיעים בשטח ואופן טבעי.

מכיוון תל־אביב: כמו ליער בן־שמן. יוצאים לכיוון ירושלים בכביש המהיר (מספר 1), ובמחלף בן־שמן פונים לכיוון מודיעים, בכביש 443. נוסעים עוד קילומטרים אחדים. מימין יער בן־שמן. נוסעים עוד 1600 מטרים אחרי השלט למצפה יער בן־שמן, ומשמאל יש כניסה לנאות קדומים, אחרי מיתקן אדם. מירושלים אפשר להגיע גם בכביש היורד לת"א דרך רמות ואחרי "קברות המכבים" פניה ימינה לכניסה ל"נאות קדומים".

בתחבורה ציבורית: אגד קו 471 מתל־אביב לירושלים, ומירושלים לתל־אביב דרך ישובי מודיעים. מלוד: אגד קו 15 מלוד אל ישובי מודיעים. פרטים: במודיעין אגד.

סיורים מודרכים לקבוצות נערכים בימים א'-ה', ויש לתאם אותם בכתב (ת.ד. 299, קרית אונו 55102) ובטלפונים 08-245881, 08-233840: סיורים מודרכים לבודדים או משפחות – ביום ו' בשעה 9.30 בבוקר, ללא תיאום מראש. לכל מי שמעוניין לסייר כאן ללא הדרכה: ימים א'-ה', בין השעות 9-13.30, וביום ו' בין השעות 9 ל־10. סגור בשבתות ובחגים.

הכניסה בתשלום. יש בשטח שילוט מפורט, ברזים עם מי שתיה ושירותים. אפשר לקבל (חינם) דפי הדרכה לסיור. אפשר לשלב את הסיור ב"נאות קדומים" עם פיקניק ביער בן־שמן וליקוט פטריות – אורניות שצומחות תחת האורנים אחרי הגשמים. הכובע של האורניות חום למעלה וצהוב־ספוגי למטה.

● **מסלול בצבע תכלת:**
אחד המסלולים היפים, שאורכו כשני קילומטר וזמן ההליכה בו משעה וחצי עד שלוש שעות. זהו מסלול לגבעת המנורה ומעלה הבשמים שחוזר בשולי גיא שיר השירים. שמות הצמחים מצויינים בעלון ההדרכה ותוכלו לזהות אותם בשטח.

ממגרש החניה בין הזיתים עולים לבניין, וכשיורדים ממנו במדרגות פונים שמאלה ועולים בדרך הסלולה כ־300 מטרים,עד למיסעף שבו מוצבים שלטים המכוונים למסלולים השונים.

המסלול שמתואר כאן הוא המסלול בתכלת.

מבט על מרחבי "נאות קדומים" בגבעות מודיעים. לא להיבהל מקולות הירי. הם מגיעים מהשכנים, "מיתקן אדם", מיתקן האימונים של צה"ל שנקרא על שם אלוף יקותיאל אדם שנהרג במלחמת לבנון.

על קו הרכס משמאל בולטים ארזי הלבנון שהועברו לכאן מהר הצופים בירושלים. הולכים הלאה ורואים בריכה (מלאכותית) – זוהי בריכת שלמה. כל האיזור שבין הארזים והבריכה הוא איזור ספרות החכמה והמשלים. שתולים בו צמחים שהכרתם מסייעת לנו להבין משלים וסמלים רבים הנמצאים במקורותינו.

בשדה הגדול מימין ניטעו עצי שיקמה רבים. מתקרבים לצומת הדרכים, ומצד שמאל רואים שורה של עצי שקד.

תחנה ראשונה: בין עצי שקד ועצי זית. ליד שדות חיטה ושעורה. למרגלות גבעת המנורה.

מה לשקד ולמנורה? השקד הוא עץ הפרי הראשון שמתעורר לחיים בימי הגשמים. בספר ירמיהו (פרק א' יא-י"ב) הוא נזכר כסמל לשקידה, לחריצות, עקביות ועמידה על המשמר.

ממשיכים ללכת לפי השלטים בצבע תכלת ועולים בין עצי הזית שהועתקו הנה לפני כ־20 ו־16 שנה. כאשר העתיקו אותם ממקום גידולם גזמו את כל ענפיהם כדי שלא יאבדו מים מעל ליכולת היניקה שלהם, המצומצמת למדי בתקופה הראשונה לקליטתם במקום החדש. לאחר שנים של טיפול והשקייה הם העמיקו שורשים וחזרו לפרוח ולתת פירות.

מכאן יש תצפית על בריכת שלמה ועצי אגוז המלך שניטעו בבקעה שהמים זורמים אליה בחורף. יש כאן גת עתיקה שנחצבה בסלע, ועולים אל ראש גבעת המנורה. פה אפשר ללמוד על ההבדל בין החוטר שיוצא מהגזע, והנצר שיוצא מהשורשים. את הנצרים הטובים נוטעים מחדש.

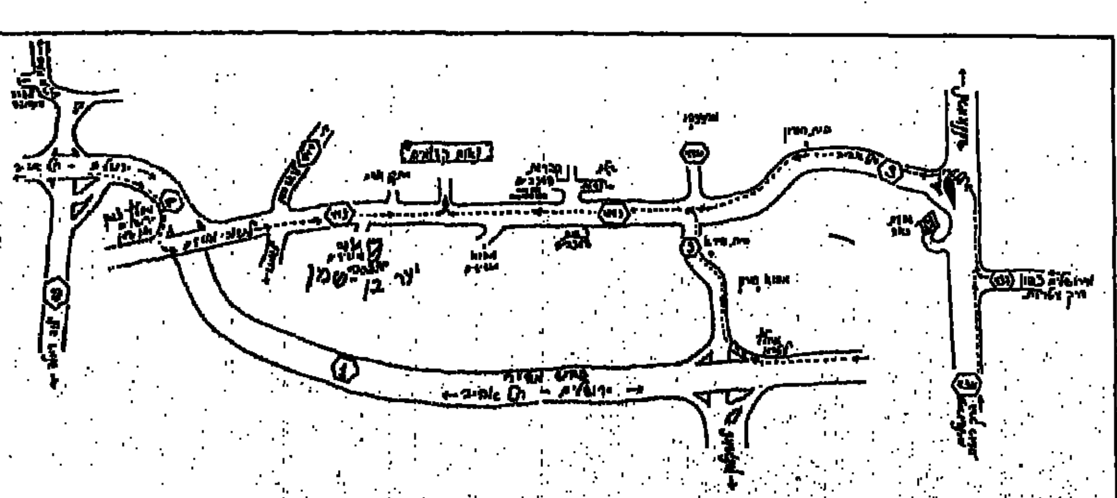
● **מודית – מדוזת משולשת:**
מכאן מגיעים לקיר שתוכנן ע"י המשורר ואדריכל הנוף ע. הלל. מתחילת פברואר שבט ועד לאמצע מאי־אייר רואים פה מוריות שונות בפריחתם.

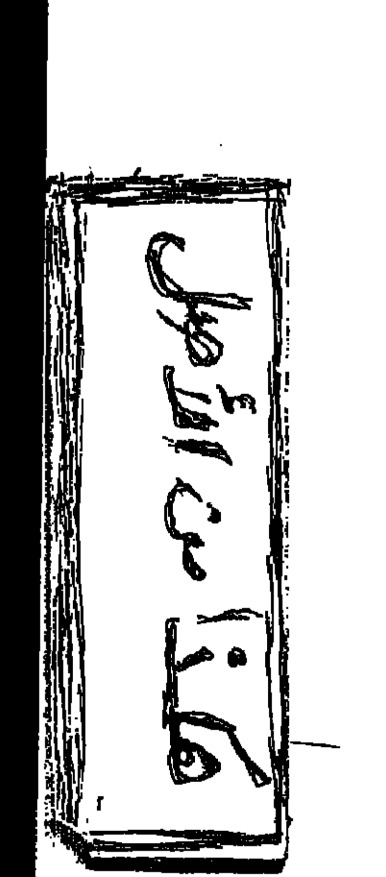
כאן אפשר לראות סוגים שונים של מוריות (מרוות), מהיפים והריחניים בצמחים הים התיכוניים של הכרמל, הגליל, הגלבוע והרי יהודה. בפברואר־מארס שולט פה הריח החריף של המרווה, ואחרי־כן התיפרחת הסגולה של מרוות־יהודה, מרווה דגולה, מרווה משולשת ועוד. מכאן מגיעים אל צמחי הבשמים שנותנים ריחם בין פסח לשבועות.

● **עצים של תינה:**
מעלה בשמים, לכל רוחב המדרון היורד לבריכות הרועים בעומק. כאן תוכלו לראות עצים של תינה. מזהים אותם כ"אשטל הכופר בכרמי עין־גדי". הם צומחים גם ביריחו. אבקת התינה לצביעת השיער עשויה מהעלים הטחונים של העץ הזה. במשך תקופה ארוכה – מפסח עד סוכות – אפשר לראות על העצים אשכולות פרחים בצבע צהבהב בהיר עם ריח חריף.

מכאן עובר הסיור בין שיחי לוטם לאלת המסטיק, שלשרף שלה יש ריח חריף ומיוחד והוא נקרא בלשון חז"ל – כמו ביוון של ימינו – מסטיכי (מסטיק או גומי ערבי). ומכאן מגיעים אל האזובים. כשאת הסיור לפרדס הרימון, לגפן ולתאנה שומרים לעונת הקיץ. ככה זה ב"נאות קדומים": סיור מארזי הלבנון עד אזובי הקיר.

● **תיקון טעות:**
במפה של טיול מספר 49, "לדרך נוף כרמל" נפלה טעות. במקום שכתוב "צומת העמקים", יש לתקן ל"צומת אליקים", וגם להפך.

לסופר־ביפר שכלולים מדהימים שאין לאחרים קרא, השווה ותיווכח בעצמך.

תכונה	מקלטים אחרים	מקלט סופר־ביפר
קיבול סימני אותיות או כתיב (תווים).	עד 500 תווים.	עד 1,984 תווים, פי 4 יותר.
שיטת אגירת הודעות וגישה להודעות ספציפיות.	אחת בהמשך לשניה ויש לחפש קדימה ואחורה, תוך שימוש ב־3 לחצנים, כשרוצים למצוא הודעה מסוימת.	בתוך 16 "תיבות" נפרדות, ממוספרות ומוצגות ע"ג המסך. גישה ישירה לכל הודעה, לפי מספרה, באמצעות לחצן אחד.
"נעילת" הודעות למניעת מחיקתן ע"י הודעות חדשות.	אין אפשרות של "נעילת" הודעות.	ניתן "לנעול" עד 8 הודעות, החשובות למשתמש.
שירות קבלת הודעות כתובות והודעות מדוברות.	אין אפשרות לקבל את שני השירותים במקלט אחד.	יש.* בסופר־ביפר אתה מקבל הודעות כתובות ומדוברות באותו מקלט.
תאורת מסך.	אין.	קיימת ומאפשרת קריאת הודעות בתנאי תאורה קשים.
התרעה שקטה באמצעות רטט.	אין.	יש.* חיוני למקומות רועשים ולמקומות בהם נדרש שקט. פתרון לכבדי שמיעה.
בקרה מפני מחיקה בלתי רצונית של ההודעות.	אין.	יש. בעת כיבוי המקלט או תוך כדי שימוש בלחצן המחיקה חייב המשתמש "לאשר" את המחיקה.
הדפסת הודעות.	אין.	יש.* ניתן להדפיס את ההודעה במדפסת. (בשלב זה באנגלית בלבד).
התצוגה על מסך המקלט.	עד 16 תוים בשורה אחת.	עד 32 תווים ב־2 שורות. הבנת הנקרא טובה יותר.
רגישות המקלט (כושר הקליטה).	8 מיקרוולט למטר.	7 מיקרוולט למטר. רגיש יותר ולכן טווח הקליטה טוב יותר.
הכיתוב של מקשי הבקרה וההוראות התפעוליות.	סימון גרפי או באנגלית בלבד.	סימון גרפי וכיתוב ברור בעברית.
כמות כתובות, או מקורות שיגור הודעות למקלט.	4, עם זיהוי מקור ההודעה למקלט.	15, עם זיהוי מקור ההודעה למקלט (בכל שכמות הכתובות רבה יותר ניתן לקבל יותר סוגי מידע והודעות ממספר רב יותר של מקורות מידע).
מערכת ניבוי ממוחשבת במקלט.	אין.	יש.* מתקנת שיבושים מקריים בהודעות כתובות, מבלי להקטין את הקיבול.
סימון הודעה שטרם נקראה.	סימון סטטי	סימון מהבהב לתזכורת, עד לקריאת ההודעה.

* אופציונלי

עוצמה
הודעה
קריאה
הפעלה

סופר־ביפר משיג את כולם

מוטורולה וביפר־פייג'קול מציגים:

סופר-ביפר

הביפר המשוכלל ביותר בעולם

כותב, זוכר, מדפיס, רוטט, מאותת, מצפצף, מדבר

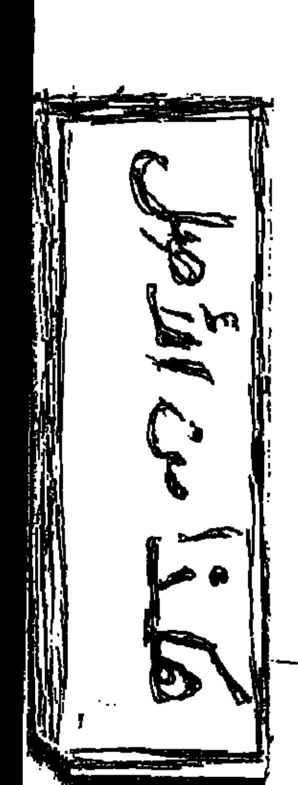
מוטורולה, ענק התקשורת העולמי, בשיתוף עם ביפר־פייג'קול, חברת הביפרים הגדולה ביותר בישראל, מביאים לך ביפר, העולה בתכונותיו על כל הביפרים הקיימים בעולם.

סופר־ביפר משיג אותך בכל מקום, בהתאם למקום

סופר־ביפר הוא הבונוס היחיד הפועל על שלושת החושים: חוש הראיה, חוש השמיעה וחוש המישוש.

סופר־ביפר מעביר לך הודעות בדרך בה נוח לך לקבל אותן

מוטורולה

זמרת הפופ והפק"מ

אתה עוצר ברמזור והיא שם, מולך, בשמלה צוענית. בפקק הבא היא ממתינה לך על אופניים. פותח רדיו והיא מזמזמת לך באוזניים אחוזי ריבית וחשבון יומי ופק"מ עולה. מציץ בעיתון ורואה אותה בטכניקולור עם הבת והאבא והמכונית. ירדנה ארזי, עסק מסחרי, זמרת, בדרך לייצג אותנו שוב במה שהיא עצמה מכנה "מיקי מאוס מיוסיק", האירוויזיון. תמונה משפחתית עם גבדת ובנק.

מאת אורית הראל

מצא את ההבדלים: "צריך שהשיר יהיה נפלא, שהטקסט יהיה טוב: אני צריכה להיות יפה, והכל בשלוש דקות. ואם יגדלו לי באותו יום חצ'קנים על הפנים, אז אני לא טובה? זה נראה לי טירוף! לפעמים נרמה לי שהשמלה קובעת. ואצלנו מתייחסים לתחרות בלי שום פרופורציה. שוכחים שבאירופה זמרים שכבר עשו קריירה לא ניגשים לתחרות הזו". ירדנה ארזי, בראיון ל"חדשות", 1985.

לעומת־זאת: "בשביל שלוש דקות על הבמה אני משקיעה ארבעה חודשי עבודה. אנשים שוכחים שזו בסך הכל תחרות שירים. פה זה אירוע לאומי. ובסך הכל, זה משהו ללא הגיון לחלוטין. אתה לא יודע במה זה מעוגן. אולי הצבע של השמלה קובע? אני בכלל לא מבינה את זה. ואם יהיה לי חצ'קון באותו יום, אז מה, זה אומר שאני לא טובה? אוי, אל תכתבי את זה. באירופה לא ניגשים לתחרות זמרים מפורסמים, שם זה 'תשואות ראשונות'". ירדנה ארזי, סוף דצמבר 1987, אמצע תל־אביב.

אירוויזיון. כרטיס הכניסה העכשווי של זמרת הפופ והפק"מ לעמוד הראשון של העיתונים. היא כבר היתה שם – כאחת משלוש ה"שוקולד, מנטה מסטיק" וגם כמנחה שמדקלמת בחן מחוייך "דוז פואן". היא כבר היתה כמה פעמים בדרך לשם, ועצרה במקום השני ב"קדם". ופעם אחת כמעט הגיעה לשם באותו מסלול מקוצר שעשתה השנה: לפני כשלוש שנים, כשלא נערכה אצלנו תחרות קדם־אירוויזיון, הודיע לה חנוך חסון (כינור, טלוויזיה) שהיא נבחרה לייצג את ישראל. "הסתכלתי לשמיים ואמרתי, אלוהים, אם אתה אוהב אותי, עשה שזה לא יקרה". בסופו של דבר, בגלל עיתוי קיום התחרות בדיוק ביום הזכרון לחללי צה"ל, ביטלה ישראל את השתתפותה וארזי לא נסעה.

(המשך בעמוד הבא)

ירדנה ארזי: "חשבתי שהעולם עקום על [illegible] – היום אני [illegible] קשה לעצור אותי, [illegible] כל הזמן ולחפש"

סוף העולם

שני מבנים בלתי־מרשימים באמצע השדות, בלב מדינת ואיומינג האלמונית בארה"ב. כאן, באמצע הכלום, שולטים על הנשק שיכול להביא את קץ העולם. "כנף הטילים האסטרטגיים מספר 90" – הבסיס בו מוצבים הטילים המדויקים וההרסניים ביותר שבידי ארה"ב. חושבי עיר הבידה שיין הסמוכה לא מפחדים מהפצצה הגרעינית – הם גאים להיות חוד המחץ של אמריקה. פטריוטיזם בין פצצות גרעיניות.

מאת יוסף ולטר

מקץ נסיעה שנמשכה שעה בתוך שדות וכרי מרעה עצומים הנושקים אל האופק, עוצרים ליד שני מבנים חד־קומתיים, בלתי מרשימים בצורתם, שגדר גבוהה מקיפה אותם. עומדים בליבה של מדינת ואיומינג בארה"ב, לא הרחק מבירתה שיין. מי היה מעלה בדעתו שמוצב שליטה של טילים, שיכול לשגר עשרה עד 50 טילים גרעיניים בעת ובעונה אחת; אתר ששולט על כוחות הרס אדירים, שיכולים להביא כליה על חצי מכדור הארץ – הוא בסך הכל שני מבנים בלתי מרשימים, שנמצאים בטבורה של חצר שוממת מאדם, אי שם בוואיומינג.

בעומק של 90 רגל, מגלים שהמראה התמים לכאורה שנגלה למבקר בשער הכניסה, אין בו כדי להעיד כהוא זה על אופי המקום.

ארבעה עיתונאים, באנו ל"כנף הטילים האסטרטגיים מספר 90", זמן קצר לפני חתימת הסכם פירוק הטילים בין רייגן לגורבאצ'וב. הצצה חטופה למסתרי קבלת ההחלטות והבעיות הניצבות בפני ארה"ב בתחום מדיניות החוץ והבטחון. ממשלו של רייגן מאמין במדיניות נחושה ובעוצמה צבאית, שתתבסס בעיקר על כח הרתעה גרעיני ועל תוכנית מלחמת הכוכבים.

יש הטוענים, כי הממשל מגיב על אירועים, לא אחת בחוסר הצלחה, הנובע מאי הכרת השטח. לשון אחרת ארה"ב נכנסת לא אחת להרפתקאות צבאיות־מדיניות כמו בלבנון, בלי להכיר היטב את הרקע והגורמים המקומיים הפועלים. ארה"ב גם מצאה עצמה הנושאת העיקרית בעול ברית נאט"ו באירופה. מדינות אירופה מסרבות בעקשנות להגדיל את חלקן במימון נאט"ו, וזה בעת הולכת וגוברת התנגדות בקרב הציבור האירופי עצמו להצבתם של טילים גרעיניים על אדמת אירופה.

בטחונו העצמי של הממשל האמריקני נפגע. החשש כי מעמדה של ארה"ב כמעצמת־על הולך ונחלש, בעיקר בקרב בנות בריתה, מדרבן את הממשל בוושינגטון למאמץ הסברה נרחב, שמטרתו להפנין את חוסנה של החברה האמריקנית, לנפץ את הרימוי של מעצמה. נחלשת ולהרגיש את חשיבותה של ארה"ב כמעצמת־על או כמי שמגינה על העולם החופשי. ובמסגרת המאמץ הזה, נפתחים השערים לשני המיכנים הסתמיים במדינת ואיומינג בפני עיתונאים. גם בפנינו.

חשיבותו של בסיס הטילים בשיין נובעת בעיקר מן העובדה שזהו האתר הראשון שנבחר לאכלס את ה"פיסקיפר" (שומר השלום) – טיל ארבע שלבי ארוך טווח ורב עוצמה, שנחשב כיום לטיל ההרסני והמדויק ביותר שיש בידי ארה"ב.

הבסיס נושק לעיר שיין. חיל האוויר האמריקני, שאליו משתייך כנף הטילים האסטרטגי, אינו מסתיר כלל את מיקומו. יתר על כן: המארחים מונים את מספר הטילים שיש כיום בארה"ב ואם לא די בכך, אפשר לקבל גם מפה עם סימון האתרים שבהם ממוקמים הטילים. לנו הישראלים, שבאים ממקום שכמעט הכל בו סודי ביותר, קשה לעכל את העובדה. כיצד מקבלים תושבי שיין את השכנות הזו שלהי, אם תפרוץ מלחמה, יהיה האזור אחת המטרות הראשונות לטילים הסובייטים.

סגן־אלוף רון קריסטיאנסן, קצין העיתונות של הבסיס, כמו ציפה לשאלה. לא רק שבין תושבי שיין לבין כ־4,500 תושבי הבסיס שוררים יחסים מצויינים, הוא מסביר בבטחון, הם גם רואים זכות גדולה בעבודה, שבסיס הטילים החשוב ביותר של ארה"ב, או כפי שהם מגדירים אותו חוד המחץ של אמריקה, נמצא בשיין.

בכלל, בבירת ואיומינג מפעמת רוח פטריוטיות. שיין, העיירה שעדיין שומרת על ציביון שמזכיר משהו את המערב הפרוע של פעם, רואה עצמה, למרות ריחוקה, כמקום מרכזי מאוד בארה"ב – תודות לבסיס הטילים. קצת מפליא למצוא כאן אנשים שמדברים על ארה"ב כמעצמה וכמגינת העולם החופשי. בעיר הקטנה הזו, שהדבר המסעיר ביותר שקורה בה הוא הרודיאו השנתי, נושא מירוץ החימוש והיחסים בין מזרח ומערב, הוא בהחלט נושא מרכזי. רוח פטריוטית זו מהווה את הבסיס לשכנות הטובה עם הטילים הגרעיניים ולא יפלא שכאשר באו לכאן לא מכבר קבוצות של מפגינים שקראו לפירוק נשק עולמי, הם נתקלו באגרופיהם של הבוקרים הקשוחים משיין, וגורשו בבושת פנים.

הבסיס קרוי על שמו של סנטור פרנסיס וורן, הסנטור הראשון שייצג את מדינת ואיומינג. תחילתו כמבצר שהוקם ב־1867, בפקודת הנשיא לינקולן, כדי להגן על מקימי מסילת הברזל למערב. מבחינה זו, זהו הבסיס הצבאי הוותיק ביותר בארה"ב. כמו כל דבר כאן, באמריקה הגדולה, גם מימדיו של הבסיס עצומים. הוא משתרע על שטח של כ־6,000 אקר, עם בסיסי משנה בקולוראדו ובנברסקה – יחד, יותר מ־12 אלף מייל רבועים.

הנקיון והסדר במחנה מופתיים. לא תמצא חייל שהופעתו אינה מסודרת. לרגעים התקנאנו: גם חיילים שעסקו בעבודות נקיון, נראו מסודרים ומצוחצחים יותר מחייל צה"ל מצוי בבגדי א'. שני ה"שין גימלים" בשער המחנה התיישרו בעמידת דום מתוחה והצדיעו. במשך כל הסיור לא חדל סרן ריצ'ארדסון להשיב להצדעותיהם של חיילים וקצינים. הצדעות כאן הם חלק מהעניין. לא יעלה על דעתו של חייל לעבור ליד בעל דרגה גבוהה ממנו מבלי להצדיע.

המפגש הראשון עם הבסיס מאכזב משהו. להוציא את גודלו העצום, אין זכר גלוי לטילים האימתניים. רק שלושה טילי דמה, שמוצבים כאנדרטה בשער הבסיס, מרמזים משהו על אופיו. את הטילים האמיתיים מוצאים מחוץ לבסיס, הרחק במרחביה העצומים של מדינת ואיומינג. ממעוף ציפור רואים רק משטח בטון ריבועי, שהדיוטות אינם נותנים עליו כדרך כלל את הדעת. כל טיל גרעיני ממוקם במחילה, שעומקה כ־90 רגל. כצפוי, והמחילה משוריינת בפלדה ובבטון, מוגנת היטב בפני התקפה אווירית.

יורדים למעמקי המחפורת, דרוכים. יוצאים אל קודש הקודשים. שם ניצב לו מלך השאול, בצורת טיל תמים למראה. קונוס מתכתי עם ראש חץ, לא גדול במיוחד. רק הדימיון יכול לתאר מה מסוגל הגליל המתכתי הזה לעשות. אני נוגע בו כחרדת קודש. מה קורה עם הדבר הזה כשמתפוצץ, אם יש תאונה? סמל אנדרו דלטון, המדריך הראשי של הבסיס, נראה משועשע מהשאלה. הוא מסביר כי טיל כזה לא יכול להתפוצץ כך סתם. טיל גרעיני מתחמש רק בחלל. כדי שיווצר פיצוץ גרעיני, חייב להתבצע תהליך מסויים, שרק בסיומו נוצר הפיצוץ ההרסני. אכזבה קטנה. לא כך ראינו בדמיוננו פצצה גרעינית. לא כך תארנו לעצמנו את הפצצה שיכולה להחריב בקלות את מוסקווה. "הטיל הזה נראה כמו כולם", לחש מישהו מהאורחים המומים.

עמדות הטילים מפוזרות על פני שטחים עצומים. גם אם תצליח בריה"מ להנחית מכה גרעינית ראשונה ותשמיד עמדות טילים רבות ודבר שיהיה כרוך בפגיעה מדוייקת בעמדות עצמן), עדיין ישרדו רבים מבין כ־200 הטילים שעליהם מפוקד בסיס שיין. בכל מקרה יוותרו בידי ארה"ב די טילים כדי להשיב מכת נגד. ויש לזכור שכל טיל כזה מכיל עשרה ראשי חץ גרעיניים, המסוגלים לפגוע בדיוק במטרות שונות.

העם היושב בארה"ב חרד מאוד מפני מכה גרעינית סובייטית. ויותר, ממה שהעם פוחד באמת, דואג הממשל להפחיד את האורח הקטן בנבואות

(המשך בעמוד הבא)

[redacted]

"אנו מוכנים לשגר את הטיל, מחשיבים את עצמנו קצינים מקצועיים, אבל יחד עם זה אנחנו בשר ודם. יש לי אשה ושלושה ילדים ולא הייתי רוצה לראות את סופו של העולם".

מימין: טילו של הטיל "טיטאן 30" – מבט למעבה האדמה (צילום גאמא).
למעלה: "טיטאן 30" מטפס לשחקים.

(המשך מהעמוד הקודם)

שחורות, שמקבלות גיבוי בתוכניות חימוש למיניהן. המצב נראה מוזר משהו, לפחות בעיניים ישראליות, שלגבינו הסכנה היא דבר מוחשי, ואפשרות התקפה מצד האויב איננה סקיצה על לוח הפרספקס, שניראית שאולה מסרט מתח טוב.

הטילים אינם מופעלים מעצמם, אלא ממוצבי שליטה ובקרה הפזורים באזור. המוצבים עצמם אינם ממוקמים ליד הטילים, אלא הרחק מהם. כל מוצב שולט על הפעלתם של עשרה טילים. בבסיס שיין יש 20 מוצבי שליטה. הפעילות האמיתית מתרחשת במוצבים האלה. שם לוחצים על הכפתור ומשגרים את הטיל. אי אפשר להימנע מהשאלה, מה קורה אם אחד הקצינים מחליט לפתע להסיר מעל ארה"ב את אימת בריה"מ, ולשגר טיל אחד או יותר. אדם אחד אינו יכול לשגר טיל בעצמו – מרגיע סגן־אלוף קריסטיאנסון.

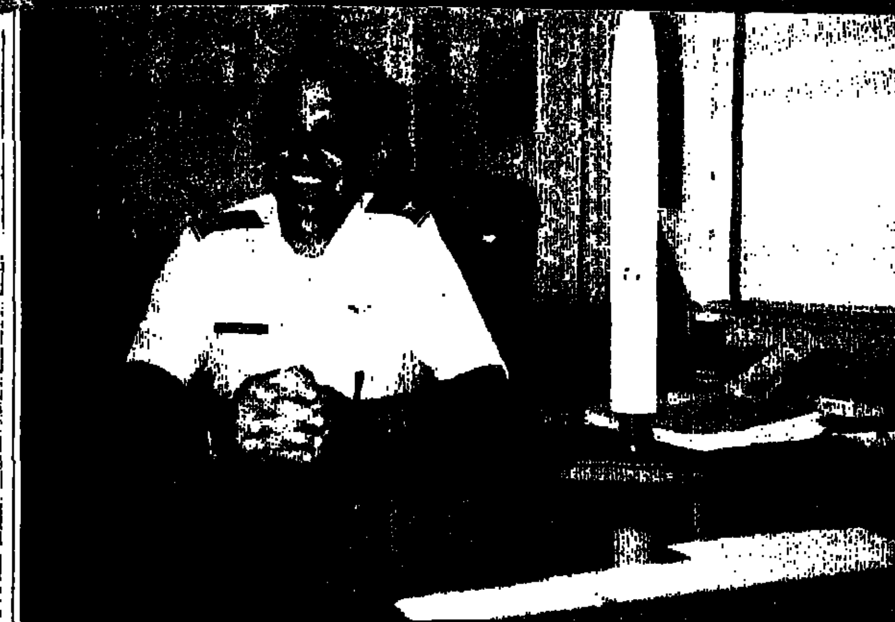
שם הקוד של המוצב בו אנו מתארחים הוא צ'ארלי. החצר השוממה שמקדמת את פנינו, מטעה. אמצעי חישה משוכללים כבר גילו אותנו ממרחק רב ואנשי בטחון שנמצאים בתוך המוצב כבר הועמדו במצב הכן. איש בטחון סורק את גופנו במכשיר שמגלה עצמים מתכתיים ולאחר בדיקת דרכונים נכנסים לחצר. קצין הבטחון מתקשר בטלפון הפנימי ומשמיע סיסמא. מחכים במבנה העליון שכולל חדר מנוחה, מטבחון ושירותים. דלת פלדה נוספת נפתחת, אחרי סיסמא. יורדים 60 מטר במעלית חורקנית. סגן־אלוף קריסטיאנסון ניגש לדלת פלדה ענקית, מסובב בכוח גלגל ומושך באיטיות. הדלת, חצי מטר עובי לפחות, נפתחת. נכנסים אל מעבר צר ופונים ימינה. דלת פלדה נוספת נפתחת. שני קצינים, תגודים באקדחים (לפי הנוהלים) מקדמים את פנינו כרוס מתות. אנו בתוך מוצב השליטה, שממנו משגרים טיל אחד או עשרה.

סגן צ'ארלי ראן, מפקד המשמרת וסגנו, רוברט כל, מהווים את כל הצוות שמפעיל את מוצב השליטה. המוצב עצמו הוא חדר צר ונמוך, עם שתי מיטות ברזל, אסלת בית שימוש שמוסתר בווילון ולאחריהם עמדת הבקרה והשיגור שכוללת כמה צגי מחשב, שעליהם מוקרנים נתונים שונים, ומכשירי קשר. נתונים אלה מספקים תמונת מצב של כל 50 הטילים שבטייסת. והיה אם ייפגעו כל יתר המוצבים, יכול מוצב זה לשלוט על כל 50 הטילים. המשמרת של סגן ראן וסגנו, סג"מ כל, נמשכת 24 שעות. בזמן הזה הם סגורים יחד בתוך המוצב, מנותקים לחלוטין מן העולם החיצון. אין יוצא ואין בא עד לחילופי המשמרות.

שאלת השאלות: כיצד משגרים טיל? התהליך קבוע ומתורגל מידי יום. את הוראת השיגור יכול לתת רק נשיא ארה"ב בעצמו או שליח מטעמו, שיש בידיו את מילות הצופן שהן אחד הסודות השמורים בארה"ב. הצופן עצמו נעול בתא זכוכית, ורק כשתתקבל הפקודה ישבור מפקד המוצב את דלת הזכוכית ויוודא שהצופן שישרר לו הנשיא תואם את מילות הצופן שהיו שמורות בתא. מרגע זה מתחילה הספירה לאחור, ושני הקצינים הצעירים יכנסו לפעילות קדחתנית. סגן ראן יסובב מתג מסויים ויודיע על כך לסוללה מקבילה, שבאותו זמן עושים אנשיה את אותן פעולות. שיגורו של טיל, כך מתברר, הוא תהליך כפול, שמתבצע בו־זמנית בשני מוצבי שליטה. מוצב אחד לבדו אינו יכול לשגר טיל. אבל בכך לא די. לאחר שהופעל המתג, יתחבו סגן ראן וסגנו מפתחות לשני מתגי הפעלה. באותו זמן בדיוק יוכנסו מפתחות למתגי ההפעלה בסוללה המקבילה. כיפת הבטון המשוריינת המכסה את פיר הטיל, שמיועד לשיגור, כבר התרוממה עם הפעלת המתג הראשון. מפקד המוצב וסגנו יסובבו את המפתחות. כך יעשה גם בסוללה השניה. סופרים עד שלוש, ומסובבים את המפתחות. הטיל יתרומם אט ויצא אל דרך ארוכה, יותר מ־6,000 מייל, שאין ממנה חזרה ואין ממנה מוצא. מלחמת העולם השלישית תפרוץ.

הצבתם של קצינים וחיילים כמשגרי מצצות גרעיניות איננה שרירותית. שלטונות הצבא האמריקאי מקפידים מאוד שאלה שבאים לכאן, יבואו מרצונם החופשי. חיילים שמועמדים לשירות בבסיס הטילים הזה או כל בסיס טילים אחר, עוברים תהליך הכנה שמטרתו להכשיר אותם לרעיון שהם אוחזים בכוח הרסני ולכשתתקבל הפקודה, יהיה עליהם לציית לה ללא עוררין. התהליך כולל שיחות עם פסיכולוגים והקרנת סרטים על נאגסאקי והירושימה – שתי הערים היפניות שהושמדו בפצצות אטום אמריקניות במלחמת העולם השניה. לאחר מכן נשאל כל חייל אם הנשיא יתן לך פקודה, האם תסובב את המפתח? אם התשובה היא שלילית, מועברים החיילים למקום אחר. במהלך שירותם נמצאים חיילים אלה תחת מעקב מתמיד, ואם מתגלת פירצה כלשהי בחוסנם הנפשי, מסיבה כלשהי, הם מקבלים פסק זמן, היינו חופשה או העברה לשירות אחר, עד שיתעשתו ויהיו מוכנים לשוב אל פצצות האטום.

"אנו מוכנים לשגר את הטיל", אומר סגן צ'ארלי ראן, "אנו מחשיבים את עצמנו כקצינים מקצועיים. אבל יחד עם זה אנו בשר ודם. אני אישית עוקב אחרי האירועים בעולם ומודאג. יש לי אשה ושלושה ילדים ולא הייתי רוצה לראות את סופו של העולם. אני רואה בעבודתי כאן תפקיד חשוב, שכן אנו שומרים על השלום. מה יהיה כשתתקבל הפקודה? נצטרך להגיב כל כך מהר ונהיה כל כך עסוקים, שלא יהיה זמן לחשוב".

קולונל גרי קרטון: "אני חייל שממלא פקודות"

משכין השלום – הטיל ההרסני בעולם

ה איום הגרעיני הסובייטי מושתת על טילים לטווח ארוך ובינוני, מסוג SS־11, 13, 17 ו־25.

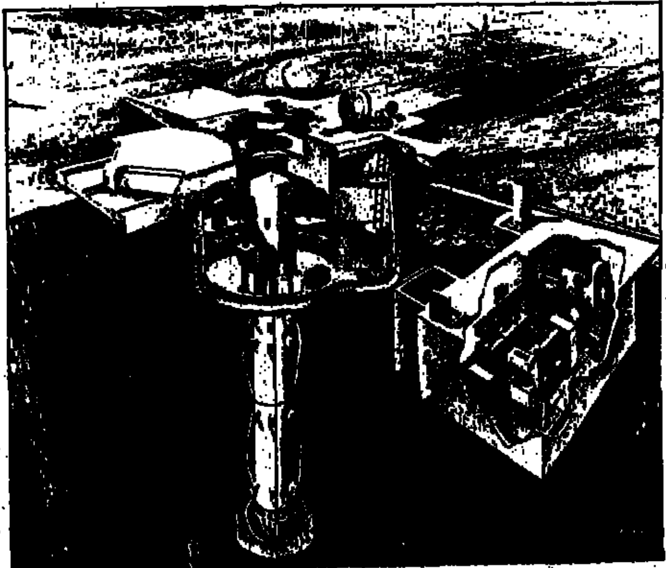
כדי לתת תשובה לאיום זה, הצטיידה ארה"ב בכ־950 טילי MX־2 ו־3, הידועים בכינוי 'מיניטמן' (איש הדקה). אלא שטילים אלה נמצאים בשירות כבר 30 שנה, ובמירוץ המטורף בין הגושים מצאה עצמה ארה"ב בפיגור רב מול יריבתה שמעבר למסך הברזל.

פיגור זה הוא שהניע את ארה"ב לפתח את ה'פיסקיפר' – משכין השלום – הטיל בעל הטווח הגדול ביותר (מעל 6,000 מייל), שהוא גם המדוייק וההרסני ביותר. עשרה טילי ה'פיסקיפר' הראשונים הובאו לבסיס ואיומינג בדצמבר 1986. טילים אלה החליפו את טילי ה־MX הישנים, ועתה מצפים אנשי הבסיס לקליטתם של 40 טילים נוספים.

באפריל 1983 המליצה הוועדה לכוחות אסטרטגיים, הפועלת ליד הנשיא, על פיתוחם וייצורם של 100 טילים מסוג 'פיסקיפר'. אבל בגלל העדר בסיסים מתאימים לקליטתם, החליט הקונגרס לאשר ייצורם של 50 טילים בלבד, ואילו 50 טילים נוספים יכנסו לשירות בשתושלם הקמתה של תשתית מתאימה בבסיסים אחרים.

מפקד הבסיס, קולונל גרי קרטון, אינו מסתיר את גאוותו על שבסיסו זכה בכבוד לקלוט את חוד המחץ הגרעיני של ארה"ב, אם תרצו – של העולם החופשי כולו. לדבריו, ה'פיסקיפר' עולה בתכונותיו ובביצועיו על כל טיל סובייטי. "הרוסים מפתחים כל הזמן נשק גרעיני. אנו עושים הכל כדי להקשות עליהם את החיים", הוא אומר.

הקצין מודע לגודל העוצמה שהוא מחזיק בידיו ולתוצאות ההרסניות שעלולות ליפול על העולם בלחיצת כפתור אחת. קולונל קרטון מוכן לשאלות מסוג זה: "אני מספק את השירות הטכני. אני חייל וממלא פקודות וכשתתקבל הפקודה, אפעל כפי שמצפים ממני. אנו מבינים שתפקידנו למנוע מלחמה. מלחמה גרעינית היא מלחמה הרסנית ודווקא בגלל זה אנחנו צריכים לרכז בידינו עוצמה ולהיות טובים וחזקים", דברי המפקד.

ציור החתך של טילו ובו כן השיגור של טיל ביניבשתי

"חוץ מהגודל העצום, אין זכר גלוי לטילים האימתניים. לא כך תיארנו לעצמנו את הפצצה שיכולה להחריב בקלות את מוסקווה. "הטיל הזה נראה כמו כל טיל אחר", לחש אורח המום.

"עם הבנק פיתחתי מערכת יחסי עבודה קרובים, בלי ראוונים. אני משתפת איתם פעולה גם כשאני על הקרשים. אני לא מאמינה בפוזות".

עמוס טל־שיר, ירדנה ארזי, נתן תומר. הבעל שהיה (ימין), הבעל שישנו

(המשך מעמוד 27)

כמעט שבא לבקש סליחה שעושים לה את זה, ששולחים אותה לגוב האריות הסינטטי ההוא שמיליונים לוטשים בו עיניים ערב אחד בשנה. נדמה שהיא כל־כך לא רוצה, כל־כך סולדת מזה, כל־כך רואה בזה כל־כך הרבה חסרונות. אז בשביל מה לה?

"שאלה טובה", היא אומרת, ולא נותנת הסבר של ממש. "בשואו־ביזנס אי־אפשר לשבת על הגדר. כל המקצוע הזה הוא הימור אחד גדול וצריך להמר, למרות שבאופיי אני מאוד לא מהמרת. אם היו מתייחסים לזה כאל תוכנית בידור, זה היה בסדר, אבל מתייחסים לזה כאילו זה עניין של כבוד האומה, ועם זה קשה לי". באירופה, היא יודעת, "קוראים לזה 'מיקי מאוס מיוזיק'", וגם מי שזוכו בבכורה, שקעו רובם באלמוניות אחרי זמן מה או – במקרה הטוב – באפלולית מועדון לילה זה או אחר. ואף על פי כן ולמרות הכל היא נוסעת. לך תבין.

י רדנה ארזי. בכיתה ב' 2 בבית־הספר של נטע, בבית חשמונאי, קראו לה הבנים "ירדנה ברווזי". בחיבה, כמובן. היא התשובה הניצחית ל"עפרה חסה". היריבות הכמעט־היסטורית, קרוב לוודאי פרי מוחו הגאוני של איזה יחצ"ן, עדיין הולכת טוב. גינוני פיוס, כמו הרעיון שחזה תכתוב לארזי את השיר לאירוויזיון – הולכים עוד יותר טוב. אבל ארזי כבר נמצאת שלב אחד אחרי התחרות עם חזה, ו"זמרת השנה" זה כבר מוסר שהיא מרגישה שמיצתה.

"טוב ש'זמרת השנה' קיימת, אבל אני לא חיה אותה. לכן גם כשריטה זכתה, זה היה בסדר גמור", היא מרגישה במנוד ראש. "פירגנתי לה, כי אני שומרת על עצמי, שומרת על השקט הנפשי שהוא הכי חשוב". וחוץ מזה, היא זכתה השנה במקום ראשון בסקר פופולריות שנערך בעבור התוכנית "כל צבעי הרשת" של רשת ג', אז באמת מה כבר משנה עוד תואר ממצעד של גלוויות.

17 שנים היא במקצוע. לא מנפנפת בגיל כמו פנינה רוזנבלום, אבל גם לא מסתירה. היתה ילדה־יפה־חיפה ששרה במקהלת "בית רוטשילד" בהדרכת אפי נצר, ש"התמזל מזלי והגעתי ללהקת הנח"ל אחרי שראו אותי בהופעה עם המקהלה והזמינו אותי ללהקה. לא נבחנתי, וזה המזל – כי אילו הייתי צריכה להיבחן לא הייתי יושבת פה היום. אף פעם לא הצלחתי בבחינה". היא מתארת ילדות טיפוסית של "ילדת שמנת נאיבית", שמעולם לא נאבקה באמת על הקריירה. "לא הייתי מודעת לכך שאנשים צריכים להיאבק. לא רציתי להיות סולנית בלהקה, רציתי 'פאן'. חצי שנה אחרי שהייתי בלהקת הנח"ל החתים אותי פשנל על חוזה של חמש שנים, אבל נשארתי בלהקה כי היה לי טוב שם. אחרי שלוש וחצי שנים זרקו אותי. אני לא רציתי להשתחרר, היה לי נהדר.

"אחר־כך היתה שלישיית 'שוקולד, מנטה מסטיק'. ואני לא רציתי לככב שם, רציתי שרותי (הולצמן) ולאה (לופטין) יהיו חברות שלי. היה לי אז חבר, מפיק אנגלי, שהוציא 28 תקליטי זהב ורצה להפיק אותי. ואני אמרתי: מה פתאום, מה עם לאה ורותי? הציעו לי תפקידים בסרטים, אבל אני אמרתי – בלי לאה ורותי אני לא עושה. זו היתה מין תרדמה. אני בילית והזמן עבר. המצב היה לי נוח. הכל היה 'איזי', החיים היו מאוד נינוחים. בין שלושתינו היה קשר שאי־אפשר להסביר אותו, היינו נשואות אחת לשניה. היו לנו מספרים עוקבים בטירונות ומאז היינו יחד. אני מאמינה שהקשר המיוחד בינינו יימשך עד הקבר, אני מאמינה בגורל ובמיסטיקה.

"אבל בשלב מסויים לא היתה ברירה, זה מיצה את עצמו. כשהיינו בחו"ל רותי עשתה טבלת יאוש של שעות כי רצתה הביתה. היא רצתה ילדים, אני לא. בארץ עשינו הצגה שנכשלה, אני רציתי הקלטות בחו"ל. בסוף, בעידוד מי שהיום בעלה, נתן תומר, קמה ארזי ועזבה את השלישייה. יש אולי משהו אירוני בעובדה שבמקומה צורפה להרכב לא אחרת מאשר עפרה חזה. חזה נשארה שם זמן קצר בלבד. אחריה באה ישראלה קריבושה ואחריה בא בעצם סוף השלישייה. כשאומרים לארזי שהיא בעצם הביאה את קץ השלישייה, היא מהמהמת משהו על "במידה מסויימת", מחייכת ועוברת לנושא הבא.

ואחרי־כן באה הנחיית האירוויזיון, והתקליטים. "אף חברת תקליטים לא האמינה בי, אז לא היתה ברירה והתחלנו להקליט לבד". "התחלנו" כולל את ארזי ובעלה, שהיה לא רק לבעל אלא גם למנהל עסקים. התקליט הראשון היה כשלון מסחרי. קשה לזכור, כמעט קשה להאמין לגבי מי ששועטת קדימה במסלול רצוף הצלחות בשנים האחרונות. אחרי התקליט ההוא הצטרף לצוות המוביל גם גברי מזור, שזוכה מפיה לתואר "יועץ אמנותי", אבל אפשר בהחלט להתבלבל ולקרוא לו איש יחסי־ציבור שלה, נדבך מרכזי בחומה הבצורה שמגינה על הזמרת. הם, היא מעידה, דחפו, יעצו, עודדו, השקיעו ועזרו להגיע עד הלום. "היום הגולם קם על יוצרו – היום אני נמרה. קשה לעצור אותי, אני כל הזמן נלחמת".

ב אמת היה קשה מאוד לעצור אותה לשעות אחרות לצורך הראיון. וגם הוא נרחס איי־שם בין הקלטות לתקליט החדש – עליו היא מסרבת לומר אפילו מלה – ההכנות לאירוויזיון ולמופעי ה־40 עם יהורם גאון. שלא לדבר על מסע הפרסום לבנק בו היא מעורבת באוד. משתתפת בבחירת התצלומים, הג'ינגלים, שיתוף פעולה, היא מכנה את זה. "אני מאמינה בשיתוף פעולה. פיתחנו מערכת יחסי עבודה קרובים, בלי ראווינים. אני משתפת איתם פעולה גם כשאני על הקרשים. אני לא מאמינה בפוזות".

יש מי שיגיד שאולי אחד הגורמים המעודדים את שיתוף הפעולה ההרמוני הזה הוא הכסף שהיא מקבלת בעבור כיכובה במסע הפרסום הזה, שתוקפו שנה אחת. שטויות, קובעת ארזי. על פי החוזה יכלה לעבור הרבה פחות קשה בעד אותו כסף, אבל היא בוחרת לשתף פעולה. ההתעסקות הציבורית בתשלום שקיבלה הפתיעה אותה, היא מודה, אבל לא עד כדי כך שתיפגע או עד כדי כך שתגלה כמה באמת קיבלה. ההשערה האחרונה היתה 250 אלף דולר. (ראה מסגרת).

אדם עוצר באורם ורואה אותה בשמלה צנועית ומכט צרורי. מתקדם לפקק הבא, ושם היא מחכה לו תופשיה ומאושרת על אופניים (למה אתה לא חשבת על זה הבוקר כשיצאת מהבית?). פותח רדיו והיא מזמזמת אותו ריבית באוזניים. מציץ בעיתון והנה היא סומכת על הבעל שלה, מצטתקת עם הבת שלה, גאה במכונית החדשה של אבא שלה. תמונה משפחתית עם גברת.

"עד היום פנו אלי המון גופים בהצעות לפרסם, ותמיד זה התפוצץ בגלל משהו. אני מאמינה שזה דבר שאפשר לעשות רק פעם אחת בחיים. אחר כך אתה שרוף. יש גבול למסחרה שאדם יכול לעשות מעצמו. כאן חברו כמה דברים. ראשית מדובר היה בחבר טוב

(המשך בעמוד הבא)

עמוס טל־שיר: ירדנה היא עסק משגשג

ע מוס טל־שיר, מנכ"ל פרסום אריאלי, הוא האיש שהגה את הרעיון לחבר בין ארזי לבנק לאומי. פעם הוא גם היה בעלה.

"למזלי, הסקרים שנחשבים אובייקטיביים ונערכו בתקופה מקבילה לצאת הקמפיין, כמו זה שנערך ל'קול ישראל', תשפו אותה כזמרת פופולארית ביותר, אז יש לי אליבי לבחירה. אם זה לא היה, הייתי, אני מניח, צריך להישבע עכשיו שלא עשיתי את זה מאינטרס של גניבה או תשקים היסטוריים. לא שמעתי את הרמיזות הזו מאנשים בסביבה המקצועית, מאנשים שמכירים אותה או אותי. שמעתי את זה בצורה לא נימוסית ולא אינטליגנטית משני עיתונאי בידור. אבל לדעתי זה דבר קטן. סביר שהוא יעלה, אבל זה לא רציני".

מה שכן רציני בעיניו הן התוצאות. ואלה מצדיקות מבחינתו – כפרסומאי של הבנק – את הבחירה. "סקר של מכון גאלופ על הביצועים של הקמפיין הזה לעומת בנקים אחרים ועל עמדות הציבור כלפי הבנק, שהקיף 1000 איש באוכלוסיה עירונית יהודית, העלה תוצאות יותר ממשביעות רצון. בשאלה האם אתה זוכר מה ראית במודעות, ענו 56 אחוזים שהם זוכרים בפירוש את ירדנה במודעות ויודעים לקשור אותה לבנק, לעומת 6 עד 11 אחוזים שזוכרים את מי שמופיעים במודעות של הבנקים האחרים. 48 אחוזים זוכרים ומבינים את המסר והתוכנית הבנקאית בבל"ל, וכ־50 אחוזים אמרו שהפרסום מוצא חן בעיניהם. שני נתונים נוספים שקשורים במסע הפרסום, וגם כמובן במינויו של בינו צדיק שהיוות שינוי מהותי, הם הדינמיות שנתפסת בקשר לבנק והעובדה שהוא נתפס כמוביל בבנקאות.

"הקמפיין עם ארזי החל עם שינוי מהותי של הבנק שבא עם מינוי צדיק לאחר היעלמו של יפת. היינו בטוחים שהבנק ילבש פנים אחרות, יותר ברורות, פחות מתנשאות, עממי מצד אחד ומצליח מצד שני. ארזי עצמה כדמות שתפרסם את הבנק היתה אקט חדש, והאיפיון שלה מאוד התאים לאיפיון שהביא צדיק – מאוד מצליחה אבל מאוד עממית. בדקנו את זה במחקר שאישר את ההנחות האלה.

"את הרכילויות צפינו – ויותר מצפינו. בעניין הכסף, הבנק אינו נוהג לפרסם פרטי עסקות עם אנשים פרטיים, וזה תופס גם במקרה הזה. אני יכול לומר רק שמכל הסכומים שנרשמו ופורסמו – אף אחד לא נכון.

"האנשים שעובדים עם ירדנה מלאי התפעלות מהרצינות והחריצות שלה. היא עובדת כמו טירון בן 17. חרוצה וסבלנית בצורה היסטרית. תמיד נכונה לעבודה בקריאות הכי קצרות, נורא פדנטית, והמבקרת הכי חמורה של עצמה. מאוד סימפאטית ואוהדת למי שעובד איתה, לא משחקת את הסטארית".

וזה דומה למה שהוא זוכר מהבית?

"כשהכרתי אותה, גם אני לא בדיוק ידעתי להבין דברים וגם לא היה הרבה מה להבין. היא גם לא היתה מה שהיא היום. היום הוא עסק משגשג, אשה מאוד עסוקה, עם המון מחוייבויות, שונות ממה שהכרתי. בעצם, אני לא בטוח שבגלל הכרתי אותה, זה היה לפני הרבה שנים, מבחינתי, המיפגש איתה היה די 'לבן'. אבל אני מניח שהידידות והקשר עוזרים במקרה כזה, כי יש אמון וזה עוזר להתקדם".

זמרת הפופ והפק"מ

(המשך מהעמוד הקודם)

שפנה אלי ואל בעלי, עמוס טל־שיר". איזה ניסוח נחמד. טל־שיר, מנכ"ל פרסום אריאלי, הוא גם בעלה לשעבר של ארזי. זה שאמא שלה, בראיון לפני שנה בשבועון נשים, אמרה בקשר אליו ש"לירדנה היו שני נסיונות אישיים קשים בהם היא רצתה להיפרד מהחיים. בפעם הראשונה זה היה בתיכון, ובפעם השניה – בתהליך הגירושין מבעלה הראשון, עמוס טל־שיר".

טל־שיר, "בשבת בצהרים, כשהיינו אצלו עם הילדים, הציג את הסיפור כקמפיין שההשתלבות בו אינה של דוגמנית אלא של אדם עובד עם משפחה. שאוכל להציג את עצמי בסביבה האנושית והטבעית שלי". וזה, היא אומרת, בצירוף העובדה שהיה מדובר במשרד פרסום שהיא סומכת עליו ובבנק "מאוד מכובד", מצא חן בעיניה.

אז לא איכפת לה שמזומזמים על התשלום, ועל השאלה למה רונקא היא נבחרה. היא יודעת ש"מכון גאלופ עשה מחקר על הכנת המסר בפרסום והתברר שזה המסר המובן ביותר, אז מה איכפת לי מה אומרים".

היא אומרת שלא איכפת לה. שהיא יודעת לקחת הכל בערבון מוגבל. "ההתייחסות שלי לדיבורים ולרכילות וגם למחמאות היא בהגיון. אני לא נותנת לדברים למוטט אותי. אני מתייחסת אליהם מאוד כהבנה ובצורה רציונלית. אני רוצה לשרוד, ולכן חייבת לשמור על השפיות שלי. לא אתן, וגם כלהקת הנח"ל לא נתתי, ללשונות רעות להפיל אותי – ולמחמאות להרוס אותי. למחמאות יש כוח הרסני באותה מידה", חומה בצורה.

יש לה מעריצים – ובעיקר מעריצות – במספר שיכול להתחרות בכבוד ובהיסטריה עם מספר המעריצות של אדם. "וכמה שאני יודעת שזה מרצון טוב, אני מתה מפחד. בדרך־כלל שומרים עלי. פעם, בהופעה אחת, היו עשרה שוטרים וזה לא הספיק. קרעו לי את הבגדים, תלשו את השערות. זה נורא־נורא מפחיד. אז כבר התרגלתי לזה שאני לא הולכת לשום מקום שכו מסתערים. בצפון תל־אביב לא עושים את זה, מקסימום אומרים מלה טובה. ההסתערויות הן בפריפריה, ושם אני לא מסתובבת". שם צריכים בינתיים להסתפק בירדנה הפוסטר או המדבקה למחברת.

ומה יקרה יום אחד כשב"החלפות" של מכתביות ומדבקות היא כבר לא תהיה להיט? "אני מקווה שזה יהיה תהליך טבעי. אז איעלם לתוך עצמי וזה לא מפחיד אותי", אמרה בראיון לפני שלוש שנים. "זה עניין של תהליך, אני מקווה שאני מכינה את עצמי נכון. אני כל הזמן עם שתי רגליים על הקרקע. אני מקווה שאלך עם התהליך, לא אהיה נגדו. שאבין אותו, ארגיש אותו ולא אהיה פתאטית", אמרה בשבוע שעבר.

אבל היום, רגע לפני מופעי שנת ה־40 עם ה"מונומנט הלאומי" יהורם גאון, רגע לפני האירוויזיון, ריבורים על דעיכה או פרישה נשמעים מגוחכים. המערכה, אם להשתמש במונחים שלה, בעיצומה. "זה מתח איום, צריך לשמור על אהדת הקהל, כי מי מבטיח שמה שאני עושה תמיד יצליח. אני כל הזמן חיה בקונפליקטים, במתח, לחוצה. די קשה לי, אני לא מפננת. פתאום אני אומרת לעצמי, אולי החיים עוברים לידי. כאמא, אני כל הזמן עם רגשות אשמה, אולי בגלל שאני קצת פרפקציוניסטית. אני קרועה, משתדלת לעשות הכל שהילדה לא תיפגע. אין לי כמעט זמן לחיים פרטיים. אני רואה אנשים מסתובבים בדיזנגוף וזה נראה לי כמו עולם אחר. לפעמים אני מתגעגעת לזה, אבל לא הייתי מחליפה עם אף אחד, אז אין לי זכות לקטר.

"אני כל הזמן נלחמת. מיום שהחלטתי ללכת על קריירה שום דבר לא בא לי בקלות. זה נורא קשה. כשחשבתי שאני סמרטוט, אמר לי צרי צרפתי שאני ארם חזק. וכנראה שזה נכון. את יודעת מה זה, להקסים 24 שעות ביממה? את יודעת כמה אנרגיה זה דורש? או בבית אני סמרטוט. סמרטוט כזה. ברור שאני עובדת על ההופעה – וזה לא קל. אני כל החיים בדיאטה, אני צריכה להקדיש זמן לבגדים, לאיפור – ואני לא אוהבת את זה. שלוש פעמים בשבוע אני במספרה, את חושבת שזה כיף?". אילו מלים מעודדות לבת ישראל המרוטה. "אני משקיעה, זה חלק מהמוצר שאני מוכרת וזה לא קל".

"מוצר". היא אמרה. וגם – "מוכרת". לא ביטוי אישי או יצירה, גם לא אמנות. האבחנה מרגיזה אותה, סודקת לרגע את החזות העניינית והשלווה. "גם במוצר יש יצירה. אני יצרתי אותו ואני שומרת עליו. כמה זמרים אני מכירה שרעבים ללחם?"

הסדק נסגר, הכל שוב טוב. עובדים על מופעי ה־40, עדיין חולמים על מופע יחיד ועל הצגה. "יש כמה הצעות על הפרק, אבל הצגה פירושה לפחות תשעה חודשים הסגר וזו החלטה קשה, זה עניין מאוד גורלי – או אני דוחה את ההחלטה. הגעתי להישגים שלא הייתי רוצה להרפות מהם". אחד מהם – המופע המשותף עם גאון. היא זוכרת איך העריצה אותו כילדה. איך נסעה עם אפי נצר, שכתב לגאון את "שיר החובש", לחזרות עם גאון, ואיך ישבה בצד נפעמת ואפילו פחדה להרים עיניים ולהביט בו מקרוב. ופעם אחרת, בהיכל התרבות, כשהיתה סולנית מקהלת בית רוטשילד, הוא החזיק לה את היד כששר. היא היתה בהלם.

"היום אני עדיין מרגישה דיסטנס, מרגישה עדיין ילדה. אותה הרגשה יש לי עם נעמי שמר, עם שושנה דמארי. הם בשבילי מוסד, מונומנט, אני עדיין נבוכה. על עצמי אני לא חושבת במונחים של נכס. לא אחשוב ולא אגיד על עצמי ככה, כי זו הדרך ל'שלוותה'. אני מרחיקה את המחשבות האלה וחושבת על הנגנים, על החומר. זהו מנגנון ההגנה".

גם הקיטורים שלה אינם ממש כאלה, והיא ממהרת לסייג כל הזמן, להדגיש שהכל מבחירה ומאהבה, ולעומת הסבל האמיתי בעולם, "לי אסור לדבר". גם את השאלה על כשלונות אישיים היא מצליחה לעקוף במסלול די ורוד: "אם היו לי כשלונות הם אולי יותר במערך האישי. בתחום המקצועי אני פחות יכולה לשים את האצבע. אכלתי יותר קש ביחסים בין אדם וחברו, אבל לדעתי אף אחד לא בורח מזה. בסך הכל, לא עוברים עלי דברים אחרים מאשר עליך, רק הפרופורציות אחרות. אבל אין כוכבים, גם לא בהוליווד. בבית אני בעד הדדיות, אני פמיניסטית". וזו בערך ההצהרה הכי פוליטית שהיא מוציאה מהפה – "על פוליטיקה – אף מלה", היא קובעת.

ואז היא מציצה בשעון בפעם המי יודע כמה, פולטת שוב מבלי משים "נו, מה עוד", ומכניסה לחדר את ענת, סטודנטית מבר־אילן, שבאה לראיין אותה במסגרת עבודת־מחקר שכותרתה "לקראת העתיד". מראיינים מנהיגים ודמויות ציבוריות על כל מיני נושאים ששייכים לחברה ולאופי המישטר, כדי לקבוע איך תראה ישראל בעתיד, מסבירה הסטודנטית. כל סטודנט, היא מפרטת, מראיין במסגרת המחקר – שעורך המרצה, כמובן – עשרה אנשים. "את מי כבר ראיינת", מתעניינת ארזי. הסטודנטית מציינת שמות של כמה פרופסורים, אנשי רוח ואקדמיה. "אה אז עכשיו היית צריכה גם פריחה אחת", צוחקת ארזי, והסטודנטית מסמיקה.

ואחרי כל החביבות והחיוכים, אחרי הדיבורים והנבירה בכתובים, נזכרתי ברונלד רייגן, "נשיא הטפלון". אותה פוטוגניות ופופולריות ציבורית, אותה יכולת מופלאה לנער מעליה מה שלא מסתדר טוב עם התדמית הרצויה. שאלות נשאלו ותשובות ניתנו, בשם שניתנו בראיונות קודמים שארכיוני העתונים מלאים בהם, לפעמים באותן מלים עצמן.

אבל בסוף, כשמסתכלים היטב, רואים שוב אותה התמונה: ירדנה היפה, בפוזה מתוכננת היטב עד לפרט האחרון ("את יודעת כמה זה צילום סטודיו של ירדנה? זה מאפר וספר ויום צילומים בסטודיו, זה המון כסף" – גברי מזור, יועץ אמנותי). נורא מוכרת, כל־כך רחוקה.

אורית הראל

נפש יהודי

(המשך מעמוד 13)

ולאט לאט יש האצה של המאורעות, של הדרמה. זה כמו לטפס על הר. ככל שעולים יותר גבוה כך הנוף נעשה מרתק יותר ורואים יותר דברים חושים. זה התאים לי לרעיון של הסיפור: תהליך הגאולה. הרב קוק ואנשי גוש אמונים האמינו ומאמינים שתהליך הגאולה המשיחית איטי בתחילתו, ונעשה מהיר יותר לקראת הסוף.

"הרגע שבו 'החליפו מהלך' ועברו מתהליך איטי למהיר היה מלחמת ששת הימים. עכשיו, לדעתם, הגיעה העת לממש את מה שהתלמוד אומר: להמליך מלך, לבנות את בית המקדש ולהשמיד את עמלק. אין מחלוקת בתוך הציונות הדתית בדבר הצורך לקיים את כל שלוש המצוות הללו. הוויכוח הוא לגבי סדר העדיפויות. גרשון סלומון ואנשיו אומרים – קודם כל לבנות את בית המקדש. אנשי גוש־אמונים אומרים – קודם להמליך מלך, כלומר – להגיע לשלטון. הרב כהנא אומר – קודם להשמיד את עמלק, קרי הערבים. כולם חיים את תהליך הגאולה, מתעסקים בו, בטוחים שהוא הגיע לשלב של החלפת המהלך, ושצריך לעשות מעשים כדי לקדמו יותר ויותר.

"הטרוניה שלי כלפי גבירץ היא הכעס הגדול שיש בי על הציונות הדתית. כמו כל בני דורו גם גבירץ לא מסוגל להחליט האם לדבוק בארם כמו נוסקה, או לדבוק בכוחות החיים. כל היהדות הדתית פוסחת היום על שני הסעיפים. לא מחליטה. זה מה שקרה למפד"ל, למשל. היא נגררת, נגרפת. ומאחר שכך, מתקיים גם בגבירץ וגם בציונות הדתית סיומו של הפסוק מן הברית החדשה, שהוא גם משפט הסיום של הספר: אם לא נהגת כעצתו של ישו, ולא החלטת באיזה ארון אתה בוחר ואיזה אתה מסלק מעליך, כי אז יתקיים בך המשפט: 'אם יחשך האור אשר בקרבך, מה רב החושך'. זה תהליך ההחשכה של גבירץ, וזה תהליך ההחשכה של הציונות הדתית. זה המחיר שהם משלמים, והוא מחיר כבד מנשוא.

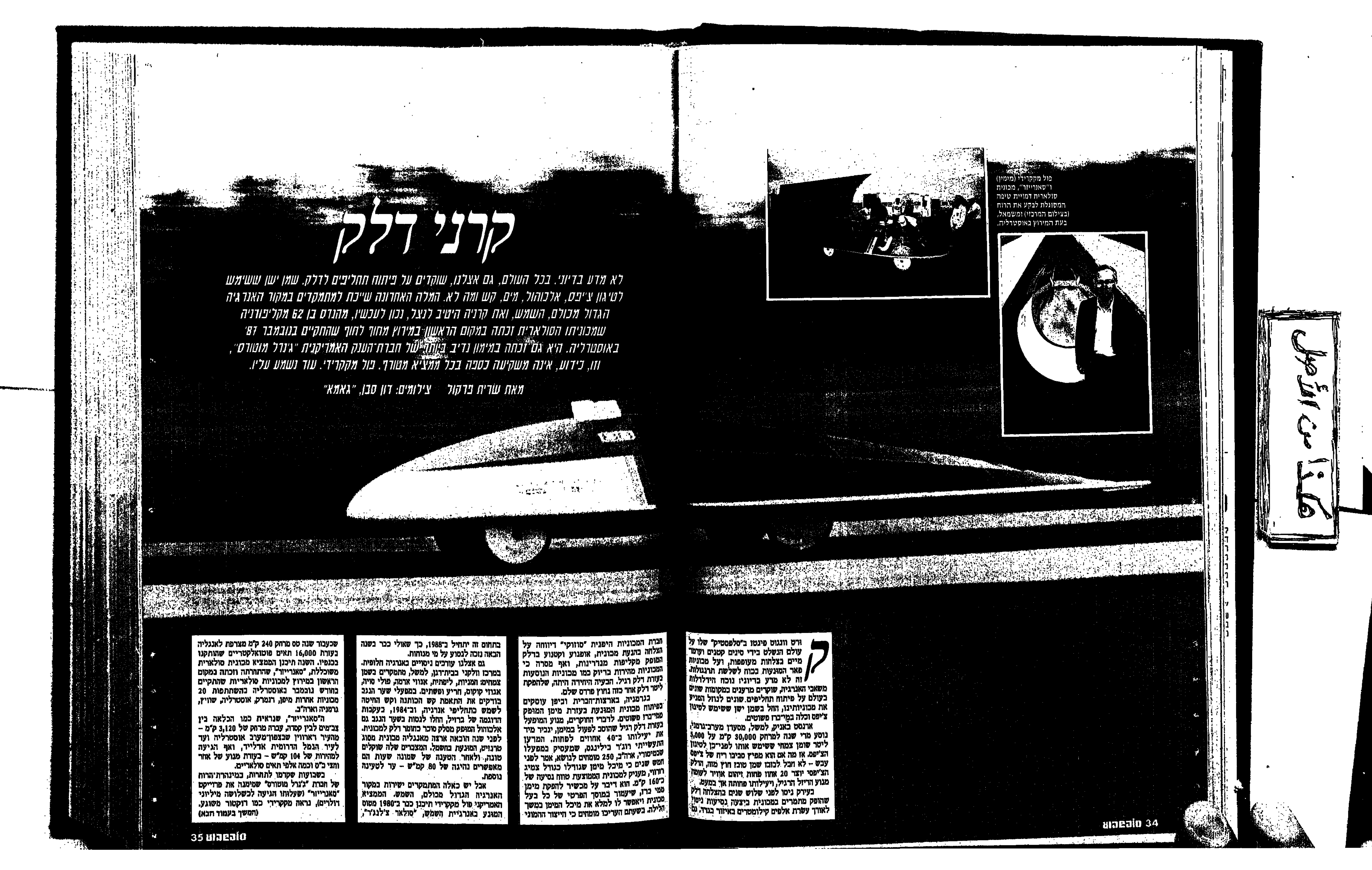
"כל שורה בספר כתבתי עשרות פעמים. יש לי ארגזים מלאים טיוטות. אבל את הדף האחרון, שבו בעצם גבירץ עומד מול מותו, כתבתי פעם אחת. עד הרגע האחרון עוד חשבתי שאולי אוכל להציל אותו, כל־כך רציתי להציל אותו. לקראת הסוף הבנתי שאין ברירה, שהוא חייב למות. האור השקרי שהוא ראה, האור המשיחי, חייב להיהפך לחושך. חייב להביא אותו למותו. וזה היה לי נורא קשה. בכל מאודי רציתי להציל אותו.

"האם אני ניצלתי מזה בזכות ההכרעה שהכרעתי? זו השאלה הגדולה של חיי. אני חושב שגם אני – במובן מסויים – נהרגתי, למרות שלכאורה נחלצתי מסוף כמו של גבירץ. על מנת להציל את עצמי באמת הייתי חייב להחלץ ממשהו הרבה יותר עמוק. החומרים האלה סוגרים עלי כל חיי, לא נותנים לי מנוחה. משהו בתוכי מת. אני מרגיש שהפסדתי עשרים שנים מחיי. כל אותם השנים שהייתי שם בעולם ההוא הן שנים אבודות, ומשפיעות גם על השנים שבאו אחריהן.

"למה אני חייב כל הזמן להיות שבוי רווק בחומר הזה. הרי יכולתי לעסוק בדברים הרבה יותר חשובים, יכולתי לכתוב רומן על עניינים אחרים לגמרי. אבל לא, אני עדיין בשלב ההיחלצות שלי. מבחינתי, הספר הזה הוא תרנגול הכפרות שלי. יותר נכון – גבירץ הוא תרנגול הכפרות שלי. אני בעצם הקרבתי אותו כדי לטהר את עצמי, דרך מותו של גבירץ היצלתי, איכשהו, את עצמי.

"כשגמרתי לכתוב את הדף האחרון ויצאתי לשוטט ברחוב, היתה לי הרגשה דומה לזו שמרגישים חיילים אחרי קרב שהיה מוצלח מבחינת התוצאות, אבל דרש קורבנות בנפש. גם אני הרגשתי שסיימתי את הקרב, אבל התחושה שחלק מחברי לא חזרו איתי, לא נתנה מנוח. גבירץ הוא חברי שלא חזר מהקרב. השיר שלי על חיי".

יעל פז־מלמד

קרני דלק

לא מדע בדיוני. בכל העולם, גם אצלנו, שוקדים על פיתוח תחליפים לדלק. שמן ישן ששימש לטיגון צ'יפס, אלכוהול, מים, קש ומה לא. המלה האחרונה שייכת למתמקדים במקור האנרגיה הגדול מכולם, השמש. ואת קרניה היטיב לנצל, נכון לעכשיו, מהנדס בן 62 מקליפורניה שמכוניתו הסולארית זכתה במקום הראשון במירוץ מחוף לחוף שהתקיים בנובמבר 87' באוסטרליה. היא גם זכתה במימון נדיב ביותר של חברת־הענק האמריקנית "ג'נרל מוטורס", וזו, כידוע, אינה משקיעה כספה בכל ממציא מטורף. פול מקקרידי. עוד נשמע עליו.

מאת שרית פרקול צילומים: דון סבן, "גאמא"

פול מקקרידי (מימין) ו"סאנרייזר", מכונית סולארית דמויית טיפה המסוגלת לבקע את הרוח (בצילום המרכזי) ומשמאל, בעת המירוץ באוסטרליה.

קורט וונגוט פינטז ב"סלפסטיק" שלו על עולם הנשלט בידי סינים קטנים ועומד מיים בצלחות מעופפות, ועל מכוניות פאר המונעות בכוח לשלשת תרנגולות. זה לא מדע בדיוני? נוכח הידלדלות משאבי האנרגיה, שוקדים מדענים במקומות שונים בעולם על פיתוח תחליפים. שונים לנוזל המניע את מכוניותינו, החל בשמן ישן ששימש לטיגון צ'יפס וכלה במי־ברז פשוטים.

ארנסט באניק, למשל, מסעדן מערב־גרמני, נוסע מדי שנה למרחק 30,000 ק"מ על 4,000 ליטר שומן צמחי ששימש אותו לפני־כן לטיגון הצ'יפס. אז מה אם הוא מפיץ סביבו ריח של צ'יפס עבש – לא חבל לבזבז שמן טובז חוץ מזה, הדלק הצ'יפסי יוצר 20 אחוז פחות זיהום אוויר לעומת מנוע הדיזל הרגיל, ויעילותו פחותה אך במעט.

בעירק ניסו לפני שלוש שנים בהצלחה דלק שהופק מתמרים במכונית ביצעה נסיעות ניסוי לאורך עשרת אלפים קילומטרים באיזור בגדד. גם חברת המכוניות היפנית "סוזוקי" דיווחה על הצלחה בהנעת מכונית, אופנוע וקטנוע בדלק המופק מקליפות מנדרינות, ואף מסרה כי המכוניות מהירות בדיוק כמו מכוניות הנוסעות בעזרת דלק רגיל. הבעיה היחידה היתה, שלהפקת ליטר דלק אחד כזה נחוץ פרדס שלם.

בגרמניה, בארצות־הברית וביפן עוסקים בפיתוח מכונית המונעת בעזרת מימן המופק ממי־ברז פשוטים. לדברי החוקרים, מנוע המופעל בעזרת דלק רגיל שהוסב לפעול במימן, יגביר מיד את יעילותו כ־40 אחוזים לפחות. המדען התעשייתי רוג'ר בילינגס, שמעסיק במפעלו שבמיסורי, ארה"ב, 250 מומחים לנושא, אמר לפני חמש שנים כי מיכל מימן שגודלו כגודל צמיג רזרווי, מעניק למכונית הממוצעת טווח נסיעה של כ־160 ק"מ. הוא דיבר על מכשיר להפקת מימן ממי ברז, שיעמוד במוסך הפרטי של כל בעל מכונית ויאפשר לו למלא את מיכל המימן במשך הלילה. בשעתם העריכו מומחים כי הייצור ההמוני בתחום זה יתחיל ב־1988, כך שאולי כבר בשנה הבאה נזכה לנסוע על מי מנוחות.

גם אצלנו עורכים ניסויים באנרגיה חלופית. במרכז וולקני בבית־דגן, למשל, מתמקדים בשמן צמחים: חמניות, ליפתית, אגוזי אדמה, פולי סויה, אגוזי קוקוס, חריע ופשתים. במפעלי שער הנגב בודקים את התאמת קש הכותנה וקש החיטה לשמש כתחליפי אנרגיה, וב־1984, בעקבות הדוגמה של ברזיל, החלו לנסות בשער הנגב גם אלכוהול המופק מסלק סוכר כחומר דלק למכונית. לפני שנה הובאה ארצה מאנגליה מכונית מסוג טרנזיט, המונעת בחשמל. המצברים שלה שוקלים טונה, ולאחר הטענה של שמונה שעות הם מאפשרים נהיגה של 80 קמ"ש – עד לטעינה נוספת.

אבל יש כאלה המתמקדים ישירות במקור האנרגיה הגדול מכולם, השמש. הממציא האמריקני פול מקקרידי תיכנן כבר ב־1980 מטוס המונע באנרגיית השמש, "סולאר צ'לנג'ר", שכעבור שנה טס מרחק 240 ק"מ מצרפת לאנגליה בעזרת 16,000 תאים פוטואלקטריים שהותקנו בכנפיו. השנה תיכנן הממציא מכונית סולארית משוכללת, "סאנרייזר", שהתחרתה וזכתה במקום הראשון במירוץ למכוניות סולאריות שהתקיים בחודש נובמבר באוסטרליה בהשתתפות 20 מכוניות אחרות מיפן, דנמרק, אוסטרליה, שוויץ, גרמניה וארה"ב.

ה"סאנרייזר", שנראית כמו הכלאה בין צב־מים לבין קסדה, עברה מרחק של 3,120 ק"מ – מהעיר דארווין שבצפון־מערב אוסטרליה ועד לעיר הנמל הדרומית אדלייד, ואף הגיעה למהירות של 104 קמ"ש – בעזרת מנוע של אחד וחצי כ"ס וכמה אלפי תאים סולאריים.

בשבועות שקדמו לתחרות, כמינהרת־הרוח של חברת "ג'נרל מוטורס" שמימנה את פרוייקט "סאנרייזר" (שעלותו הגיעה לכשלושה מיליוני דולרים), נראה מקקרידי כמו דוקטור משוגע.

(המשך בעמוד הבא)

היעד הבא: הכוכבים

התחרות באוסטרליה נקראה "האתגר הסולארי העולמי", רעיון של הרפתקן דני בשם הנס תולסטרופ. היא נחשבת למירוץ הארוך והקשה ביותר בהיסטוריה הקצרה של מירוצי המכוניות הסולאריות: מסע של שבוע, בחום של 44 מעלות, באיזור רצוף סופות טורנאדו וגוף חדגוני. תולסטרופ עצמו היה הראשון שחצה את היבשת האוסטרלית במכונית סולארית, ב־1983. התנאי להשתתפות במירוץ היה שהמערכת הסולארית של המכונית המשתתפת לא תהיה גדולה משמונה מ"ר, ושהרכב יונע אך ורק באנרגיית השמש. המשתתפים נסעו תשע שעות כל יום, במנועים שהספקם אינו עולה על 1.5 כ"ס, וחמש אחר הצהריים בדיוק עצרו לחניית לילה.

בסיפורו "הרוח הנושבת מן השמש" (שנכתב ב־1963) מתאר ארתור ס. קלארק באריכות מירוץ מרתק של מפרשיות־חלל המונעות מכוח הקרינה ה"נושבת" מן השמש. שבע ספינות השתתפו במירוץ, כל אחת מהן מצוידת בחמישה קמ"ר של מפרש פלסטיק מצופה אלומיניום בעובי מיליוניות אחדות של סנטימטר, שחובר אל תא החלל באמצעות כ־150 ק"מ של מיתרים.

"...שבעה להבי סכינים פילחו שבעה חבלים דקים שריתקו את ספינות המירוץ אל ספינות האם, שהתקבצו במקום כדי לשדתן. עד לרגע זה תגו כולן יחדיו סביב לכדור הארץ, במבנה צמוד. אך עתה עתידות היו ספינות המירוץ להתפזר כאותם זרעונים של לוע הארי הנסחפים ונפוצים ברוח הקלילה. המנצח יהיה זה שייסתף ראשון אל מעבר לירח".

גיבורו של קלארק, ג'ון מרטון, הצלוח גם הוא למצוא מממנים לפרוייקט שהנה, ובעקבות כך התפתח ענף ספורט חדש – "ספורט המיליארדרים". התחביב הזה אכן עלה הון תועפות, אך השתלם במונחים של פרסומת וכיסוי טלוויזיוני. יוקרת ארבע יבשות ושני עולמות דהרה במירוץ זה, שריכז את התעניינות קהל הצופים הגדול ביותר בהיסטוריה – לפחות חמישה מיליארד.

אגב, הספינה של מרטון, "דיאנה", חלפה על פני קו הסיום, והיא עתידה להתקדם אל מחוץ למערכת השמש, אל תוך תהומות החלל. מרטון "לעולם לא יזכה במירוץ אל הירח; אך ספינתו תהיה הראשונה מכל ספינותיו של האדם שתפליג במסע ממושך אל הכוכבים".

(המשך מהעמוד הקודם)

אפשר היה לראותו שכוב אפרקדן מתחת למכונית המוורה, מעביר סטטוסקופ על בטנה, מגשש פה, ממשש שם, מקשיב בתשומת־לב, צועק שהרעש לא מוצא חן בעיניו. גובה היצור המוטורי המוזר שגרם לו לכל כך הרבה בעיות היה 90 ס"מ, משקלו 180 ק"ג, ושלושה רבעים מחלקו הקדמי מכוסים קשקשים כחולים כהים: 7,200 לוחיות זעירות, המרכיבות את המערכת הסולארית. תא הנהג מוגן על־ידי חופה מבריקה דמויית־בועה, והכלי כולו נראה תלוי על בלימה, מאוזן כצורה מסוכנת על ארבעה גלגלים שכאילו נתלשו מעגלת תינוקות. קשה היה להאמין ש"הדבר הזה" יצליח להגיע לסופו של המסע המפרך בחתיכה אחת.

זה עשר שנים שהמהנדס בן ה־62 מפסאדינה שבקליפורניה מתמחה בעיצוב מכוניות חלומות, יעילות בניצול אנרגיה, המשיגות תוצאות כמעט בלתי־אפשריות. ב־1977 המציא את המטוס המהפכני הראשון שלו – "גוסאמר קונדור" (נשר קורי־העכביש, בתרגום חופשי מאוד) – שעשה היסטוריה ככלי התעופה הראשון שהונע בהצלחה בכוח השרירים האנושיים. מרובר היה כ־45 ק"ג של צינורות אלומיניום, מיתרי פסנתר ופלסטיק שבכוח סיבוב דוושות בלבד הגיעו למרחק של יותר מקילומטר וחצי. בעיני רבים מתחום האווירונאוטיקה היה הישג זה שווה לזה של הטיסה העל־קולית הראשונה של צ'אק ייגר, ב־1947, או הטיסה סביב העולם של ה"וויאג'ר", ב־1986.

בשנה שעברה, בחסות המכון הסמית'סוני האמריקני ובעזרת צוות מומחים לאווירודינאמיקה, בנה מקקרידי העתק ממונע של פטרוזאור מעופף, אותו בעל־חי קדמון שחי בשמי צפון אמריקה לפני 65 מיליון שנה, תוך התבססות על דגמי מאובנים שנתגלו בטקסאס בתחילת שנות ה־70'.

משחר נעוריו הוקסם פול מקקרידי מרעיון תנועה שאינה כרוכה כבזבוז מיותר של אנרגיה: מעופם הקל (לפחות למראית עין בלתי־מלומדת) של ציפורים ופרפרים, ראייתם החינגית של דגמי־מטוסים עשויי עץ קל, יכולתם המדהימה של דאונים להפליג על פני משבי רוח למרחק של אלפי קילומטרים – ובלי מנוע.

בשנים שחלפו מאז ה"קונדור" לא שקט מקקרידי על שמריו והמשיך בהפיכת פנטאזיות טכנולוגיות למציאות. בעקבות ה"קונדור" בא ה"גוסומאר אלבטרוס", שהוטס בכוח דיווש על פני תעלת לאמאנש, מחופי בריטניה אל קאפ גריינז בצרפת, מרחק של כמעט 40 ק"מ.

כמובן, נמצאו מדענים ומהנדסים שלעגו לפרוייקטים של מקקרידי והגדירו אותם "משחקים" – וזה, מצידו, דווקא בסדר גמור. הוא עצמו בהחלט משועשע מהאלמנטים הפנטאסטיים והקומיים של יצירותיו. אבל צחוק בצד, מקקרידי רואה ב"גוסמארים" וב"סאנרייזר" סינתזה חשובה בין הביולוגיה לטכנולוגיה, הסתגלות האדם להידלדלות משאבי האנרגיה בעולם.

הגיבורים של מקקרידי אינם שדים על־קוליים כמו ייגר, שחולפים כרעם מבעד לאטומוספירה, מלווים בשאגת מנוע סילון, אלא חלוצי תעופה כמו האחים רייט וצ'ארלס לינדברג, שנכנסו לתחום בעודו בתולי. כשהחל מקקרידי להתעסק במטוסים המונעים מכוח דוושות, איש לא עשה זאת לפניו. עד היום, הוא אחד הבודדים שהשיגו התקדמות כלשהי בתחום כלי־התחבורה המונעים בכוח האדם.

מקקרידי עצמו רחוק מלהיות סופרמן. הוא רזה, בעל פני־ציפור חיוורים ועל אפו – שכבר קיבל צורת וצבע תות־שדה מרוב חשיפה לשמש – נחים משקפיים ענקיים במסגרת קרן. ממש טיפוס וולטר מיטי תולמני. הליכתו משונה ומסורבלת, והוא נראה כמו מי שבנעוריו נאלץ לשבת זמן רב מאוד על ספסל עד שהזמינו אותו להצטרף למשחק.

אבל בניגוד לאלה של וולטר מיטי, החלומות של מקקרידי מתגשמים. בימים אלה ממש הוא מתכוון לטפס על הר קילימנג'ארו. הוא תמיד מעדיף אתגרים, וכבר דחה בעבר הצעות עבודה ב"בואינג" ו"לוקהיד" היוקרתיות לטובת פרוייקטים ניסויים. הוא יסד את "מטאורולוג'י ריסרץ'", חלוצת הזרעת־העננים בשנות החמישים, וב־1970 הקים את חברת "איירו ויירונמנט", ש־129 עובדיה מייצרים טחנות רוח ומכשירים אחרים למניעת זיהום.

וגם כשזה מגיע לכסף, המציאות המרה הניצבת בדרכם של כל החולמים הגדולים, מתגלה בעל החלומות המסויים הזה כבעל תושיה. הוא הבין מזמן שחברות גדולות מוכנות לשלם הרבה כדי ליטול חלק בתהילה. מסיבה זו הסכימה חברת "דו פונט" לכסות את עלות ה"אלבטרוס" (215,000 דולר) וה"סולאר צ'לנג'ר" (800,000 דולר), ואילו "ג'ונסון ווקס" מימנה ב־600,000 דולר את הפטרוזאור.

פרוייקט "סאנרייזר" היה ממש תפור על מקקרידי. הוא כבר התעסק בעבר עם כלי רכב הצורכים מעט אנרגיה, ואף פיתח תלת־אופן רב־עוצמה ("בדיוק משהו שמתאים לרוח שלך כדי לנסוע למכולת במהירות ובבטחה", לדברי הממציא). השלב הפרימיטיבי בו מצויה טכנולוגיית המכונית הסולארית גירה את דימיונו.

מספר גורמים בעבר מנעו ממכוניות סולאריות קודמות מלהגיע למהירויות של מעבר ל־24 קמ"ש: חומרים כבדים, מערכות חשמל עלובות והצורה הנוקשה של התאים הפוטואלקטריים – מלבנים דמויי ואפל, העשויים מאותו סוג סיליקון המשמש בתעשיית השבבים. בגלל צורה זו היו כל המכוניות הסולאריות בעלות גג שטוח היוצר התנגדות גבוהה במגע עם האוויר – מעין שולחן על גלגלים עם חור בתוכו – לראשו של הנהג. המצאת התאים הגמישים איפשרה את כיפופם וקבלת צורה אירודינאמית הרבה יותר מבעבר.

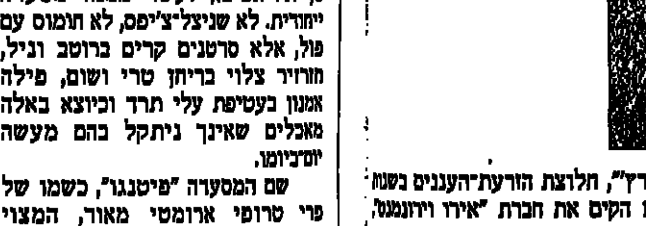
תוך שבועות תיכננו מקקרידי ומומחי האווירונאוטיקה שלו דגם דמוי טיפה, המסוגל לבקע את הרוח. גוף המכונה, אף שהוא נראה עדין, עשוי קוולאר – חומר קל אך חזק כפלדה המיוצר על־ידי "דו פונט". מומחי אלקטרוניקה מ"ג'נרל מוטורס" עיצבו מנוע השוקל כחמישה ק"ג, ואמצעים חדישים לניתוב הזרם החשמלי מהתאים הסולאריים אל המנוע. מקקרידי הוסיף את הזיזים הנוקשים, דמויי המשושים, מעל תא הנהג, כדי לשבור את הרוחות הרוחביות, וגם מייצבים מתחת לזנב המכונית.

כל חלק של ה"סאנרייזר", החל בגלגלים בקוטר 42 ס"מ, דרך 7,200 התאים הסולאריים וכלה בגוף העשוי צינורות אלומיניום ובמצבר העשוי כסף ואבץ, עבר בדיקות מדוקדקות ושבעה מדורי גיהינום על מסלולי הניסוי המדבריים באריזונה – ואכן הוכיח עצמו במסע המפרך לרוחב יבשת אוסטרליה. המכונית המשונה, שזכתה לכינוי "התיקן המעופף", הצליחה להפתיע אפילו את הקנגורו.

"סאנרייזר" – "התיקן המעופף" שהצליח להפתיע אפילו את הקנגורו... גוף עשוי קוולאר – חומר קל אך חזק כפלדה שיוצר על־ידי "דו פונט", מנוע במשקל 5 ק"ג שעיצבו מומחי האלקטרוניקה של "ג'נרל מוטורס", 7,200 תאים סולאריים ונהג אחד.

לאכול בחוץ

קינוח החיך, ריענון הלשון

לקחו חנות פינתית באיזור מעורב של מלאכה, מסחר ומגורים, מול מגדל־דוד ולא הרחק ממתקן פנצ'רים (רחוב אלקלעי 3, תל־אביב), ועשו ממנה מסעדה ייחודית. לא שניצל־צ'יפס, לא חומוס עם פול, אלא סרטנים קרים ברוטב וניל, חזרזיר צלוי בריחן טרי ושום, פילה אמנון בעטיפת עלי תרד וכיוצא באלה מאכלים שאינך ניתקל בהם מעשה יום־ביומו.

שם המסעדה "פיטנגו", כשמו של פרי טרופי ארומטי מאוד, המצוי במקומותינו אך לא נמכר בחנויות. "פיטנגו" אינה מסעדה שקופצים אליה במקרה. מחיריה אינם מותאמים לאירוע־אכילתי שיגרתי, ומספר שולחנותיה מצומצם מאוד, כך שללא הזמנת מקום מראש אתה מסתכן בשירות־שווא.

בעל המסעדה הקטנה הזו וטבחה הראשי הוא בחור צעיר, תלמיד "בצלאל" לשעבר, שהסתובב בעולם הגדול, קלט מטבחים, חזר ארצה, עבד בכמה מסעדות כדי לרכוש מיומנות ולפני כשנה וחצי פתח את "פיטנגו" – מקום מעוצב באיפוק רב, עם תפריט מיוחד במינו, שאין בו מנה שיגרתית אחת והוא בנוי על אמצאות אישיות.

אחד העקרונות המנחים שם הוא שימוש מירבי בפריטים מתוצרת הארץ, וככל הניתן במוצרים טריים, בהתאם לעונתם. בהתאם לעקרון זה משתנה התפריט אחת לחודש, כשחלקו מתבסס על מה שמצוי באותה עונה בשוק. אנחנו מצאנו בו, למשל, מרק מ"ארטישוק ירושלמי", שהוא מין גידול פרא כולכוסי. עכשיו עונתו, אז עושים ממנו מרק. שימוש נרחב נעשה כאן גם בצמחי תבלין מקומיים, בבישול ולעיטור המנה.

בבואנו מצאנו את השולחנות מכוסים במפות ורודות בהירות. על כל שולחן היתה צדפה ועליה כתוב שמו של מזמין השולחן. ליד הצדפה דלק פתיל נר טובל במיכל שמן פרפין. מוסיקת־רקע נעימה ריחפה בחלל. לחמניות מעשה בית וחמאה מתובלת מוגשים כפתיחת הפתיחות. שולחננו קיבל, כאמור, מרק מארטישוק ירושלמי, עשוי בשמנת וזעפרן, מעניין וטעים כאחד. מרק אחר שקיבלנו היה מערמונים וחסילונים – מקורי ומשובח. לאחר מכן הגיעו פטריות עשויות בבייקון. אחריהן, כמנות עיקריות, פרוסות עגל ממולאות בפטריות ועשבי תיבול ופרוסות בקר עשויות בתרד. הכל מעולה.

בין המנות הראשונות לעיקריות קיבלנו סורבה לקינוח החיך וריענון הלשון. כתוספת למנות העיקריות – שלושה מיני ירקות מאודים־למחצה. אנחנו, אישית, לא משתגעים על טעמי ה"פרווה" של הירקות הללו, ומעריפים אותם מבושלים עד הסוף, או טריים לחלוטין. שלא לדבר על תפוד אפוי־צלוי־מטוגן, רווי שומני־טיגונת, "מפוצץ" מקלוריות. כמנות אחרונות קיבל שולחננו פג'זיה בחלבה, ופיג'זיה בשמנת – על מצע ביסקוויטי. מקורי מאוד.

מחירים לדוגמה: מרק ערמונים וחסילונים – 15 שקלים. פטריות ובייקון – 9 שקלים. חזרזיר צלוי בריחן ושום – 28 שקלים. פרוסות בקר בתרד – 34 שקלים. בצהריים יש כאן ארוחות עיסקיות ב־30 שקלים.

פתוח לארוחות צהריים בימים ב'־ה', ולארוחות ערב – כל השבוע, פרט ליום א'.

מאו"ל

"פיטנגו". לא לקפוץ לכאן במקרה. המזון: מקורי. העיצוב: מאופק. המחירים: לא כל כך. (צילום: שמואל רחמני)

חובב מושבע

דואר

לא מזמן התפרסמת במדור זה תגובה של סועד שהחליט להחזיר את כרטיס הכבוד שהגישה לו המסעדה התל־אביבית "טוויסט אוף סצואן", בטענה שמזה שלושה חודשים מתחוללת הידרדרות בטיבו ובטעמו של האוכל המוגש בה.

כסועד לא ותיק במיוחד במסעדה, וכחובב מושבע של מטעמי הדים־סאם, הייתי מבקש להסב את תשומת לב הקוראים כמו גם תשומת־לב הסועד המאוכזב לעובדה שמזמן לא נפגשתי בצירוף ובמבחר שטעמו ערב כל כך.

יורשה לי להעיד על עצמי שלא מעט מבעלי המסעדות גומרים את החודש בכבוד בסיוע נרחב ומאסיבי שלי, ופה ושם נעזרים חברים בהמלצות שלי – והם עדיין חברים טובים שלי. אני שומר לי את הזכות להמליץ בחום רב ועם הרבה סויה על המסעדה הזו; ואם יורשה לי להזמין את הסועד לסיבוב נוסף – אולי עם קצת סבלנות וטוב לב מצידו הוא יחזור בו.

בברכה,
איל גפן

פנתר וורוד כחול-לבן

מאת יהודית חנוך

"הפנתר הוורוד": עכשוי, מקטורנים ארוכים וחצאיות קצרות. (עיצובו של גביס, "תדמור")

ה לקוחות של "לילי רובין", רשת בוטיקים יקרה בארה"ב, ששילמו אלף דולר בעבור אחת ממערכות העור הוורודות שתצלום שלהן מופיע בעמודים אלה, והופיע לא מכבר גם בירחון האופנה היוקרתי "ווג" – לא יכלו לדעת שאת החליפה שלהן ייצרו בקיבוץ דתי בישראל.

"הפנתר הוורוד", כמו שקראו לקו זה בקיבוץ עין־צורים, היה הלהיט החורפי שלהם, ויחד עם שאר מוצרי אופנת העור שלנו ודאי יקפיץ בכמה ספרות את מאזן הייצוא של ישראל. אבל אופנת העור שלנו עומדת כיום בתחרות קשה מול בגדי עור במחירי היצף מטורקיה, ארגנטינה, ספרד והמזרח הרחוק. כדי לשרוד, צריכים היצרנים הישראלים להשקיע יותר מאמץ בעיצוב מתוחכם וערכני.

גם השוק המקומי יוצא נשכר מהמאמץ, ובזכות הייצוא יש כיום בארץ שפע של בגדי עור. עשרה מפעלים מתחרים ביניהם על רוכשות החצאית או המקטורן מתוצרתם, ובנוסף מתמודדים על השקלים שלכם גם בוטיקים של מעצבות שמתמחות בעור.

מה שדי מפתיע הוא שהתחרות לא הורידה את המחירים. עור הוא חומר טבעי יקר, וגם עיבודו שתובע עבודת־יד יקר מזה של האריג. ובכל זאת, בחו"ל אפשר לקנות חצאית מיני מעור בתשעים ש"ח, ואצלנו מחירה לפחות כפול. כנ"ל מקטורנים. כנ"ל מכנסיים. ולא רק במצרים ובטורקיה, שם האיכות והגימור לא מי יודע מה, והעיצוב דל. גם באירופה ובארה"ב יש מציאות בעור. המחירים בארץ גבוהים מפני שהמכירות במגרש הביתי קצת מסבסדות את הייצוא, וגם מפני שאנחנו מוכנים לשלם.

מה הולך, מה חדש?

אחרי שנתיים של משחקים בעור מוטבע ומחוספס, עם דגש על המראה המעניין והתלת־מימדי, מתחילים לחזור לעור נטו, בלי התחכמויות. לא רק שחור או חום קלאסי. גם אדום וכחול ולבן, לבד או עם שילובים של שחור, פסטלים רכים, וורוד, תכלת, סגול. קלוד מונטאנה, אשף העור הפאריסי, הציג הרבה צבעי פסטל והראה כיוון חדש. בשטח, אומרים היצרנים, מה שאנשים קונים הכי הרבה זה עור שחור וחום. רק מי שכבר יש לו כמה בגדי עור הולך על צבעים.

מכנסיים צמודים וצבעים רכים (עיצובו אורלי צרפתי, "בגד עור")

לבן ושחור ועור שעוצב כמו אריג (עיצובו חוה שלום, "ג'ינג'ט")

המעצבים המקומיים משקיעים מאמץ בגזרות שפונות לשני כיוונים:

האחד – *חליפות עור עם תדמית צעירה*, חצאיות צרות וקצרות, ומקטורנים שכבר אינם כל־כך גדולים ורחבים, אלא קצרים עד לירכיים או ארוכים – כך שרואים רק חמישה סנטימטרים מהחצאית. יש גם מכנסי ברמודה עם גרביים עבים, לנועזות, וכמובן הנטייה הצמודה והצרה. תשכחו מחצאיות עור רחבות. העתיד שייך לחצאיות הצרות.

הכיוון השני – עור עם פנטזיות. שמלות קטנות מעור צבעוני עם סלסולים ליד המכפלת, שמלות סטרפלס, לאירועים, אפילו שמלות כלה. חוזרים לעור זמש רך וקטיפתי שמאפשר למעצבים לשחק בו כמו באריג, לשים בו כיווצים ותפרים אלכסוניים, טלאים מוטבעים בהטבעות משובצות, קישוטי רקמות של נוצצים. עניין של טעם.

כמה עולה, מה כדאי ואיפה קונים?

למרות מחירו הגבוה, בגד עור הוא עדיין הקנייה הטובה ביותר. לא רק מפני שהוא נראה איכותי, כיף ללבוש וכולם יודעים שהשקעת בו הרבה כסף. תוחלת האופנה שלו ארוכה מזו של כל אריג אחר, ולכן כדאי לקנות, למשל, חצאית עור אחת במקום שתיים או שלוש חצאיות מפוטר, טריקו או בדים אחרים. כנ"ל לגבי מקטורנים.

מחירים: חצאיות מיני וכרך – בין 120 ל־190 ש"ח. מכנסיים וחצאיות ארוכות – בין 160 ל־300 ש"ח. מקטורנים – בין 250 ל־750 ש"ח. מעילים – בין 600 ל־1600 ש"ח.

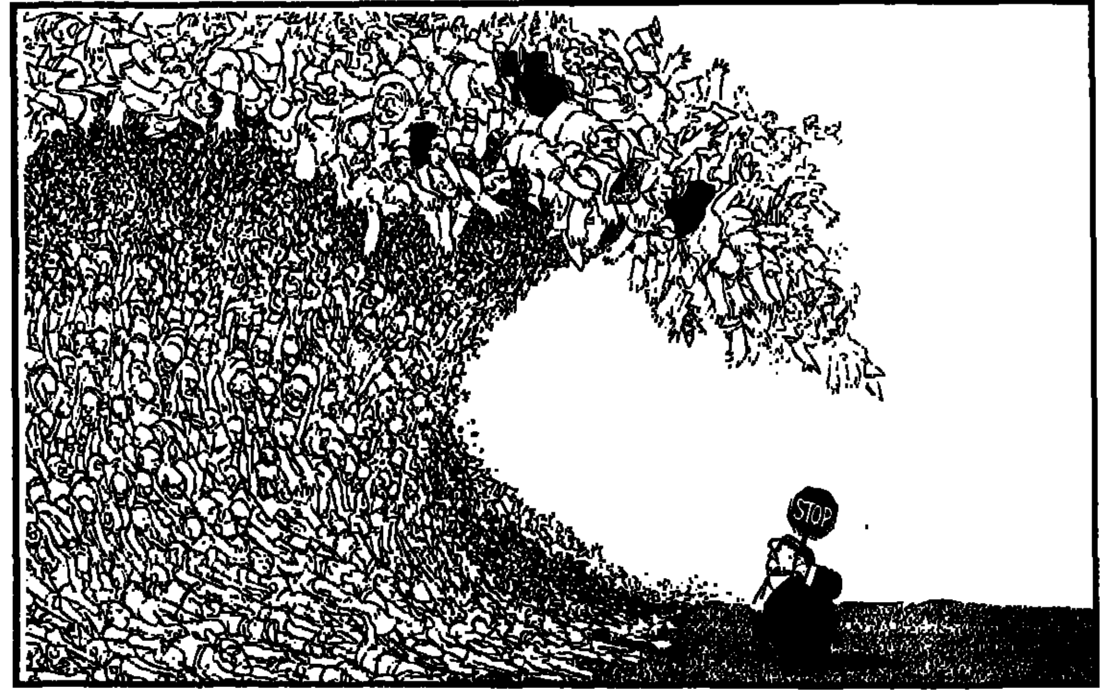
יצרני בגדי העור מפוזרים בכל חלקי הארץ, ולרובם חנויות צמודות למפעל. בתקופה זו אפשר למצוא בהן עודפי ייצוא של בגדים שנשלחו לחו"ל לפני חג המולד, ובקרוב יתחילו מכירות סוף העונה, זמן טוב לרכישת בגדי עור בהנחה ניכרת.

רשימה חלקית: "בגד עור" (מגדל העמק), "ג'ינג'ט" (רמת־גן), "ג'קרוור" (תל־אביב), די. אר. ג'ורדן (נתניה), "מקט" (עכו), "ראס" (תל־אביב), "תדמור" (עין־צורים, ליד קריית־מלאכי), "בילי אשטון" (אילת), "זיוה תלם" (הרצליה פיתוח), סאן אוף אה ביץ' (תל־אביב), נילי טוויג (תל־אביב), מיקאן (תל־אביב).

שיפודים

משהו:

ואולי הש.ג. לא ירה, כי הוא התבלבל מרוב הוראות פתיחה באש, ורצה לשמור על טוהר הנשק?

קטע על ציור במקום להפך

יש לי תיק כזה שאני שומר בו כל-מיני ציורים שאני גוזר מכל מיני פירסומים. באיטליה זה לא כל כך קשה, והתיק שלי מלא דיו כדי שלא ארוג לאיור שילווה את הקטעים הלא חשובים שאני כותב. בסוף הכתיבה אני מצרף שניים או שלושה ציורים, אחד מהם יכול להיות צפרדע, ושולח הכל למערכת.

אבל כל שבוע נשארים לי המון ציורים מיותרים שלא מתאימים לשום קטע שכתבתי. וככה עוד שבוע ועוד שבוע עוברים והם נשארים בתיק שלי. אז שמא אעשה פעם משהו לעניין, ובמקום לצרף ציור לקטע, אצרף קטע לציור.

זהו אם כן הציור שאני מביא היום. מי שרוצה יכול לקרוא לו דמוגרפיה, ומי שרוצה יכול לקרוא לו גל עלייה מרוסיה. מי שרוצה יכול לראות אותו כמשרת את השקפתו על מאורעות הזמן האחרון בארץ. כל השקפה שהיא, משני הצדדים. מי שרוצה יכול, כמוני, להיזכר בידיעה שהופיעה בעיתון: "גם החודש נמלטו מווייטנאם דרך הים 3600 איש". זאת אומרת שכל חודש, במשך שנים, עדיין נמלטים משם אנשים בדרך הייאוש חסרת הסיכוי בים, וטובעים שם, כידוע לכולנו, בשעה שספינות כל העמים עוברות, משדרות את שירו של לנון "תנו צ'אנס לשלום" ומפליגות הלאה בלי להציל אותם.

זה הציור. מי שרוצה – יכול לרעוד מפחד, מי שרוצה – יכול להתפוצץ מצחוק, ומי שרוצה יכול סתם לומר: יא, איזה ציור יפה.

ספרים בעולם הגדול, '88

בעיתון אחר קראתי את רשימת רבי־המכר לחודש האחרון. במקום ראשון מפתיע היה שם "רביעיית רוזנדורף", ספר ערתי מעניין, אבל חסר אופי מיוחד בכתיבה. ועוד אחד המקומות הראשונים, גם כאן הופתעתי, "התגנבות יחידים" – ספר בסדר, אבל לא קורה כלום למי שלא קורא אותו, טיוטה לספר האמיתי על טירונות שעדיין לא נכתב. לפחות נעדר מרשימת רבי־המכר הספר הרע של השנה, "הזמן הצהוב", ספר דוחה בקיטש שלו, שראיתי ערימות ממנו בסטימצקי בשדה־התעופה, צידה לדרך ליוצאים לחו"ל כנראה, או תחמושת צידוק ליורדים.

ועכשיו להערה קטנה ומחכימה שהיתה כתובה במצורף לאותה רשימת רבי־מכר. כה אמר עורך הרשימה: יש קשיים בהכנת רשימת רבי־מכר בישראל, כיוון שהנתונים מגיעים מחנויות ספרים מתל־אביב, וגם מערים אחרות, והנה, בעוד התל־אביבים ערים ועוקבים אחרי הספרים החדשים היוצאים לאור, הרי בפריפריה התגובה איטית, וקונים שם עדיין את רבי־המכר של השנה שעברה.

קונים את רבי־המכר של השנה שעברה?! חא! עד כמה יכולים אנשים להיות פרובינציאליים? האם אינם יודעים שספר שווה משהו רק כשהדבק עדיין רטוב? נו, קריית־ביאליק, מה הם מבינים.

ובענייני פרובינציאליות, הרשו נא לי, תושב ארעי של העולם הגדול, לגחך מעט גם על התל־אביבים שלא מתמצאים, לא באשמתם, במה שהולך בכרכים התרבותיים, ועדיין ממשיכים לקרוא ספרים על אנשים.

חח מה שראיתי ברומא, במודעות הספרים לכריסטמאס בלט החידוש: ספר ושמו טימברלנד. אלבום מהודר וגדול.

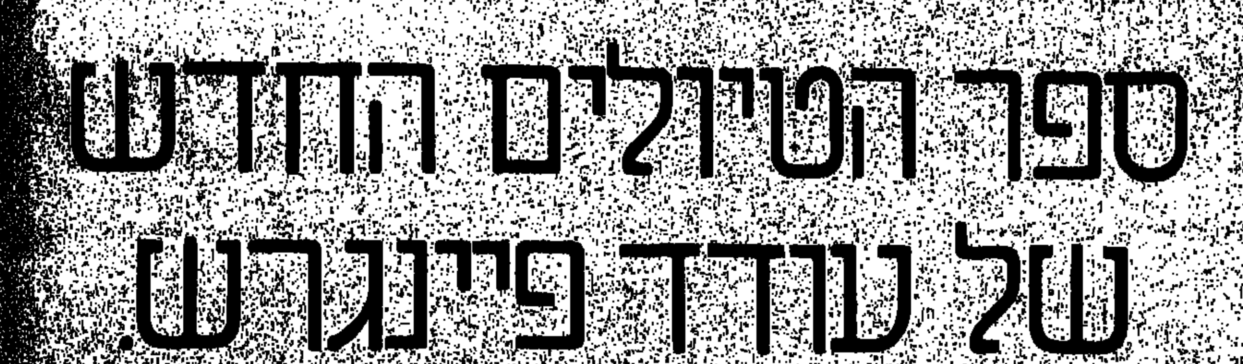
אתם יודעים מה זה טימברלנד, אני מקווה. לא, אל תגידו לי שגם את זה צריך להסביר לכם. טימברלנד הוא שם של חברת נעליים. נעליים אופנתיות, נעלי הליכה מאסיביות וגבריות, עם טרקטור למטה ושרוכים רבים למעלה. חברה מפורסמת, בית טוב. כמו ריבוק או אדידס. לפני שנה בערך ראיתי כתבה גדולה ב"טיים" על טימברלנד ועכשיו – בפרוס 1988 – הופיע הספר האלבומי. הוא מוצג בחנויות הספרים בחלונות הראווה ומפתה ממודעות כמאגזינים הצבעוניים.

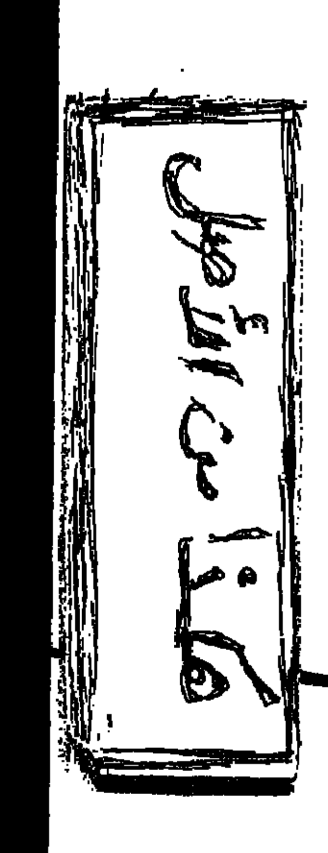
"טימברלנד", אומרת הפריסומת לספר – "האגדה, הייצור, ההצלחה". ספר מרתק, אני בטוח, וגם נכון, כי הוא נוגע בעניין המרכזי של חיינו כאן ועכשיו, כמו שאומרים האינטלקטואלים, כאן ועכשיו: הנעליים.

אפילו תל־אביביים פרובינציאליים ודאי הבחינו שבשלהי המאה העשרים לא האדם הוא הגיבור העיקרי, אלא הנעליים שלו. "או, הנה בא 'ריבוק'", אומרת נערה לרעותה, ונערה אחרת מסרבת לצאת עם "פומה" אחד שמעו להתקשר אליה.

של רגליך מעל נעליך, כי הנעליים אשר אתה עומר עליהן נעלי קודש הן. הנעליים הן העניין, עכשיו גם בספרות, ואל תתמהו כשיגיעו הסרטים הראשונים: "פול מטאל נעל" בהשתתפות אדידס, אמריקאן חוק, נייק, גאלי – הי, גם גאלי שלנו! ובתפקידי מישנה: מאט וילון וריצ'ארד גיר.

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

ליז היקרה

גברת טיילור שלום,

האם אני יכולה לפנות אלייך כשם ליז? לפי הצילומים המגיעים אל שולחני את ממי שיכה לשמור על הגוף המשופץ שלך, וכל הקילוגרמים שהצלחת להשיל מעלייך בחוות הגמילה והבריאות האגדית בה שהית לפני שנה בדיוק – עדיין לא חזרו אלייך. אני מאחלת לך שתמשיכי כך שנה נוספת. זה מאוד חשוב לנו.

בכל פעם כשאני מתבוננת בדמותך הזוהרת, אני מקבלת הוכחה לכוחה של מחוייבות ציבורית. והרי מה שמעניק לך כוח רצון להילחם בפיתויים המביאים עלייך כל רע – זו רק החובה שיש לך כלפינו, כלפי העולם העוקב אחרי העליות והמורדות במימדי גזרתך במשך רבע המאה האחרונה. את מודעת לכך שהפכת להיות חלק מחיינו. אנחנו מודדים אותך, עורכים השוואות ומוכנים (אם רק תינתן לנו האפשרות) לעודד אותך כאשר בין בעלים ומאהבים את נופלת בפח יקוש של שתית בירה ואכילת נקניקיות ותפוחי־אדמה מטוגנים.

למעשה אנחנו שומרים על יופייך וגזרתך יותר ממה שאנו שומרים על הגיזרה שלנו. כאשר את יפה וזוהרת ותופסת הרפתקאה נוספת – אנחנו, משום מה, מרגישים חלק מן העניין, ומרוב נחת שאת מעניקה לנו – אנחנו תופסים חבילת שוקולד־אגוזים ומרביצים אותה. את ככר תהיי יפה בשביל כולנו, וגם – רזה יותר. אז אנא, ליז, המשיכי לשמור על עצמך. וכשקשה לך – זיכרי תמיד את מה שגרם לך צער יותר מכל ודחף אותך לעשות דיאטת רצח: החיקוי שחיקה אותך גיזן בלושי (מנוחתו עדן) בתוכנית הטלוויזיה הנהדרת "מוצאי שבת בשידור חי": הוא ניראה שם כמו ליז טיילור במשקל 200 ק"ג, זולל עוף, והיה מגעיל. ראיתי היום את הקטע בווידאו וכמעט בכיתי בגללך.

הרשי נא לי לנצל את ההזדמנות ולהעניק לך עצה: אל נא תתחתני איתם. למה לך. מדוע את צריכה שכל העולם כולו ימשיך לספור את "מספר הבעלים של ליז טיילור". והרי אם תעשי איתם אותו דבר בדיוק ורק לא תינשאי להם – זה ממילא לא ייחשב לך. ואז, האמיני לחסרת נסיון כמוני, כאשר תיפרדי מהם – ממספר 8 או 9 או אפילו, אלוהים ישמור, מספר 12 שלך – זה יהיה ללא טרגדיות וסקנדלים. האמנם באמת כה חשוב לך להיקרא "אשה נשואה"?

שלך בנאמנות,
אשה נשואה לפני דיאטה

ילדים מתאבדים

שלא כמנהגי איני זורקת לסל מכתב ללא חתימה, מפני שנראה לי כי ליש. החתומה מטה יש סיבה טובה להסתתר מאחורי אנונימיות. גם הנושא אותו היא מעלה מעיד על מצוקה נפשית חמורה, ולא הייתי רוצה שלא להושיט לה יד.

"אני עוד מעט בת 16. תגידי – גיל צעיר ונפלא. בכלל לא. יש לי בעיה ואיני יודעת איך מתמודדים איתה.

"לפני שנה וחצי בקירוב התאבדו שני נערים (ברווח של שנה זה מזה), ידידים של אחותי, הם היו בני 17. גיל 'צעיר ונפלא', נכון? לפני שלושה חודשים ניסתה בת 17־18 מבית־הספר שלנו להתאבד. גם זה גיל נפלא? לא מזמן ניסה מישהו מכיתה ט' לשים קץ לחייו. וכרגע אני יכולה להצביע על עוד חמישה מבני כיתתי, כולם בגיל 'הצעיר והנפלא', שמסוגלים לשים קץ לחיים 'הצעירים והנפלאים' שלהם. הם רק ילדים, גברת אבירה. אני רק ילדה. ובגלל זה אני פונה אלייך.

"הדוגמאות שהבאתי לפניך הן מיעוט. די לפתוח עיתונים בכל בוקר ולראות באחד העמודים האחרונים ידיעה מוצנעת על בן 14 השם קץ לחייו, בני 17 היורים בעצמם, בני 16 התולים עצמם. הבעיה היא שכל המתאבדים וה'מועמדים להתאבדות' שהזכרתי הם בנייטובים, אינטליגנטים ומוכשרים ביותר.

"הבעיה שמטרידה אותי היא מדוע מצניעים ידיעות אלו בעתון. מדוע לא זועקות כותרות? למה שעם ישראל לא יידע שמיטב הנוער שלו בוחר במוות כפתרון לבעיות?

"פסיכולוגים בטלוויזיה מכריזים שנוער במצוקה מקבל טיפול הולם. זה לא נכון. נוער במצוקה אינו יודע אל מי לפנות. ידידים לא תמיד עוזרים, גם משפחה לא. מישהו צריך לצעוק. צריך לשאול למה אין מטפלים באותו נוער. יש מורים שרואים שתלמיד מידרדר, ואינם עושים דבר! אני עצמי ראיתי תוצאות של הזנחה כזו. בבקשה ממך, שאלי את העתונאים ידידייך למה למותו של זמר מסומם וכושל יש יותר חשיבות מאשר למותם של ילדים כאלה.

"ישנה הזנחה בנושא זה מצד מורים ובעלי מקצוע, ואולי את, שנראית לי כאדם מבין, תצליחי לעורר את מודעות הציבור לילדים מתאבדים".

ש., ירושלים

הכותבת, כפי שניתן לקרוא, מאמינה יתר על המידה בכוחה של העתונות כמסוגלת לפתור הכל. אם כבר – העתונות תורמת תרומה כלשהי לבעיית ההתאבדויות בכך שהיא מצניעה את הידיעה, או מכסה אותה בטיח של "בנסיבות טראגיות", כדי שלא לעודד פעולת חיקוי ופעולת שרשרת של התאבדויות. העתונות אינה יכולה לחזור ולהזכיר להורים ולמחנכים שמתפקידם לגלות מעורבות ורגישות כפולה ומכופלת למראה תחילת הידרדרותו של תלמיד. גם חבריו של הנער והנערה המעוררים דאגה בהתנהגותם יכולים ליטול יוזמה ולשמש מתווכים בינם לבין ההורים והמחנכים. האיכפתיות של הסביבה הקרובה יכולה להתבטא גם במעורבות החברים.

אוף, הנזלת...

"צלחת מרק חם, ורצוי מרק עוף, עשויה להביא תועלת למי שלקה בהצטננות – יותר מכל התרופות המצויות כיום בשוק".

קביעה זו אינה של סבתא אלא של שלושה רופ־ אים שהופיעו בקונגרס על גבעת הקפיטול בוושינגטון, ארה"ב, בפני ועדה שדנה במונופול של חברות התרו־ פות. הרופאים הרגישו כי אין תרופה נגד נזלת וכי פרסומות בנושא זה – העורכות שטיפת־מוח לצרכנים – עלולות להטעות אותם וגם להוות סכנה לבריאות. הם הוסיפו כי "מרק חם ואספירין עדיפים במלחמה נגד נזלת, התעטשויות, מערות־אף סתומות ויתר סימפטו־ מים של התקררות".

את הקטע הנ"ל מצאתי בגזיר־עתון משנת 1962 שהתגלגל אצלי בניירת (ורק השד יודע איך הגיע למעמד שם כל־כך הרבה שנים). מאז ועד היום תרופה נגד נזלת עדיין לא נתגלתה, והקטע מתאים גם נכון לעכשיו, כשאני בולעת אספירין וגומעת מרק עוף בעיניים דומעות מנזלת. אנא, אל תברכו אותי ב"לבריאות" לאחר כל סידרת התעטשויות. היום אין קשר בין הברכה למציאות.

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 8 ל־14 בינואר

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע צפויות נסיעות או אירוח חברים מחוץ לעיר. היוצאים לקניות יצטרכו להקפיד במיוחד על קבלת תמורה נאותה לכספם ולהיות יותר ברדניים. אם כי חיי החברה סוערים, כדאי להקדיש זמן גם לעצמכם.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
בתחום העסקים וההשקעות תצטרכו להקדיש עכשיו יותר זמן למחקר ולבדיקה. אל תתרמו כספים לצדקה, אלא אם כן המטרה באמת נוגעת ללבכם. אל תפקפקו במעשיכם: עשיתם את הדבר הנכון, ואתם יכולים להירגע.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
בימים אלה יהיה עליכם לבדוק היטב במי אתם [...] את מבטחכם – מישהו עלול להסגיר את סודכם. [...]פים וחברים ממלאים תפקיד חשוב בחייכם, וכדאי ל[...] הזמנות לאירועים. בתחום הקריירה יש התפתחויות.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
יש לכם עכשיו תוכניות שאפתניות, ואתם עתידים [...]ליח בהגשמתן, אך אל תניחו לסובבים אתכם [...] ולהסיח את דעתכם. בתחום הקריירה העניינים [...]לים כרצונכם – כדאי לסמוך על האינטואיציה.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
צפוי לכם שבוע רצוף תענוגות, אך כדאי להיזהר [...] נטייה לתפריז בבילויים או בביזבוזים. בענייני קריירה אל תהיו תמימים. כדאי עכשיו לנקוט צעדים כדי [...] אשראי נוסף. ענייני הלב משתפרים.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע ניתנת זכות הדיבור לשותפים; עשו כמיטב [...] לחכם לשתף פעולה. יתכן שתיאלצו לקחת עבודה [...]תה, או לעבוד שעות נוספות. היזהרו בקניות – [...] שלכם בענייני כספים אינו במיטבו.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
בימים אלה אתם מוכנים לחיות יותר ויותר [...]ים בעבודה, מגמה שתימשך גם בשבועות הבאים. [...] שותפים ובני זוג שורר הרמוניה. בתחום העסקים [...]ות עכשיו התפתחויות מרחיקות לכת.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
[...]זה זמן טוב לחיזורים ולפעילות רומנטית. בתחום הביתי, [...] תצטרכו להיפטר מחפצים ישנים. רעיון מטורף יביא דור[...] [...] ואם, כדאי השבוע להתמקד בעניינים כספיים ובע[...]סקים, בעיקר בשעות הבוקר.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
[...]תוכלו ליהנות בימים אלה מפעילויות בתחום הבילויים [...]פעילים, אולי בחברת ילדים. הישמרו מפני נטיית לפי־[...] מופרז. בין אוהבים שוררים יחסים נעימים ביותר, [...] העניינים מסתדרים כפי שרציתם.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
[...]פעילויות בתחום הביתי מודגשות עכשיו, במיוחד בש־[...]עות הבוקר. יתכן שתצטרכו להשלים השבוע מחסור [...] בשעות שונות. זה זמן טוב לעיסוק בתחביבים, אך אפשר [...]ם לצאת לבלות. צפוי חידוש קשר עם מכר ותיק.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
[...]מטרתכם עכשיו היא להוסיף למשכורתכם. בדרך זו או [...]אחרת. אתם מטביעים בימים אלה רושם רב על החוג [...] החברתי שלכם, וקולכם יישמע. אתם גם עתידים לשמוע [...] השבוע מחברים שלא שמעתם מהם זה זמן רב.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
[...] השבוע הדגש הוא על תחום העסקים, ורצוי לא לערב [...] בילויים. אחדים מהאנשים שאיתם יהיה עליכם לבוא [...]במגע מנסים ללכת סחור־סחור – אל תניחו לחם. יש [...]לכם הרבה מרץ עכשיו, ותוכלו לקדם את הקריירה.

פנטהאוז

יגאל לב

שונא ילדים

הוא שונא ילדים. רינה לא יודעת איך לגשת אליו. סובבת סחור־סחור את האלמן הזקן והד־ קודר, מבקשת להעניק לו מעט ממה שהטבע העניק לה: חום, צחוק, קלות דעת עליזה.

בחודשים האחרונים היא עוסקת בפרוייקט משפחתי של טיפול בזקנים הזקוקים לעזרה. אורי המליץ שתיקח על עצמה את התפקיד. גליה מבשלת ארוחות ושולחת אותן עם בתה לאיש "שלהן". זקן כבן 75 שלפני שנתיים נפטרה אשתו. שונא ילדים. יש לו אידאולוגיה שלמה על כך. כאשר רינה חוזרת מהמפגשים איתו היא מצטטת בפנים רציניים את משפט ששמעה מהישיש הזועם: "אדם ששונא ילדים, לא יכול להיות רע לחלוטין".

לעת זיקנה העולם יורד לחייו. לעת זיקנה, פגעו בו בתוך המכאיבה ביותר. בו עצמו כבר אין היכולת להתמודד עם עלבון הבדידות. לרינה הוא אומר: "היא לא היתה בסדר. אסור היה לה ללכת. הרי הסכמנו שניזדקן יחד, שנעבור את השנים האחרונות צר בצר. היא שכחה, והלכה".

פגשה בו בקפה "הספריה" בת"א. הבית היה סגור. שכנים אמרו לה שצהריים הוא אוכל תמיד ב"ספריה". ישב בפינה, מתחת למראה הגדולה, אינו מתבונן בבבואתו. שיער השיבה שלו נראה כרעמת ארי. הפנים חרושי קמטים. בגדיו מרושלים, לא מטופלים. חולצה פשוטה ועליה ז'אקט שנראה כצבאי. ביד כבדה אחז במזלג כאילו היה כלי עבודה, אוכל בלי לחוש בטעם המזון. לועס לאט לאט.

רינה ישבה לצידו. תחילה היה אדיש ואפילו לא טרח לדבר איתה. היא הסבירה לו שבאה מטעם ה"פרוייקט", לעזור לו, לטפל, לשוחח איתו. הוא לא מעוניין. לא אוהב בני־אדם בכלל וילדים בפרט.

יש לו חנות לכלי־בית שהוא עדיין עובד בה בבקרים. כשאשתו עדיין היתה בחיים, נהג לחזור הביתה לארוחת צהריים. עכשיו הוא אוכל בקפה. אפילו איננו מתענג על האוכל. אוכל כדי להתקיים.

רינה נכנסה לעולם שלא היה מוכר לה, עולם הזיקנה. הזיקנה תמיד נראתה לה כמחלה שצריך להתרחק ממנה, אם כי בגילה היא עדיין לא חששה שהמחלה מידבקת. הזיקנה נראתה לה משהו דוחה, עלוב, ומוחה שעסק בלימודים, פגישות עם חברים, מוסיקה, צחוק, חלומות ותקוות – מעולם לפני־כן לא הקדיש זמן למחשבה על הזקנים שנשארו לבד ואינם יודעים כיצד להתמודד עם הבדידות.

לא אוהב ילדים. בבית המשותף שבו הוא גר הם יורדים לחייו. מרעישים. תקופה ארוכה אסר עליהם מלחמה וזכה לתואר "המכשף הרע". הוא לא בדיוק התרגש. לרינה אמר: "איזה בית משותף מעניין אם אין בו לפחות מכשפה אחת או שטן זקן שמשעשע את הילדים", יודע כי הוא מאחר את כל ילדי השכונה. הם מרעישים במתכוון מתחת לחלונו. זורקים כדורים למרפסת ואח"כ מצלצלים כדי לבקש אותם חזרה. משחקים בקולי קולות בשעה שהוא מתכוון לנוח. לא אוהב ילדים. הגזע הארור הזה, צריך לעבור מהר את התקופה המביכה והעלובה של ילדות רעשנית, ולהכנס לתקופה היציבה והבשלה של עולם הבגרות.

רק באוזני רינה הוא יכול להטיח את שנאתו לילדים, לעולם הצעיר שהוא חי בו ואיננו מוצא את עצמו "עולם שיצא מדעתו. אתה מסתכל ולא מכיר אותו. פעם אנשים התביישו להיות צעירים. גידלו כרס והרכיבו משקפיים. להיות צעיר ממש לא היה מכובד... היום זה הפוך. היום העולם שייך לצעירים. הבגדים, המוסיקה, הטלוויזיה, השקפת העולם, הפוליטיקאים – כולם מרבים אליהם. מנסים להתחנף אליהם, לחקות אותם. וכך הם נהפכים בעצמם למגוחכים בזה שהם מוותרים על הבגרות של אדם שהתרחק מהבלי ילדות. ובינתיים כאילו מחקו מיגזור שלם של אנשים – הזקנים – הורידו אותנו מהמגרש".

שונא את העולם שנהפך למגרש משחקים לילדים. עולם חסר אחריות. רעשני. וולגארי. הוא רואה את זה בטלוויזיה. הוא רואה את זה ברחוב. הכל משחק. "פעם חיינו את החיים. היום משחקים בלחיות. היום תמיד צריך לנצח, ואף פעם לא להפסיד. בזמני יכולת גם שלא להידחף, לא להיות הכוכב, ובכל זאת היתה שמורה לך זכות קיום. היום, אם אתה מפסיד – מטביעים על מצחך אות קלון. והצרה היא שהזיקנה היא הפסד".

רינה החליטה לנסות לשפר את יחסי הזקן עם שכניו. במשך שנים הוא החזיק בתואר "האיש הבלתי נסבל בבניין". היא עברה בדירות, מצאה עצמה מדברת לא כילדה בת 16 אלא כאשה בשלה, המבינה את משמעות היות האדם לבדו. את העלבון של הזיקנה. דיברה על כך שצריך בבוקר לצלצל בפעמון הדלת ולראות אם הישיש בכלל קם מהמיטה. לפעמים להיכנס בערב ולשאול אם הוא צריך שיכינו לו ארוחה. לעתים להזמין אותו לשתות קפה. לתת לו להרגיש שהוא לא לבדו. שהוא רצוי.

גליה חשה כי בתה מתבגרת, מבשילה תוך כדי הטיפול בישיש הכועס. יום אחד אמרה רינה: "אנשים מוכנים לטפל בילד עזוב משום שילד מקרין תקווה שאם אתה מטפל בו אח"כ אתה יכול לראות פירות. אנשים אף פעם לא יטפלו בזקן משום שכל החיים מאחוריו". פתאום היא מדברת בבגרות כזו, מלווה חוכמת חיים.

רינה מצאה עצמה עוסקת במציאות שלפני־כן לא האמינה שתוכל להתמודד איתו. ביחסיה עם ידידיה, מצאה עצמה משקיפה על הנעורים כעל שלב מעבר. מעולם לא חשבה על נעוריה כעל תקופה קצרה המסתיימת במהירות, ואחריה דוהרות הבגרות והזיקנה. גליה היתה מודאגת מהעיסוק החדש של בתה בנושא המוות. בבדידות.

ולאט לאט משהו השתנה גם בזקן ששנא צעירים. רינה מצאה אותו מצפה לבואה. לפעמים היתה תופסת אותו מרוכז בספר, אבל ידעה כי רק כאשר נכנסה לדירה הוא נטל את הספר לידיו.

היה זה מעין משחק בין מבוגר וילד, אלא שהפעם ביכבה היא, הנערה, בתפקיד המבוגר. הילד משחק את הזקן הנרגז ששום דבר איננו קושר אותו. ואילו היא נותנת לו לשחק את משחקו, גם כשהיא יודעת שהיום הוא תלוי בה, תלוי בביקוריה ונאחז בנעוריה, למרות שהוא נוהג לומר בזעף: "גם לבדידות אדם מתרגל. את יודעת, עכשיו אני מבין את משמעות המשפט של קיפלינג – 'למטה לגיהנום או למעלה לכס מלכות הוא מרחיק לכת כי הוא בגפו'. עכשיו אני למטה, בגיהנום".

מעריב
השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 1.1.53 – 8.1.53.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מכונית ראשונה עברה כביש סדום

המכשול האחרון בהשלמת הכביש כורנוב – סדום סולק אתמול, עם הבקעת נתיב דרך הגבעה הסלעית אשר הפרידה בין שני קטעי הכביש התלולים. אחר שסולק מחסום טבעי זה עברה הבוקר מכונית ראשונה את הכביש לכל ארכו מבאר־שבע עד סדום.

עתה אין עוד מכשולים לגמר הסלילה והדרך נפתחה הבוקר זמנית. במכונית הראשונה שיצאה הבוקר בשעה שבע מבאר־שבע לסדום נסעו מהנדס מחוז הנגב מר לוטן, נציג משרד העבודה מר מ. ברכש וסופר "מעריב".

הדרך החדשה כורנוב – סדום ארוכה 56 ק"מ. והמרחק מבאר־שבע עד סדום הוא 88 ק"מ. עד כה הושקעו בכביש כורנוב – סדום כ־4 מיליונים ל"י. להשלמתו הסופית מחכים באפריל השנה. 300,000 ימי עבודה הושקעו עד כה בסלילת הכביש.

שיירת מזון עלתה להר הצופים

הבוקר עלתה להר הצופים שיירת המזון ובה גם מספר שוטרים אשר יחליפו את המשמר שעל ההר.

במעבר מנדלבאום ערך הליגיון הערבי חיפושים קפדניים ביותר במצרכי המזון ובחבילות השוטרים העולים להר. בשעות הצהרים תחזור השיירה לעיר.

אשכול מבשר גל התיקרות

הודעתו של שר האוצר מר לוי אשכול בועדת הכספים של הכנסת, כי "בזמן הקרוב יהיו העלאות נוספות במחירים, הודעה המבשרת גל נוסף של התיקרויות בשרות הקיבוצים, עוררה סערה ... ווכוח על ... של החודשים הראשונים ...

מר ל. אשכול מסר הודעתו זו ... של ... בכנסת לתוקפה ...

מטרם הבקעת הדרך בהר – ראש הממשלה ד. בן־גוריון ורב־אלוף יגאל ידין סוקרים את עבודות בהדרכת המהנדס מ. לוטן, בונה הכביש.

בוצע טיהור בהנהגת מפ"ם
סנה וריפתין סולקו מתפקידם

"טיהור" מקיף מבוצע במוסדות המרכזיים של מפ"ם כתוצאה מהחלטות הועה"פ של הקיבוץ הארצי להרחיק את כל חברי קבוצת סנה־ריפתין מעמדות המפתח במפ"ם. הטיהור לא פסח על "שני הגדולים" עצמם – מ. סנה וי. ריפתין, שהורחקו מתפקידיהם המרכזיים.

הועה"פ שדן במשך 6 ימים במשקים שריד ומעברות החליט על השינויים כדלקמן בהרכב המוסדות המרכזיים של מפ"ם:

1. י. ריפתין הורחק מהוועדה המדינית.
2. אלי, פרי הורחק כעורך "על המשמר".
3. ד"ר מ. סנה הורחק מתפקיד מזכיר הליגה לידידות ישראל – ס.ס.ר.
4. ש. פלפן הורחק מתפקיד המזכיר הארגוני.
5. חיה כסטי וגבזה הורחקו מראשות מחלקות במרכז מפ"ם.
6. במקום ש. פלפן נבחר יודקס חלמי מאנשי יערי במרכז מפ"ם.
7. הועה"פ החליט להשאיר את ד"ר סנה, י. ריפתין וא. פרי כחברי הועדה המדינית.
8. הוחלט להרחיק את כל המזכירים מטעם מפ"ם בכל חלקי הארץ, הנמנים עם קבוצת סנה – ריפתין.

מהומות פרצו בקראקוי

מהומות כבדות התחוללו בקראקוב בחודש שעבר, לאחר מאסרו של הארכיבישוף באזיק – מוסרים חוגים פולניים בלונדון.

צריך – לנשיא

קבלות הפנים הרשמיות של נשיא המדינה ייערכו בצריף שנמצא ליד ביתו הרשמי הוא בבית ואלרו ברחוב אלחריזי בירושלים, שנרכש ע"י הממשלה. הצריף יוקם בימים הקרובים. הנשיא מר יצחק בן־צבי עמד על כך שהסידורים בו יהיו צנועים ביותר. הנשיא עצמו יגור בבית ואלרו בקומה ב׳.

הסכסוך באוניברסיטה נמשך

משמרות סטודנטים נראו הבוקר שוב ליד גזברות האוניברסיטה ומנעו בעד סטודנטים מסגרים להסדיר את תשלומיהם.

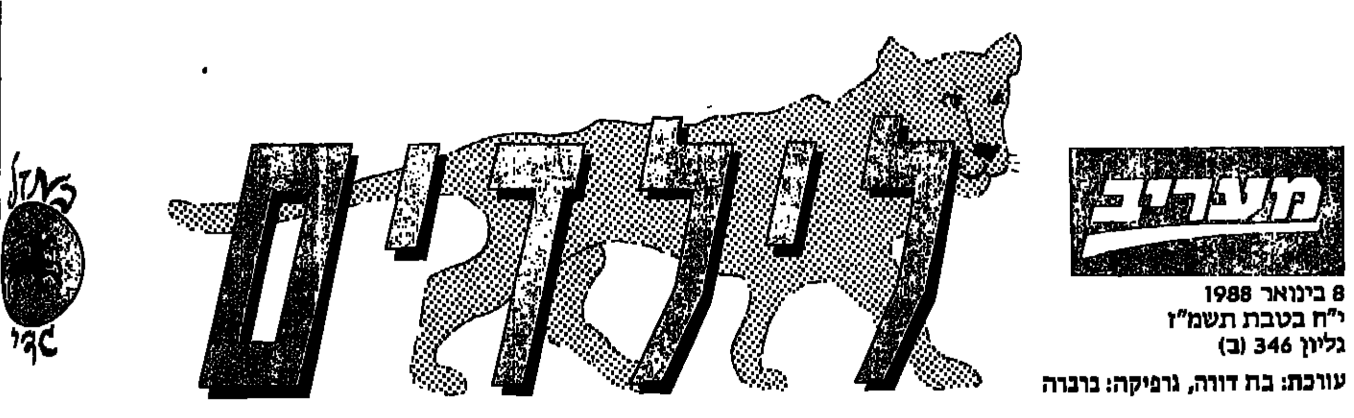
מועצת הסטודנטים החליטה להמשיך בשביתת התשלומים עד אשר האוניברסיטה תיענה לדרישה לבטל את הקנס על המפגרים ולהאריך את המועד לסדרת התשלומים.

הנהלת האוניברסיטה החליטה בישיבתה אמש להיפגש היום עם ועד הסתדרות הסטודנטים, כדי לנסות למצוא פתרון להרשמת למעלה מאלף סטודנטים אשר לא הספיקו להסדיר את תשלומיהם עד למועד שנקבע.

בינתיים נודע, כי הנהלת האוניברסיטה החליטה שלא לשנות מהחלטתה הקודמת. כוונה להטיל הקנס של חמש לירות על כל סטודנט שהתרשל להסדיר את שכר הלימוד במועדו.

"מוחרם" בשגרירותנו בלונדון

השגרירות הישראלית בלונדון תעבור בקרוב לבנין חדש ב"שכונת המיליונרים" קנסינגטון פאלאס גארדנס. ...

מעריב
8 בינואר 1988
י"ח בטבת תשמ"ז
גליון 346 (ב)
עורכת: בת דורה, גרפיקה: ברברה

שלום שלום

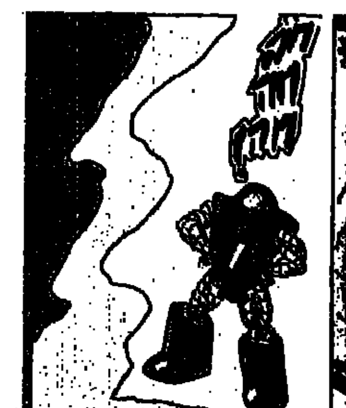

עמוס בר

החדשות כמו עורכת תחרות – בכל יום כותרות שמנות בעיתונים, ידיעות רודפות ידיעות ברדיו ובטלוויזיה: על התפרעויות בשטחים, על תאונות־דרכים ועוד ועוד.
אך, מכל החדשות המסעירות לכדו עיני ידיעה קטנה ומוצנעת:
אנשי המושב נהלל "הדפו" "התקפה" של פקידי ההוצאה לפועל, שהגיעו למושב בליווי שוטרים כדי לקחת עימם רכוש של המושבניקים, עבור חובות גדולים שהם חייבים לבנקים.
קראתי את הידיעה, עצמתי עיני וכמו במחזה הופיעו לנגד עיני תמונות מן העבר הלא כל־כך רחוק של עמק־יזרעאל ושל נהלל.
המושב נהלל היה ראשון המושבים בארץ. קבוצת מתיישבים התארגנו לצורה חדשה של ישוב חקלאי – חיים פרטיים, משק פרטי תוך שיתוף ואחריות של החברה לאדם הפרטי.
ראשוני המתיישבים סבלו סבל בל ישוער – עמק־יזרעאל היה עמק מוצף ביצות, ערבים עוינים עשו התנפלויות על המושב, בהתקפה אחת אפילו ילד ואביו נרצחו. עוני, סבל וקשיים היו נחלת המתישבים. אך הם היו עקשנים ומאמינים. בנוה אמונתם, שעל היהודים החוזרים למולדת – לעבוד עבודת כפיים, עליהם לעבד את האדמה ולהתפרנס מיגיע כפיהם – בכוח אמונתם זו הצליחו להקים מושב לתפארת שהיה דוגמה לכל המושבים הרבים שקמו בהמשך
מתישבי נהלל הם דוגמה ליהודים חדשים, המתפרנסים מחקלאות וקשורים לאדמתם.
בהתישבותם הם מסמלים את כל הטוב והיפה של עמנו וארצנו.
ופתאום – המושב הנפלא הזה מקבל שי מהמדינה, שאת שרשיה תושביו יצרו, שוטרים פורצים למושב.
אינני נכנס לבדיקת הסיבות למצב הביש הזה.
יש הטוענים שהמתישבים עברו על החוק ולא החזירו חובותיהם. יש הטוענים שרק הריבית הגבוהה הביאה אותם למצב הזה, והם אינם אשמים.
כך או כך, התמונה לא נעימה. אנו זקוקים לחקלאים במושבים ובקיבוצים. ישראל לא תהיה ישראל אם יתמוטט המושב נהלל ואחריו עוד ישובים רבים.
אני מקווה שימצא פתרון לקשיים של המתישבים.

שבת שלום

דברי חכמה

משה מאיר

סקרנות היא הרבה

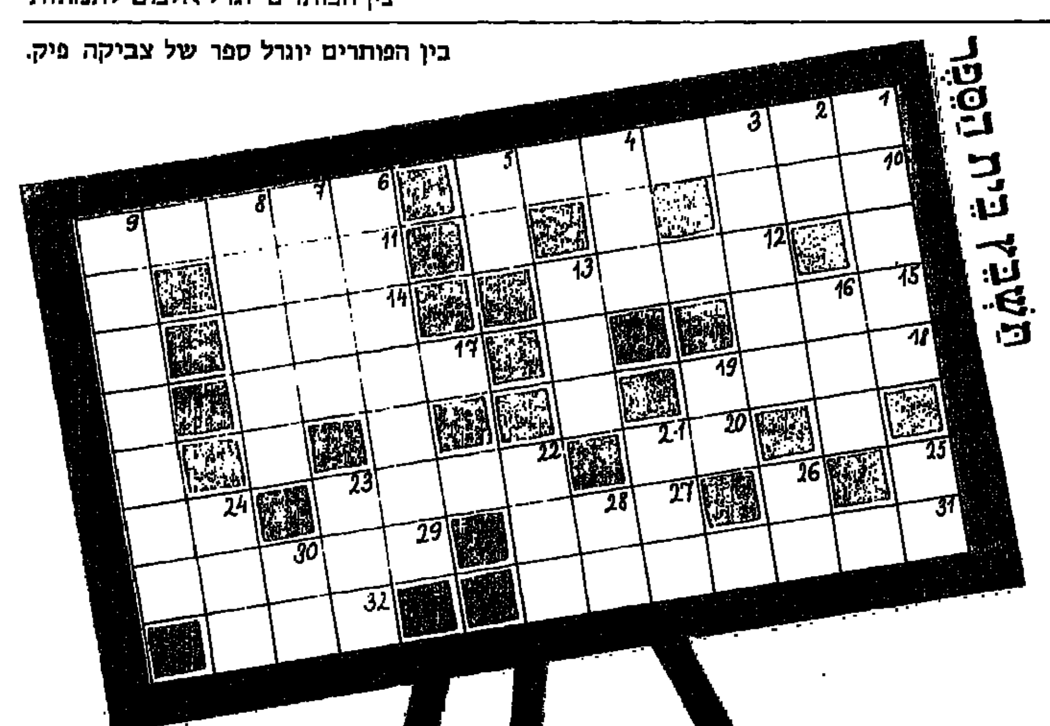
תארו לעצמכם שהייתם צריכים לבחור מנהיג לעם, ראש ממשלה או נשיא.
אדם בעל אלו תכונות הייתם מחפשים? אולי אומץ לב, או אדם היכול להחליט מהר במצבים קשים, איש ישר או חכם.
אבל כשנבחר משה להנהיג את עם ישראל, הוא לא נבחר בגלל אף אחת מהתכונות האלו, והיה משהו אחר לגמרי. משה היה רועה. הוא הוליך את צאנו במדבר כשהוא מחפש מעט עשב או שיחים ירוקים.
לפתע ראה שיח קטן – סנה – בוער באש אך אינו נשרף.
"ויאמר משה: אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה, מדוע לא יבער הסנה?"
התגובה היתה מיידית: "וירא השם כי סר לראות ויקרא אליו אלוהים".
הקריאה היתה ללכת ולהנהיג את העם.
מדוע אם מישהו הולך לראות שיח בוער מגיע לו להיות מנהיג.
איזו תכונה מתגלה בהתנהגות שכזאת? זו סתם סקרנות.
כנראה שסקרנות זה לא "סתם" סקרנות היא הרבה, ואולי אפילו הכל.
יש הרבה ילדים מוכשרים מחוננים או גאונים. אבל זה לא אומר שכשהם יהיו גדולים הם יעשו דברים גדולים, יגלו תגליות או ימציאו המצאות.
הכל תלוי בסקרנות.
רק אם הם יתעניינו ויחפשו ויחקרו – אולי הם ימצאו.
מי לא שמע את אמא אומרת: "אם רק היית מתאמץ, הרי אתה כל כך מוכשר!" ולא "רק", כי מתאמץ – מי שמעניין אותו, ההתעניינות הסקרנית הזאת היא זאת שמבדילה בין אדם גדול ללא כל כך גדול.
תאמרו: "מה הקשר למנהיג? הרי הוא לא צריך להיות מדען או חוקר, בשביל מה הוא צריך להיות סקרן?
תכונתו של הסקרן – שהכל מעניין אותו, כל דבר מוזר, כל בעיה.
גם סנה בוער באש ולא נשרף, וגם – בני אדם.
מנהיג חייב להתעניין בבני עמו, בעולמם בבעיותיהם. אם הוא לא יתעניין – הוא לא יחפש פתרונות, ומי שלא יחפש פתרונות – ודאי שלא יפתור בעיות.
קראתי ספר על הרצל, זה האיש שהעלה את רעיון המדינה היהודית. מסופר שם שיחד עם כתיבת ספרו "מדינת היהודים" הספר בו מצויה התכנית למדינה, בו בזמן כתב גם תיאור של תחרות שנערכה בין עניי פאריס – "מיהו הילד היפה ביותר".
זה עניין אותו, למרות שעסק בשאלות גדולות וחשובות הוא התעניין גם באנשים פשוטים, ובילדים.
לכן, מבחן הסנה הוא מבחן חשוב – אם משה סקרן לדעת כיצד הוא בוער ואינו נשרף – יש סיכוי שיתעניין בעוד דברים, גם באנשים אותם צריך יהיה להנהיג, ולהעמיד בפניהם אתגרים קשים.
רק אם יבין לליבם – יצליח.

יון במלים

הֲרֵי לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְמִלִּים אֲשֶׁר כֻּלָּן מִסְתַּיְּמוֹת בְּיוֹן.
1. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. 2. דַּף נְיָר גָּדוֹל. 3. הֶתֵּר לִנְסֹעַ בִּכְלִי רֶכֶב לְמָשָׁל... 4. מִסְפָּר גָּדוֹל. 5. אִישׁ זְרוֹעַ תּוֹקְפָן. 6. נִמְצָא לְמַעְלָה. 7. לִפְנֵי הַלֵּידָה. 8. רֹאשׁ מֶמְשַׁלְתָּהּ הָרִאשׁוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. 9. פֶּרַח נָפוֹץ. 10. מְחִילוֹת צַהַ"ל.

בין הפותרים יוגרל אלבום לתמונות

בין הפותרים יוגרל ספר של צביקה פיק.

מְאֻזָּן: 1. בּוֹ לוֹמְדִים הַתַּלְמִידִים (עִם ה' הַיְדִיעָה). 6. פֶּרֶק הַזְּמַן ... בֵּין שִׁעוּר לְשִׁעוּר. 10. אוֹת ... שֶׁהִיא גַּם "סְפִינַת מִדְבָּר" ... תַּרְמִיל. 12. מְלַמֵּד בְּבֵית ... סֵפֶר. 14. אֶבְיוֹן. 15. נַחַל אַכְזָב. 17. גַּחְפָּז, עוֹשֶׂה דָּבָר מַהֵר מַהֵר. 18. הוֹדָיָה, אֲמִירַת בְּרָכָה עַל מַשֶּׁהוּ רָצוּי. 20. בּוֹנֶה הַתֵּבָה (כתיב חסר). 22. הַשָּׁעָה בָּהּ לוֹמְדִים מִקְצוֹעַ מְסֻיָּם בְּבֵיה"ס. 24. "עַם יִשְׂרָאֵל – –". 27. מַתֶּכֶת יְקָרָה. 29. אוֹתָהּ מְקַבְּלִים הַתַּלְמִידִים בְּסִיּוּם שְׁלִישׁ. 31. ...מוֹ 6 מְאֻ... 32. עַם הָאָרֶץ, אָ... שֶׁלֹּא לָמַ... כְּלוּם.
מְאֻנָּךְ: 1. "בְּחִינַת – – – –", סֵפֶר שֶׁל גְּלִילָה רוֹן־...ד שֶׁהֻסְרַט עַל פִּיו גַּם סֶרֶט. 2. הַמִּשְׁתַּפֵּךְ לַכִּנֶּרֶת, מֶלַח וְתִיכוֹן. 3. הוּא לוֹמֵד בְּ־1 מְאֻזָּן. 4. בּוֹ קוֹרְאִים. 5. גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. 6. אֶחָד הַמִּקְצוֹעוֹת הָאֲהוּבִים הַנִּלְמָדִים בְּבֵית הַסֵּפֶר שֶׁהַדָּגֵשׁ בּוֹ עַל סְפּוֹרְט. 7. אֵלֶיהָ נִשְׁלָחִים הַמַּפְרִיעִים לַעֲמֹד. 8. בְּדִיקָה, תֵּאוּר כְּלָלִי שֶׁל מַשֶּׁהוּ. 9. דִּבְרֵי הַיָּמִים. 13. עָבַר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, פָּסַע. 16. תְּקוּפַת זְמַן, מֶשֶׁךְ חַיָּיו שֶׁל אָדָם. 19. כֵּן. 21. חֲכָמֵינוּ ...כְּרוּם לִבְרָכָה (בר"ת); אֲמִירוֹת ...בוֹת מְצֻטָּטוֹת מֵהֶם. 22. הַיּוֹם ...בּוֹ לֹא הוֹלְכִים לְ־1 מְאֻזָּן. 23. מִשְׁתּוֹקֵק לֶאֱכֹל. 24. בּוֹ לָמַד 5 בְּמְאֻנָּךְ אֶת תַּלְמִידָיו הַקְּטַנִּים לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת. 26. מִלַּת שְׁאֵלָה. 27. חָבֵר. 28. מִלַּת קְרִיאָה, נְפוֹצָה בִּמְיֻחָד בְּשִׁירֵי רוֹעִים. 30. אוֹת בְּא"ב.

משתעשעים

של מימי

פתרונות נא לשלוח „למעריב לילדים" ת.ד. 20044 ת"א.

האות ע.

לִפְנֵיכֶם מִלִּים שֶׁלָּהֶן מִלִּים נִרְדָּפוֹת הַמַּתְחִילוֹת בְּאוֹת ע.
1. בַּד; 2. קֻלְמוֹס; 3. בָּחוּר; 4. תּוּגָה; 5. מִשְׁכּוֹן; 6. בֶּרֶךְ; 7. נָטַשׁ; 8. תֵּבֵל; 9. נָפִיל; 10. זְמַן.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מִשְׁנֶה נִקּוּד מִשְׁנֶה מוּבָן

לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְמִלִּים אֲשֶׁר אִם תְּשַׁנּוּ אֶת נִקּוּדָן בִּלְבַד, תִּתְקַבֵּל מִלָּה בַּעֲלַת מוּבָן שׁוֹנֶה, שֶׁגַּם הַגְדָּרָתָהּ נְתוּנָה.
1. פֶּתַח בַּחוֹמָה – חָשַׁב
2. כָּל אַחַת מֵהָעֲצָמוֹת הַיּוֹצְאוֹת מֵעַמּוּד הַשִּׁדְרָה – הָלַךְ הֲלִיכַת פִּסֵּחַ
3. קָטָן בְּאָרְכּוֹ – לְקוּי בְּמַעְגָּל חַשְׁמַלִּי
4. נוֹזֵל בַּפֶּה – אַף
5. עִיר שֶׁל טִפְּשִׁים – רָאָה מַרְאוֹת בִּשְׁנָתוֹ
6. בֵּית הַצֹּאן – גָּר בְּדִירָה.

בין הפותרים יוגרל מעתק צבעוני

כוכב שביט,(פרק 15) – כתב וצייר אורי פינק

